

TARTALOM Mécses a te igéd

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES: *Ami megmarad* 241

Tanulmányok

TIMOTHY KELLER: *Igehirdetés egy szekuláris kultúrában* 242

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES – SIBA BALÁZS – HÁMORI ÁDÁM:
A konfirmáció, ahogy a fiatalok látják 249

Figyelő

Beszámoló

GÉMES ISTVÁN: *Reformáció és ökumené* 257

Könyvajánló

BODÓ SÁRA: *Sokszínű teológia* 259

KINYIK ANITA: *Vízöntő* 260

Krisztusban mindnyájan életre kelnek

RIBÁR JÁNOS: *Emlékezés Erdélyi Zoltán evangélikus
lelkész szolgálatára (1949–2015)* 262

RIBÁR JÁNOS: *Igehirdetés Erdélyi Zoltán temetésén (Róm 8,31–33,38–39)* 263

Az igehirdető műhelye

SÁGHY BALÁZS: *Szentháromság ünnepe után 6. vasárnap (Ézs 43,1–7)* 265

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES: *Szentháromság ünnepe után 7. vasárnap
(2Móz 16,2–3.11–18)* 268

FABINY TAMÁS: *Szentháromság ünnepe után 8. vasárnap (Ézs 2,1–5)* 271

ASZTALOS RICHÁRD: *Szentháromság ünnepe után 9. vasárnap (Jer 1,4–10)* 274

BALOG ESZTER: *Szentháromság ünnepe után 10.
(Jeruzsálem) vasárnap (1Móz 12,1–4a)* 277

Ami megmarad*

■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

„... ilyen lesz az én igém is, amely számból kijön: nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem.” (Ézs 55,11)

Két dolog van, amiről az emberek azt állítják, hogy nem emlékeznek rájuk. Az egyik a vicc, a másik pedig a prédikáció. Magamra ismertem Frederic Buechner amerikai költő és igehirdető furcsa megállapításában. Az életem során hallott viccek közül – talán egyetlen kivétellel – egynek a szövegére sem emlékszem. Miért is van az, hogy nem emlékszünk a viccekre és a prédikációkra?¹

Ha hall az ember egy jó viccet, akkor nem feltétlenül a poén marad meg benne, hanem az a jóízű nevetés, ami utána következik. Az oldott vidámság, a baráti hangulat, a jókedv, amit okozott. Nem maga a vicc a fontos: sokkal inkább az, ahogyan együtt neveltünk rajta. Azt a pillanatot soha nem fogom elfelejteni, a könnyesre nevetett szemeket, a közösen átélt felszabadult örömet.

Igehirdetések sokaságát mondjuk el és hallgatjuk életünk során. Egy-egy igehirdetés biztosan maradandó és emlékeztető marad, de vajon utólag mindegyiket fel tudnánk idézni? Meg kell vallanom, hogy például már nem tudnám szavakkal visszaidézni azokat az igehirdetéseket, amelyeket életem egy meghatározó szakaszában, a teológiára való jelentkezésem előtt hallgattam. De azt biztosan tudom, hogy azok nélkül az igehirdetések nélkül, az istentiszteleti élmények és tapasztalatok nélkül most nem lennék ott, ahol vagyok. Mert azok az igehirdetések olyasmit adtak, ami egy életre Isten felé fordított, megerősített és a lelkesi hivatás felé indított.

Nagy élmény volt számomra az elmúlt tanév során beleszokni az egyetem gyülekezeti életének sodrásába. Áhítatok reggel és este, szerda reggeli úrvacsorai istentiszteletek, passiókörút, ünnepi istentiszteletek – talán összeszámolni sem lehet, mennyi igehirdetési alkalmon voltunk együtt, de most visszatekintve remélem, nem csak én gondolom

úgy, hogy nem hiába volt mindez, s nem csak én gondolom úgy, hogy a sok őszinte igyekezet, a sok remegő kéz és elmondott szó nem volt cél nélküli. Megtapasztalhattuk, hogy nem kell félnünk kimondani gondolatainkat, képeinkben, történetekben kifejezni hitünket és megélni, hogy Isten formálja az ige hirdetőjét és hallgatóit egyaránt.

Könnyű lenne a dolgunk, ha a megszólaltatott és hirdett ige mindig, minden helyzetben csak a jó földbe esne, csupa tökéletes körülmény között. De Isten ígérete attól erős és attól van hatalma, hogy nem csupán egyszerű, egyértelmű és hibátlan körülmények között van ereje és hatása. Az Ézsaiásnál felhangzó evangéliumi ígéret, az előttünk már kirajzolódott krisztusi történet az egészségeseken túl a bűnösöknek, a betegeknek, az elesetteknek, a menekülőknél, a feladni készülőknek is szól. Szól a Jeruzsálembé hazatérni hezitálóknak, a szolgálat előnyeit vagy hátrányait fontolgatóknak, az egyházat csak negatív kritikával illetőknek – Isten ígéje nem tér vissza üresen, már megcselekedte és meg is cselekszi mindazt, ami célja és terve van velünk.

Ézsaiás próféta ürességnek nevezi a célt fel nem ismerő, a céllal azonosulni nem tudó hozzáállást, és valljuk be, sokféle ürességet fedezünk fel mi is a bennünket körülvevő világban és sokszor önmagunkban is. Szinte félelmetes meglátni és felismerni a célt tévesztett egzisztenciális állapotot emberi életünkben, társadalmunkban és az egész világban. De mindenki, aki szeretne szabadulni a céltalanság és céltévesztés állapotából, bátran rábízhata magát az isteni munkálkodásra. A velünk tartó, velünk élő és értünk magát adó Ige, a Krisztus véghezviszi és eléri célját a világban és életünkben is.

Ritka pillanat az, amikor egy-egy igehirdetést utólag is szó szerint fel tudunk eleveníteni. De ne legyen ritka pillanat az életünkben és szolgálatunkban az, hogy átéljük a megszólítotttságot, az Isten Lelkének munkálkodását, az erőt, amelyet életünkhöz és feladatainkhoz kapunk. Ne legyen ritka pillanat az, amikor szolgálatunk nyomán Isten munkálkodását fedezhetjük fel megújult életünkben, Isten felé forduló lelkekben.

* Igehirdetés az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanévzáró istentiszteletén, 2015. június 19-én.

Igehirdetés egy szekuláris kultúrában*

■ TIMOTHY KELLER

► Ez a cikk négy gondolatot emel ki, amelyek tapasztalatom szerint központi jelentőséggel bírnak a szekularizált világban történő hatékony igehirdetésre nézve. Ha szeretnénk az evangéliumot mind hívőkkel, mind nem hívőkkel közölni, akkor javasolom, hogy mind a négy elemet egyszerre tartsuk szem előtt igehirdetésünkben.

Hívőknek és nem hívőknek egyszerre

Az evangélium mind a megigazulásnak, mind a megszentelődésnek a gyökere

A modern gyülekezetépítéssel kapcsolatos irodalom nagy része abból indul ki, hogy képtelenség egyszerre hívőkhöz és nem hívőkhöz szólni.¹ E szemlélet szerint az evangélium hirdetése a nem hívőknek szól, és a hívőket untatja. A tanító igehirdetések a már hívőket szólítják meg, de a nem hívők számára érdektelenek, érthetetlenek vagy kifejezetten irritálóak. Ez azt jelenti, hogy a gyülekezetnek egyik vagy másik mellett le kell tennie a voksát, aminek következtében csorbul a Bibliához való hűség, és szűkül a megszólítottak köre.

Némely gyülekezetben megpróbálták úgy kezelni a problémát, hogy a „keresők” számára külön alkalmakat hirdettek meg. De ez sem megoldás. Sokan megmaradnak a „keresők” között, és nem lépnek tovább, soha nem

* Timothy Keller *Preaching in a Secular Culture* című írása egy 2005. évi vezetőképző anyagából készült. Megjelent 2011-ben a Redeemer City to City honlapján: https://www.redeemercitytocity.com/s/Preaching_in_a_Secular_Culture-jfk9.pdf. A cikk szabadon felhasználható (Copyright © Timothy Keller, 2005; © Redeemer City to City, 2011). Magyar fordítása a Dél-Pest Megyei Evangélikus Egyházmegye lelkesítő munkaközössége számára készült 2015 februárjában.

¹ Lásd továbbá: Timothy Keller: *Evangelistic Worship* (2001), redeemercitytocity.com.

éri őket nagyobb kihívás az igehirdetésen keresztül. Továbbá minthogy a keresők istentiszteletének a látogatói általában keresztyények, ezért ők megrekednek a hitbeli fejlődésükben egy alacsony szinten.

Hiszem, hogy a probléma hátterében nem metodikai, hanem teológiai kérdés áll. Valójában lehetetlen hívőket és nem hívőket koherens módon összehozni, ha az igehirdető és a közösség vezetői nincsenek tisztában azzal, hogy az evangélium nemcsak a megigazulásnak, hanem a megszentelődésnek is az alapja. A tipikus vélekedés szerint az evangélium a hitre jutás, a keresztyény tanítás ábécéje, amilyen minimumszint, amellyel tisztában kell lenni a megváltáshoz, megtéréshez, de a hívő élet további fejlődéséhez más, haladóbb bibliai elvek vezetnek. Ha ez volna a helyzet, akkor valóban nem lehetne egyszerre – egy igehirdetésen belül – evangéliumot hirdetni („evangélizálni”) és a lelki növekedést segíteni. Azonban Luther megértette, hogy az evangélium nem egyszerűen a megtérés, a megváltás elfogadásának az eszköze, hanem ugyancsak az evangéliumra van szükségünk a hívő élet minden szintjén, minden szakaszában. Ezért írta a 95 tétel legelejére: „Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjete meg!« – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen (Mt 4,17).”

Jonathan Edwards² *Értekezés a vallási indulatokról*³ című könyvében úgy érvel, hogy a hit és a viselkedés elválaszthatatlanul összefonódnak, és a keresztyények minden bukásának hátterében a hitetlenség áll. A hitetlenség elenszere az evangélium frissítése a szívben.

Az igehirdetés tehát nem vagy evangéliumhirdetés, vagy tanítás, mert mindannyiunknak ugyanaz az alapvető problémája. Ha az igehirdetés gondolatmenete és al-

² Jonathan Edwards (1703–1758). Lásd FABINY 2007. – *A ford.*

³ Eredetileg *Religious Affections* (1746). Magyarul megjelent 2007-ben a Gondolat Kiadónál. Ford. Pásztor Péter. – *A ford.*

kalmazása Krisztus-központú, és ha arra irányul, hogy az evangéliumot újra használva, alkalmazva az emberi szív hitetlen rendszerét lebontsa, akkor a nem hívők számára is elemi erejű lesz, noha eredetileg hívőket célzott.

Megvalósítás

Olyan társadalomban élünk, amelyben az emberek mindenfajta igazsággal szemben szkeptikusak. A korábbi évszázadokkal ellentétben, amelyekben a kinyilatkoztatott igazságot vagy az ésszerű okfejtéseket, tudományos eredményeket elfogadták, ma a legtöbben nem nyitottak erre mindaddig, amíg nem látják a keresztény hitet működés közben, a való életben megtestesülve.

Ennek mindannyiunkra nézve vannak következményei. A hívő keresztényeknek, akiket ez a mai, szekularizált világ veszi körül, nagyon fontos, hogy az igehirdető rendszeresen hallják, amint értelmesen, követhetően foglalkozik a nem hívők problémáival. Ez segít nekik a saját kétségeik kezelésében, ugyanakkor kiváló gyakorlat is arra nézve, hogy a mindennapi életben a hitüket másokkal megosszák. A korábbi idők evangélizációs programjai nem mindig figyeltek rá, hogy adekvát módon felkészítsék a hívőket, hogyan nézhetnének szembe azzal az egész sor intellektuális és személyes nehézséggel, amelyet a keresztény hit jelent a mai gondolkodás számára.

Hasonló módon, amikor az igehirdető a hívőkhöz szól, akkor a jelen lévő nem hívők láthatják, hogy hogyan működik a keresztény hit a mindennapi helyzetekben. Például ha az igehirdetés az anyagiasságról szól, és az evangéliummal a keresztények anyagiasságát vesszük célba, akkor az érdekelni fogja a nem hívőket, és segíti is őket. Sok hallgató a hitbeli döntését gyakorlati alapon hozza meg. A hitbeli elköteleződésig a hitnek a mindennapi élettől elszakított, elméleti megközelítése helyett sokkal inkább egy hosszú, minidöntésekből álló folyamat útján jutnak el, amelynek során tesztelik, hogy a való élet problémáiban hogyan működik a hit.

Hogyan? Néhány gyakorlati útmutatás a szekularizált környezetben történő igehirdetéshez

- *Minden problémát az evangéliummal oldjunk meg!* Ilyen módon a nem hívők minden héten hallják az evangéliumot, a hívők pedig az evangéliumi gondolkodás fényében látják a mindennapi élet dolgait, gondjait.
- *Óvakodjunk az előfeltételezésektől!* Ne feltételezzük, hogy eleve egyetértés van minden kérdésben. Ne ajánlgassuk a D pontot, amely A, B és C pontból következik, ha nem fejtettük ki A-t, B-t és C-t. Mindig alapozzuk meg állításainkat a Biblia tekintélyére vagy a hitünk okaira nézve.

- *Menjünk bele apologetikai kérdésekbe!* Szenteljük igehirdetésünk három-négy fő pontja közül legalább az egyiket a nem hívőknek. Tartsunk fejben egy listát azokról a jellegzetes kérdésekről és ellenvetésekről, amelyeket fel szoktak hozni a keresztény gondolkodással szemben. Szinte mindig van a textusban olyan üzenet, amely ezeket a kérdéseket veti föl.
- *Az alkalmazási részben mindkét csoporthoz szóljunk!* Az alkalmazással szólítsuk meg a hívőket és a nem hívőket egyaránt – mintegy dialógusba vonva őket. Például: „Ha hívő vagy, és ezt hallod, akkor lehet, hogy most ezt gondolod magadban, de az ige erre az aggodalomra így felel.” Vagy: „Ha nem vagy hívő, vagy nem vagy benne biztos, hogy az vagy, akkor egészen biztos azt mondod erre, hogy ez szűk látókörű, de éppen erről szól ez az igeszakasz.”
- *Legyünk hitelesek!* Fiatalok, városi és szekularizált emberek különösen is érzékenyek mindenre, aminek műíze van vagy hatásvadász. Az igehirdetésben és az egész istentiszteleten kerüljünk minden túlzottan cizellált, kifinomítottan irányított konzervmegoldást!
- *Tudatosan figyeljünk oda a nyelvi akadályokra!* Szekularizált hallgatók azonnal kikapcsolnak, ha például megfogalmazásaink túl bennfentesek, vagy ha dehonosztáló megjegyzéseket teszünk más vallásokra, vagy ha kánaáni nyelvet használunk.
- *Számítsunk kételkedésre, és örömmel fogadjuk!* Az embereknek a keresztény hittel kapcsolatos kétségeivel nagy tisztelettel bánjunk. Soha ne keltsük azt az érzést, hogy a keresztény hit kétségektől mentes állapot, vagy hogy csak a kevésbé értelmes emberek számára nem kézenfekvő a keresztény hit igazságtartalma. Nagyon fontos, hogy ki is mondjuk, hogy tudatában vagyunk a kétségek és kételkedők jelenlétének. Például ilyen megfogalmazással: „Tudom, hogy ez a keresztény tanítás felháborítónak tűnik.”
- *A szélesebb emberi közösséget szólítsuk meg!* Magatartásunkban és igehirdetésünkben törődjünk a szélesebb közösséggel, és ne csak a gyülekezettel! Mutassuk be, hogy Isten kegyelme hogyan helyezi előtérbe a szegényeket, a perifériára szorultakat, kívülállókat! Elismeréssel szóljunk azokról a civil kezdeményezésekről, amelyek a településünkön az igazságosságot és irgalmasságot szolgálják!
- *Hozzunk be kulturális utalásokat!* Például a manhattaniek nem nagyon ismerik a Bibliát, és nem is tekintély számukra. Tehát nagyon fontos, hogy ismerjem a hivatkozási alapjaikat, olvasmányaikat és a Bibliával kapcsolatos kérdéseiket. Bőségesen találok és alkalmazok olyan hivatkozásokat ezekben a könyvekben, folyóiratokban és újságokban, amelyek alátámasztják és megerősítik az igehirdetésben tett állításaimat. Sokszor éppen azt tudom bemutatni, hogy a Biblia már

sokkal korábban foglalkozott azokkal a kérdésekkel, amelyeket a kortárs írók és szaktekinélyek fölvetnek.

- *Olvassunk utána!* Ha csak egy nézőpontból tekintünk egy témára, akkor nagy a veszélye a naivitásnak és a túlzott magabiztosságnak. Ha megvizsgálunk egy második, ezzel ellentétes megközelítést, az az első nézetünket megingathatja, aminek könnyen cinizmus vagy elkeseredés lesz a vége. De ha egy egész sor – négy-öt – nézőpontot megismerünk, akkor kialakul a saját látásunk és sajátos hangunk, és igen kreatív ötleteink támadnak. Rendszeresen olvasok különböző megközelítésű írásokat, és elképzelem, hogy milyen lenne a keresztény hitről szóló vita a szerzővel.

Kegyelmet hirdessünk, ne moralizmust!

A szív mozgatórugója

Nézzünk egy példát arra, hogyan közelíthetünk meg egy problémát szekularizált környezetben!

Becstelenség. Mit mond róla az evangélium, és hogy néz ki az alkalmazás a gyakorlatban?

Jonathan EDWARDS kétféle erkölcsi alapállást azonosított be: az „általános erkölcsöt” és az „igazi erkölcsöt” (1989). A becsületeség erénye az általános erkölcs esetében vagy félelem hatására alakul ki – akár szociális alapon („Ha hazudok, elkapnak és megbüntetnek”), akár vallásos alapon („Ha nem vagy becsületes, Isten megbüntet”). Ha nem a félelem, akkor a büszkeség a mozgatója, amely szintén lehet egyfelől kulturális indíttatású („Ne légy olyan, mint azok a borzalmas becstelen emberek!”), vagy vallásos („Ne legyél olyan, mint azok a bűnösök; legyél jó hívő!”).

Edwards semmiképpen sem becsmerli az általános erkölcsöt. Sőt hisz az általános erkölcs ragyogó nagyszerűségében mint Isten egyik fő eszközében, amellyel megfékezi a gonoszt a világban (RAMSEY 1989). Azonban van egy alapvető feszültség a szív mélyén az általános erkölcs esetében, ugyanis ha a félelem és büszkeség a motiváció a becsületeségre – ugyanaz, ami a hazugság és a csalás hátterében áll –, akkor csak idő kérdése, és az ilyen ingatag erkölcsiség összeomlik.

Így tehát az általános erkölcs nem tudja kezelni a gonoszság gyökerét: visszatartja, megfékezi a szívet, de nem formálja át. Tehát ez a megközelítés meglehetősen törekeny helyzetet teremt. Sőt azt lehet mondani, hogy minden igehirdetés és erkölcsi tanítás révén, amely elér bennünket életünk során, tulajdonképpen a bűn gyökerét erősítettük az erkölcsösségünkkel. Ez igaz, akár liberális, akár konzervatív értékekkel nevelkedtünk. Az erkölcsi fejlődés takarója alatt a gonosz gyökere védve volt.

Akkor tehát mi az „igazi erkölcs” szerinti becsületeség jellemzője? Az elkötelezettség az igazság és becsületes-

ség mellett – nem azért, mert hasznom származik belőle, vagy mert jobb embernek érzem magam tőle, hanem azért, mert elbűvölt Isten szépsége, aki igazság, őszinteség és hűség. Amikor eljutunk oda, hogy az igazságot szeretjük, nem magunkért, hanem Isten kedvéért és önmagáért. Az igazi becsületeség akkor növekszik föl bennünk, amikor látjuk őt meghalni értünk, amikor látjuk, hogyan tartja meg az ígéretét akkor is, ha neki ez végtelen szenvedést okoz. Ez a fajta erkölcs összetöri mind a büszkeséget (hiszen Jézusnak meg kellett halnia értem, rászorultam), mind a félelmet (Jézus végtelenül értékesnek tart, olyannyira, hogy semmi, amit teszek, nem tudja megváltoztatni az irántam való elkötelezettségét). Ilyen módon a szívem nem megfékeződik, hanem az alapvető irányultsága változik meg.

A bűn minden bűn hátterében

Minden elkövetett bűnünk mögött ott húzódik az alapvető visszautasítása annak, hogy egyedül Krisztus váltságában bízunk. Luther szerint „[m]indazok, akik nem Istenben bíznak minden időben, és az Ő kegyelmében, irgalmában és jóakarátában, hanem az Ő kedvét más dolgokban keresik, vagy saját magukban, mindazok nem tartják meg az első parancsolatot, és valójában bálványimádók, még akkor is, ha az összes többi parancsolatot mind betartják.

És amint ez a parancsolat a legelső, a legnagyobb és a legjobb, amelyből mind az összes többi következik, amely által létezik, és amely az összes többinek a mércéje és vezérfonala, úgy ennek a hatása, ami a hit vagy bizonyosság Isten kegyelmében minden időben, szintén az első, legnagyobb és legjobb, amelyből minden másnak következnie, létezőnek és megmaradnia kell, s amely minden mást vezet és megmér.” (*A jó cselekedetéről*, 1520)

Luther azt mondja, hogy ha Isten törvényének engedelmeskedünk a nélkül a hit nélkül, hogy már elfogadtak és szeretettek vagyunk Krisztusban, akkor minden jócselekedetünkkel tulajdonképpen azt mondjuk, hogy szükségünk van Jézus mellett másra, többre mint értékességünk, boldogságunk igazi forrására. Akkor valószínűleg jó neveltségünkben, erkölcsi kiválóságunkban, lelki teljesítményünkben vagy szolgálatkészségünkben látjuk az igazi és funkcionális megváltónkat. Ha nem vagyunk eleve biztosak abban, hogy Isten szeret bennünket Krisztusért, akkor valami mást fogunk keresni, ami miatt elfogadhatónak, értékesnek tarthatjuk magunkat. Ezért mondja Luther, hogy bálványimádást követünk el, ha nem egyedül Krisztusban bízunk mint értékelésünk alapjában.

Az első parancsolat az összes többi parancsolat alapja. Nem szegjük meg a 2–10. parancsolatot, hacsak nem az az igazság, hogy az elsőt már valamely módon megszegettük azzal, hogy valami mást szolgálunk Isten helyett. Minden bűn egy torz vágyban gyökerezik, nevezetesen, hogy fon-

tosabbnak tartjuk azt a bizonyos dolgot értékességünk és megváltásunk szempontjából, mint Krisztust. Azért követünk el bűnt, mert valami másban keressük azt, amit csak Jézus adhat meg nekünk. Minden aktuális bűn hátterében az az általános bűn áll, hogy elvetjük Krisztus megváltói munkáját, és a magunk megváltását másban keressük.

Evangelium kontra moralizmus

Thomas Chalmers (1780–1847, skót teológus – *a ford.*) ezt írta: „A legjobb módja annak, hogy egy nem tiszta kötődést kiiktassunk, ha beengedünk egy tisztát. Ez csak akkor történik, ha – mint az evangéliumban – az elfogadottság ajándék, pénz és ár nélkül; ha azt a biztonságot, amelyet az ember Istenben átél, nem érik el a kétségek. Csak akkor talál az ember nyugalomra Istenben, ahogyan egy barát-ra rábizza magát. Csak akkor szabadul meg a szív egy régi kötődéstől, ha egy újnak a nagyobb erejével találkozik.” (CHALMERS 1830, 388. o.)

Mielőtt megértettem a szívbeli kötődéseknek, indulatoknak ezt az elvét, és az igehirdetésben rejlő erőt, amely képes gyökeresen megváltoztatni és újratájolni a kötődéseinket, az igehirdetésem a következő vázlatot követték:

- Ezt mondja a textus: ...
- Az ige alapján így és így kell élnünk: ...
- Menjetek, és így tegyetek – Isten majd segít ebben!

Idővel azonban rájöttem, hogy pontosan azt tettem, amiről Edwards azt mondja, hogy az nem működik. Az egészet félelemre és büszkeségre építettem, hogy arra ösztönözsem a hallgatókat, hogy engedelmeskedjenek Istennek. Habár ezt nem direkt módon tettem, és nem is tudatosan, mégis valójában becsaptam a szíveket az igehirdetéssel, ahelyett, hogy alapvető átformálódásukat segítettém volna.

Ráébredtem, hogy az igehirdetésemnek a következő vázlat szerint kell felépülnie:

- Ezt mondja a textus: ...
- Így kell élnünk ennek alapján: ...
- De mi egyszerűen képtelenek vagyunk így élni.
- Ó, de van, aki megtette!
- No, akkor most a belé vetett hit által elkezdhetünk mi is így élni.

Csaknem minden textusban ott van egy erkölcsi elv, amely vagy Isten/Jézus karakterén, vagy jó vagy rossz emberi példákon keresztül látható, vagy éppen kifejezett parancsként, ígéretként vagy figyelmeztetésként szerepel benne. Ez az erkölcsi elv fontos, és nagyon tisztán be kell azonosítani és mutatni. Ennek következtében krízis alakul ki a hallgatókban, amint világossá válik számukra, hogy ez az erkölcsi elv leküzdhetetlen problémákat jelent. Igehirdetésembe bemutatom, hogy ezt a gyakorlati és erkölcsi feltételt lehetetlen teljesíteni. A hallgatók látszólag zsákutcába jutnak, de akkor kinyílik egy rejtett ajtó, és beárad

a fény. Az igehirdetésünk be kell hogy mutassa, hogy Jézus személye és műve hatással van erre a kérdésre. Először megmutatjuk, hogy a mi képtelenségünk arra, hogy úgy éljünk, ahogy kellene, abból fakad, hogy elfelejtjük vagy elutasítjuk Krisztus művét. Aztán arra mutatunk rá, hogy csak a bűnbánat és a Krisztusban való öröm segít abban, hogy elkezdjünk úgy élni, ahogy kellene.

Esettanulmányok

Nézzünk néhány példát! Először Dávid és Jónátán történetét (1Sám 18–20) vesszük alapul, és a barátságról beszélünk. Az igaz barátságot két jellemzővel írhatjuk le: a barát mindig beenged az életébe, és sohasem hagy cserben (always lets you in, never lets you down). A barátok mindig nyitottak és átlátózkodnak egymás számára, és elkötelezettek egymás szolgálatára.

Ha az igehirdetést azzal fejezzük be, hogy „menjetek, és ti is hasonlóképpen cselekedjete”, akkor egy moralizáló és irreális beszédet mondtunk. Nem lepleztük le a barátság igazi akadályait: a félelmet (attól, hogy sérülékeny nyé válok) és a büszkeséget (az önzést és azt, hogy nehogy kisebb legyek a másikonál). Ezek a szívem mélyén meghúzódó bűnök tesznek nagyon rossz barátta, és akadályoznak meg igazi barátságok építésében és megtartásában.

Akkor tehát hogyan tudok ezeken a mélyebb bűnökön felülemelkedni, és igazi barátta lenni? Csak úgy, ha Jézusra nézek, aki az igazi barát (Jn 15,12–14), és a keresztre nézve – amely az legigazibb barátság cselekedete. Jézus „beengedett minket” az életébe. Teheti-e magát valaki sérülékenyebbé, mint ő? Karjait széttárta, hogy befogadjon – így szögezték oda. Amíg nem látjuk és értjük meg ezt valahol mélyen a legigazibb barátság cselekedeteként, addig soha nem leszünk igaz barátai senkinek. Csak a kereszttel adhatja meg azt a biztonságot, amelynek alapján nyitott, befogadó és sérülékeny merek lenni mások számára, ugyanakkor az alázatot is a kereszttel adja meg ahhoz, hogy a magam önző vágyai helyett másoknak szolgáljak.

Vagy vegyük példának Sámuel második könyvéből Dávid királyt és Betsabét! Könnyen vehetünk muníciót a történetből arra, hogy a nemi kísértés veszélyeire hívjuk föl a figyelmet, vagy hogy moralizáljunk a testi szépség csábításáról, és könnyedén alkalmazhatjuk mindezt mai korunkra. Pornográfia, étkezési zavarok, házasságtörés mind kapcsolható a témához: hogyan lesz a szépségből bálvány. De mire fut ki az ilyen igehirdetés? Mondjuk: „Menjetek, és legyetek nagyon óvatosak”? Ez a figyelmeztetés, bár helytálló, mégsem mondható kielégítőnek.

Ehelyett kezdhetünk az erkölcsi elvvel, de aztán néhány lépéssel tovább is juthatunk:

- *Így helyes élni.* A testi szépség hatalmával valami baj van. Nézzük, micsoda pusztítást végez társadalmunkban és személyes életünkben! A külső megjelenés és a szépség túlzottan a fókuszban áll, és ez eltorzítja a

nőknek a saját magukról alkotott képét, és leértékeli az idősödő embereket. A férfiakat félrevezeti, becsapja azzal, hogy torz elvárásokat ébreszt bennük a házastársuk iránt, akiket ők így felszínesen ítélik meg; vagy arra viszi őket, hogy az igazi kapcsolatot pornográfiával helyettesítsék. Mit tegyünk tehát? Ne ítéld meg a könyvet a borítója alapján! Kerüld a pornográfiát! Figyeld másokban a karakterbeli szépséget a külső megjelenés helyett!

- *De erre képtelenek vagyunk.* Mindannyian tudjuk, hogy ez lehetetlen. Először is mindannyian vágyunk a testi szépségre, hogy azzal eltakarjuk a saját szégyen- és elégtelenségérzésünket. Másodszor: félünk a saját elmúlásunktól és halálunktól. Evolucionista biológusok és keresztények mind egyetértenek abban, hogy a fizikai szépség utáni vágy valójában a fiatalság utáni vágyódás, és ennek az ereje olyan nagy, hogy soha nem fogjuk leküzdeni pusztán azzal, hogy erősebben akarjuk.
- *De van valaki, aki ezt megtette!* Volt valaki, aki gyönyörűen büntelen és tökéletes volt, mennyei, és mégis önként földadta ezt, hogy magára vegye a szolgáló formát (Fil 2). Ronda és visszataszító lett, gyűlölt és megvetett (Ézs 53), hogy mi Isten szemében széppé váljunk, és olyan szépséget kapjunk, amely nem múlik el (Kol 1,22; Ef 5,27).
- *Csak így tudunk megváltozni.* Csak az tudja megvilágítani a szívünket, ha látjuk, amit Jézus tett értünk, és fölszabadít arra, hogy a könyvet ne a borítója alapján ítéljük meg. Ha az örökkévalóság szépségét fogadjuk el tőle, csak akkor szabadulunk meg a halandóság félelmétől.

Krisztust hirdetni minden textus alapján

Gazdagítás, nem gépiesség⁴

Általános az egyetértés abban, hogy az igehirdetőnek az adott textust az egész Biblia kontextusába kell helyeznie, és Krisztust kell hirdetni a Biblia minden szakasza alapján. Bár ennek elkötelezett híve vagyok, azt látom, nagy a veszélye annak, hogy ez gépiessé válik, olyan intellektuális gyakorlattá, amely egyszerűen elismételgeti a bibliai teológia egészét; hétről hétre ugyanúgy hangzik, és kihagyja a hallgató szívére való alkalmazást. Azonban az igehirdető célja nem intellektuális és elvont, hanem az, hogy a hallgatók szíve megváltozzék az evangélium hatására.

Tremper Longman ószövetséges professzor a Biblia olvasását a filmnézéshez hasonlítja, amelyben a sokkoló végkifejlet olyan meghökkenítő, hogy a néző belső kényszert érez arra, hogy annak alapján az egész filmet átgondolja, és

egészen új megvilágításba helyezze. Második alkalommal már ismeri a végét, és nem bírja kivenni a fejéből: minden egyes mondatot vagy mozzanatot annak a befejezésnek az összefüggésében lát. Nem tud nem gondolni a végére már az elejét nézve vagy a közepén sem. A befejezés tesz minden addigit világossá, érthetővé.

Hasonló módon, ha egyszer tudjuk, hogy a történet minden sora és a kánon összes témája mind Krisztus felé tart, nem tudunk nem arra gondolni, hogy minden textus igazából Jézusról szól. Például:

- Jézus az igaz és jobb Ádám, aki megállta a próbát a kertben, és akinek az engedelmissége most nekünk számítódik be (1Kor 15).
  - Jézus az igaz és jobb Ábel, akit bár ártatlanul megölték, a vére felmentő ítéletért kiált, és nem elmarasztalásunkért (Zsid 12,24).
  - Jézus az igaz és jobb Ábrahám, aki Isten hívására válaszolt, és elhagyta a kényelmes otthont Isten iránti engedelmisségből.
  - Jézus az igaz és jobb Izsák, akit atyja nemcsak fölajánlott áldozatra a hegyen, de akit valóban föl is áldoztak értünk. Isten azt mondta Ábrahámnak: „...most már tudom, hogy istenfélő vagy, és nem tagadtad meg tőlem a Fiadat, a te egyetlenedet.” Most mi mondhatjuk azt Istennek: „Tudom, hogy szeretsz, mert nem tagadtad meg tőlem a fiadat, a te egyetlenedet.”
  - Jézus az igaz és jobb Jákób, aki küzdött Istennel, és elszenvetted az igazság ütését, amit mi érdemeltünk volna. Most mi – mint Jákób – csak a kegyelem sebeit kapjuk, hogy azok fölébresszenek és fegyelmezenek bennünket.
  - Jézus az igaz és jobb József, aki a király jobbán ült, és arra használta a hatalmát, hogy megmentse azokat, akik elárulták és eladták őt.
  - Jézus az igaz és jobb Mózes, aki ott áll közvetítőként a nép és az Úr között, aki az új szövetség közbenjárója (Zsid 3).
  - Jézus az igaz és jobb Jób – az ártatlan szenvedő, aki azután közbenjár az ostoba barátaiért (Jób 42).
  - Jézus az igaz és jobb Dávid, akinek a Góliát elleni győzelmét népének számították be, habár ők egyetlen követ sem mozdítottak meg azért, hogy maguk elérjék azt.
  - Jézus az igaz és jobb Eszter, aki nemcsak földi palotáját kockáztatta, hanem a mennyeit is, és nemcsak kockáztatta életét, hanem oda is adta – hogy megmentse népét.
  - Jézus az igaz és jobb Jónás, akit kidobtak a viharos tengerbe, hogy a hajó többi utasa megmeneküljön.
- Végül a Bibliát csak kétféleképpen lehet olvasni: vagy rólam szól, vagy Jézusról. Vagy tanács a hallgatónak, vagy jó hír az Úrtól. Vagy arról szól, amit tennem kell, vagy arról, amit Isten tett.

⁴ Az eredeti angol szövegben: Rich, not rote. – *A ford.*

Jézus az igazi templom, az igazi próféta, az igazi főpap, az igazi király, az igazi áldozat, a Bárány, a Világosság, a kenyér. A Biblia nem rólam szól, hanem őróla!

1Pt 1,10–13-ban az evangéliumról azt az elképesztő megfogalmazást olvassuk, hogy az „*angyalok vágyakoznak beletekinteni*”. Ennyi évszázad után nem vált számukra unalmassá? Miért vágyakoznak még mindig arra, hogy belássanak Isten megváltó munkájába? Mert az végtelenül gazdag. Végtelenül gazdag az üzenete, a jelentősége, a sokoldalúsága. Éppen csak kezdjük karcolni a felszínt.

A szívet vegyük célba (ne az érzelmeket vagy az értelmet)

Indulatok kontra érzelmek

Tudjuk, hogy a szív alatt nem annyira az érzelmek közép-pontját értjük, hanem sokkal inkább az ember személyiségének közepét, ahol a döntések születnek, s ahol az életünk irányultsága rejlik. A legszebben és legrészletesebben Jonathan Edwards fejtette ezt ki, a legmaradandóbban az *Értekezés a vallási indulatokról* című könyvében. A tipikus nyugati akarát-érzelem felosztás helyett Edwards a szívet ennél sokkal inkább középponti helyként definiálja, és a szív indulatairól beszél, ami alatt a lélek hajlandóságát érti arra, hogy bizonyos dolgokat kedveljen, másokat nem, szeressen vagy visszautasítson.

Az indulatok – természetesen – összefüggnek az érzelmekkel, de nem azonosak velük. Például a haragot mint érzelmet érezzük, ha megbántanak, de ez azért történik, mert a mi indulataink túlzottan arra irányulnak, hogy jóhírünket, a rólunk kialakított szép képet, az elismerést megőrizzük. Az indulatok – Edwards megfogalmazásában – a legerőteljesebb és legkifinomultabb tevékenységei a szívnek. A Biblia az igaz vallásos indulatokat a lélek gyümölcsének nevezi (Gal 5,22–26).

Edwards megközelítése különösen is fontos a különböző képességek egysége szempontjából. Szerinte nem lehet egymás ellen kijátszani az ember értelmét és indulatait. Igazi kegyesség akkor lehetséges, ha az ember pontosan érti Isten igazi természetét. Más szavakkal: ha valaki azt mondja, hogy „tudom, hogy Isten gondoskodik rólam, mégis megbénít az aggodás”, erre Edwards azt mondaná, hogy akkor valójában nem *tudod*, hogy Isten gondoskodik rólad, mert különben a belső indulat arra készítené, hogy biztonságban érezd magad, és remény ébredjen benned.⁵

⁵ Két rövid, olvasmányos összefoglalás Edwards indulatfelfogásáról: SMITH et al. 1995 szerkesztői bevezetője; LOGAN 1986. E fejezet az előbbi kötet xix–xx. oldalán írottakat követi.

Hasznos kontra szép

Most már látjuk, hogy milyen fontos ez az igehirdetők számára. Ha Edwardsnak igaza van, akkor nem létezik az ellentét a „szív” és a „fej” között. Például ha a hallgatóink anyagiak, akkor nem szabad azt feltételeznünk, hogy pusztán arra van szükségük, hogy buzdítsuk őket nagyobb adakozásra. Bár a bűntudat segíthet abban, hogy az offertórium nagyobb legyen, de ez nem fogja alapjaiban megváltoztatni az életüket. Ha az emberek anyagiak, és nem adakozók, akkor az azt jelenti, hogy nem értették meg igazán, hogy Jézus gazdag létére szegénnyé lett értük. Nem értették meg, hogy mit jelent, hogy minden gazdagságunk és kincsünk Jézus Krisztusban van. Azt jelenti, hogy a belső indulataik arra kényszerítik őket, hogy az anyagi gazdagsághoz ragaszkodjanak mint a biztonságérzetük, reményük, szépségük forrásához. Így tehát az igehirdetésben Krisztust úgy kell bemutatnunk, hogy felülírja a helyét bitorló indulatokat. Ez nemcsak intellektuális érvelést jelent, hanem Krisztus szépségének a bemutatását.⁶ Edwards szerint a névleges keresztény Krisztust *hasznosnak*, az igazi keresztény önmagában *szépnek* tartja.

Ez a szemléletmód alapvetően meghatározta magának Edwardsnak az igehirdetését is. Az egyik igehirdetésében azt mondta, hogy az emberek azért nem veszik tekintetbe a jövőbeli büntetés lehetőségét, mert az egyszerűen nem tűnik valóságosnak számukra (KIMMACH 1988, 105. o.). Ez volt Edwards számára a fő lelki probléma és az igehirdetés célja. Igehirdetésünk célja nem az, hogy az igazságot érthetővé (clear) tegyük, hanem hogy valóságossá (real). Dr. Martyn Lloyd-Jones (1899–1981, walesi lelkész, orvos – *a ford.*) egy cikkében arról ír, hogy Edwards hogyan hatott rá: „Az első és legfontosabb tárgya az igehirdetésnek nem az információ átadása. Hanem – ahogy Edwards mondja – egy benyomás keltése. A benyomás [impression] az adott pillanatban, ami számít, sokkal inkább, mint az, amire később vissza tudunk emlékezni. Ebben a tekintetben Edwards kritikus a kiváló puritán szokással és gyakorlattal szemben. A puritán apa tanította és kikérdezte a gyermekét arról, hogy mit mondott a lelkész az istentiszteleten. Edwards – véleményem szerint – az igehirdetés igazi lényegét találta meg. Ez tehát elsősorban nem információközlés; amíg jegyzeteket készítesz, lehet, hogy elveszítesz valamit a Lélek hatásaiból. Nekünk, igehirdetőknek nem szabad ezt elfelejteni. Meg kell mondani a gyülekezetünknek, hogy az információ megszerzéséhez olvasanak el bizonyos könyveket magukban. De az igehirdetés feladata, hogy ezt a tudást élővé tegye.”⁷

⁶ Lásd SMITH et al. 1995, 22–28., 111–114. o.

⁷ LLOYD-JONES, David Martyn: *Jonathan Edwards and the Crucial Importance of Revival*. An address delivered at the Puritan and Westminster Conference of 1976. <http://www.graceonlinelibrary.org/church-ministry/revival/jonathan-edwards-and-the-crucial-importance-of-revival-by-dr-martyn-lloyd-jones/>. (Megtekintés: 2015. június 12.)

Megértetni az igazságokat

Ez az elv nem Edwards felfedezése. A Biblia maga nem egy didaktikus esszékből álló sorozat, hanem a legkülönbözőbb irodalmi műfajok hatalmas gyűjteménye: történetek, költészet, dráma, apokaliptikus víziók, különféle utak és módok arra, hogy az igazságot a szív számára elevenné tegyék.

Például egy visszatérő bibliai téma a mi bűnös hajlamunk arra, hogy „elfelejtsük” az Urat, és azt, hogy szükségünk van arra, hogy „emlékezzünk” rá, törvényeire és parancsolataira. Itt nem szellemi képességekről vagy információról van szó. A probléma az, hogy amit tudunk, nem reális, nem élő számunkra az állandó szövetségmegújító ceremóniák nélkül.

2Pt 1,7–9-ben azt olvassuk, hogy növekednünk kell az igaz emberségben, ismeretben, önuralomban, állhatatosságban, kegyességben, testvéri szeretetben, minden ember iránti szeretetben. És ha valaki ezekben a dolgokban nem gyarapodik, az „elfeledkezett arról, hogy régi bűneiből megtisztult”. Péter nem azt mondja, hogy a jellembeli növekedés hiánya egyszerűen az akaraterő vagy az elkötelezettség hiányából fakad, és nem is kezdi el az olvasóit arra buzdítani, hogy akarjanak erősebben. Hanem azt mondja, hogy *elfelejtették*, hogy megszabadultak a bűntől. A gyülekezet tagjai tehát nem azt az információt veszítették el, hogy megszabadultak. Hanem arról van szó – amit Edwards mond –, hogy elveszítették a szívbeli érzését annak, hogy milyen drága a kegyelem. Nem volt számukra lelki valóság, ezért nem volt rájuk hatással az igazság.

Egy másik példa a 103. zsoltár, amely valójában nem imádság, hanem igehirdetés az ember saját lelkének. Dávid a saját szívéért szólítja meg: „Áldjad, Ielkém, az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!” Dávid tudja, hogy a megváltás szépsége és jó volta már nem valóságos a szívének. Tudja, hogy hajlamos elfelejteni. A 103. zsoltár is példa arra, amit 2Pt 1,7–9 is mond. Ezt kell tennünk: az evangéliumot a magunk számára is hirdetni kell. Vissza kell mennünk az evangéliumhoz, hogy a saját szívünk számára is valóságossá tegyük.

Lobbantsuk lángra a képzeletet!

Az igehirdetés célja nem az, hogy érzelmeket ébresszen, hanem hogy beragyogja a képzeletet az igazsággal. A képzelet vagy illusztráció az igehirdetőnek arra a képességére utal, hogy képeket hívjon elő a hallgatók gondolataiban. Például ha a *megigazulás* szót használjuk, ahhoz semmilyen gondolati kép nem társul a hallgató agyában. De ha az ügyvédre beszélünk, aki a saját teljesítményére hivat-

kozva kéri a felmentésünket Isten előtt, akkor előhívtunk egy képet a hallgató gondolataiból. Beindítottuk a gondolatokat, elkezdjük fölmelegíteni a szívet.

2Kor 8–9-ben Pál figyelemre méltó példát ad erre. Azt szeretné, ha a gyülekezet a szegényeknek adakozna, de nem gyakorol nyomást az akarataikra („apostol vagyok, tehát engedelmeskedjete”) vagy az érzelmeikre (például azzal, hogy lefesti előttük, hogyan szenvednek a szegények). Nem, hanem elevenen és felejtetetlenül azt mondja: „Mert ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét; hogy gazdag létére szegénnyé lett értetek, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok.” Ilyen módon arra hívja meg őket, hogy emlékezzenek („ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelmét”), és egy erőteljes képet használ, hogy Jézus megváltását behozza a gazdagság-szegénység valóságába. Az evangéliumra való emlékeztetéssel indítja meg a szívüket arra, hogy Jézus drága kegyelmére gondoljanak, hogy ez aztán ne csak arra vigye őket, hogy adjanak, hanem hogy az evangélium szépségével a szívükben nagylelkű emberekké váljanak.

Ha már elég régóta prédikálsz (vagy elég sok igehirdetést hallottál), akkor tudod, hogy nem lehetséges a hallgatóság szívére megszólítani anélkül, hogy az evangélium a te szívedben újra meg újra ne dolgozzon, hasson, valahányszor igét hirdetsz. Magadat is emlékeztess az evangélium üzenetére! Az evangéliummal vedd célba a saját szíved indulatait! Akkor jó úton leszel afelé, hogy másokat is el tudj érni.

Hivatkozott művek

- CHALMERS, Thomas 1830. The Expulsive Power of a New Affection. In: *The Works of Thomas Chalmers*. Pittsburgh. 381–388. o.
- EDWARDS, Jonathan 1989. The Nature of True Virtue. In: *The Works of Jonathan Edwards*. 8. köt. *Ethical Writings*. Szerk. Paul Ramsey. Yale University Press, New Haven. 537–627. o.
- FABINY Tibor (ifj.) 2007. Jonathan Edwards Európában. Megkésett tudósítás egy igen jelentős egyháztörténeti konferenciáról. *Evangélikus Élet*, 72. évf. augusztus 5. 4. o.
- KIMMACH, Wilson H. 1988. Jonathan Edwards' Pursuit of Reality. In: *Jonathan Edwards and the American Experience*. Szerk. Nathan O. Hatch – Harry S. Stout. Oxford University Press, New York. 102–117. o.
- LOGAN, Samuel T. 1986. The Phenomenology of Preaching. In: uő (szerk.): *The Preacher and Preaching. Reviving the Art in the Twentieth Century*. P&R Press, Phillipsburg.
- RAMSEY, Paul 1989. Editor's Introduction. In: *The Works of Jonathan Edwards*. 8. köt. *Ethical Writings*. Yale University Press, New Haven.
- SMITH, John E. – STOUT, Harry S. – MINKEMA, Kenneth P. (szerk.) 1995. *A Jonathan Edwards Reader*. Yale University Press, 1995.

Fordította: Győri Péter Benjámin

A konfirmáció, ahogy a fiatalok látják

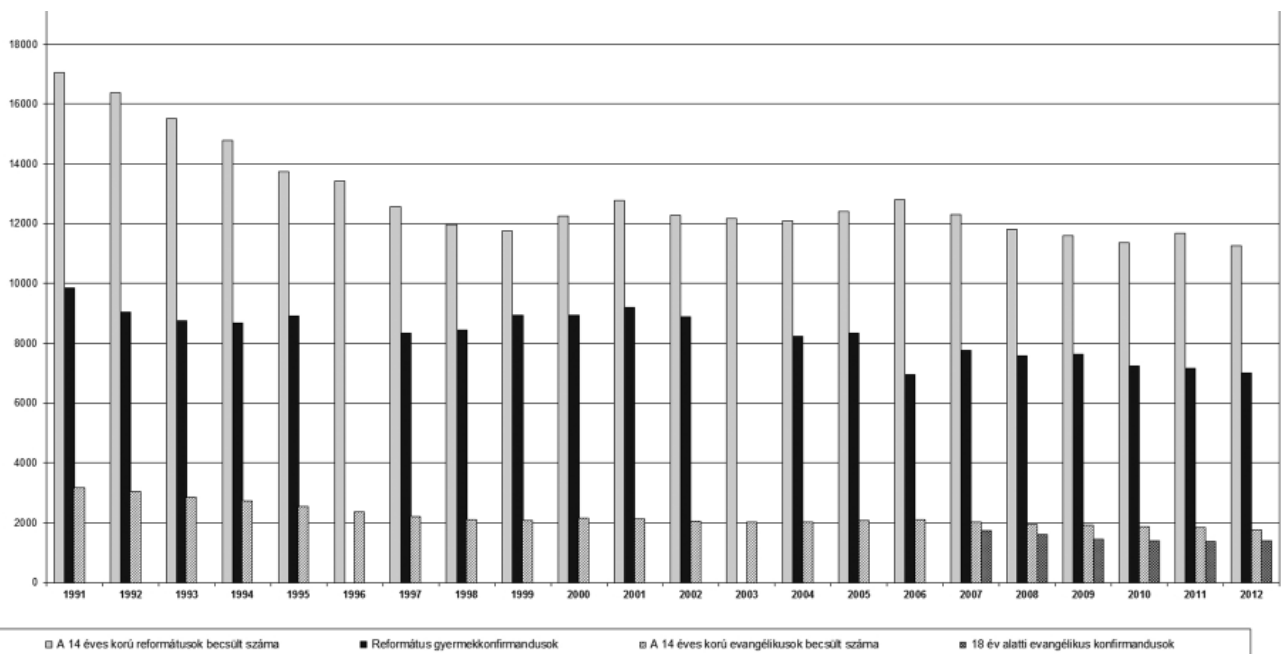
■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES – SIBA BALÁZS – HÁMORI ÁDÁM

A 2007-ben elkezdődött, Friedrich Schweitzer tübingeni gyakorlati teológiai professzor által kezdeményezett nemzetközi konfirmációs kutatás újabb fordulóponthoz érkezett. 2015-ben jelenik meg a kutatás második fordulójának tanulmánykötete, amelyben e tanulmány szerzői összegzik azokat az eredményeket, amelyeket a magyarországi kutatás hozott a konfirmáció aktuális kérdéseinek vizsgálatában.

A hazai református, evangélikus és methodista kutatás Lengyelországgal együtt 2012-ben csatlakozott az addig már tíz ország részvételével zajló konfirmációs felméréshez.¹ A felmérés célja, hogy hozzásegítse az egyházakat a konfirmációban részt vevők (lelkészek, hitoktatók, konfirmandusok, szülők) konfirmációhoz való viszonyulásának mélyebb megértéséhez és elemzéséhez. A nemzetközi kutatás 2017-re tervezi azt az összegző elemzést, amelyben a konfirmációs kort elérő fiatalok megszólíthatóságáról és közösségi integrációjukról jövőkép születhet. Addig is Magyarországon több mint nyolcszáz konfirmandus és több száz lelkész töltötte ki azokat a kérdőíveket, amelyek a konfirmáció folyamatáról, ünnepéről és a konfirmációról

kialakult vélekedésükről szólnak. Magát a kutatást többfordulósra tervezte a nemzetközi kutatócsoport. A konfirmáció évében kitöltött kérdőívet három évvel később egy újabb kérdőív követi, amely a konfirmáció óta történt változásokra kérdez rá a konfirmált fiatalok hite és egyházhoz való kötődése vonatkozásában.

A hazai felmérés megvalósulása azt a lehetőséget is magában hordozza, hogy a közeljövőben bemutathassuk – itt, a *Lelkipásztor* lapjain is – a nemzetközi felmérések eredményeit és az összehasonlító elemzéseket. Most e tanulmány szerzői arra vállalkoznak, hogy bemutassák a magyarországi eredményeket. A felméréshez azonban az is hozzátartozik, hogy a kérdőívek kitöltésével kapcsolatos nehézségekről is szólnunk kell. Nehezítette a felmérést végzők munkáját az, hogy számos gyülekezetből nem érkeztek vissza a kérdőívek. Néhány ilyen gyülekezet a lelkészén keresztül jelezte, hogy az adott évben nem volt konfirmáció, így nem tudtak részt venni a felmérésben. Több helyről azonban egyáltalán nem érkezett visszajelzés, ami azt mutatta, hogy érdektelenségből vagy a fel nem vállalt munkatöbblet miatt nem kerültek kitöltésre a kérdőívek.

1. ábra

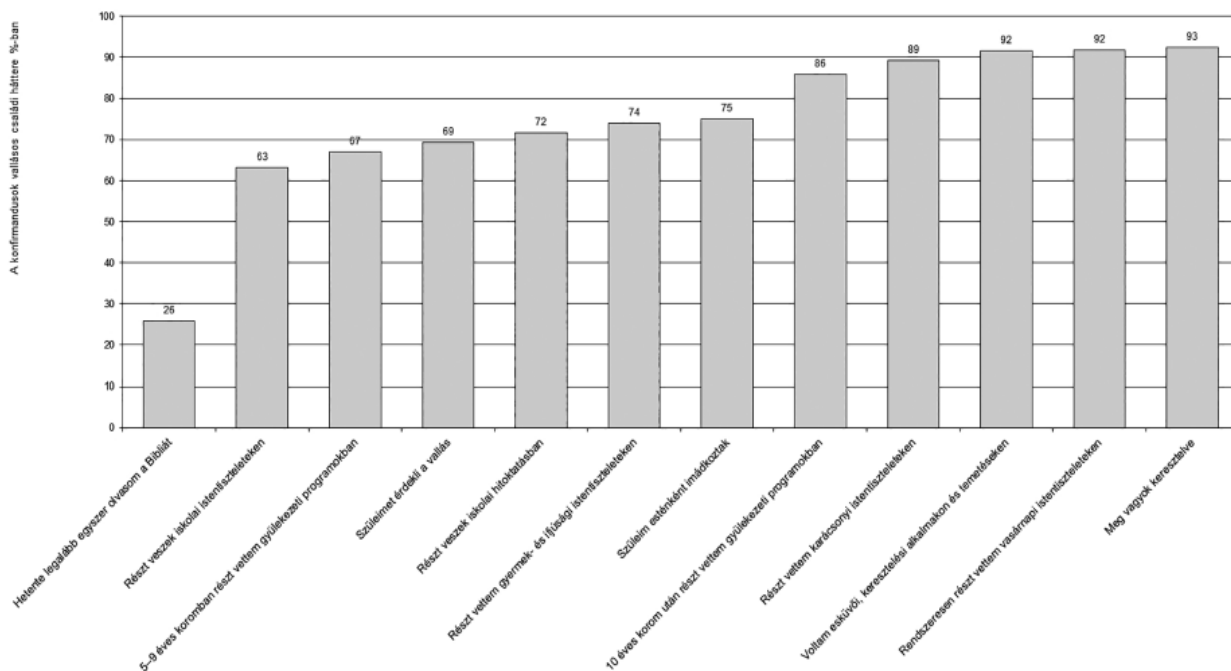
¹ A nemzetközi kutatás elméleti és gyakorlati eredményeiről további információkat találhatunk a www.confirmation-research.eu honlapon. A kutatás második forduló eredményeit tartalmazó kötet megjelenése 2015-ben várható.

A központi egyházi adminisztrációból származó adatok szerint az evangélikusnak kereszteltek háromnegyede részt vesz konfirmációi oktatásban. Az 1. összehasonlító ábra mutatja a református és az evangélikus konfirmáci-

ói arányokat. A konfirmációs kérdőívet 315 evangélikus fiatal és 45 felnőtt (lelkészek, hitoktatók) töltötte ki, és 65 gyülekezetből érkeztek visszajelzések. A beérkező evangélikus kérdőívek aránya a felmérésben részt vevők között a legjobb arányokat mutatta, és a feldolgozott eredmények valóban nagy segítséget nyújthatnak a konfirmáció kiértékelésében (1. ábra).

A konfirmáló fiatalok által vallott hittételek a konfirmáció előtt és után

Evangélikus egyházunkban a konfirmáció az első úrvacsoravétel mellett egyházunk tanításának megismerését és az arról tett vizsgát is jelenti. Ebből a szempontból nagyon jelentős kérdés, hogyan formálódik a konfirmá-

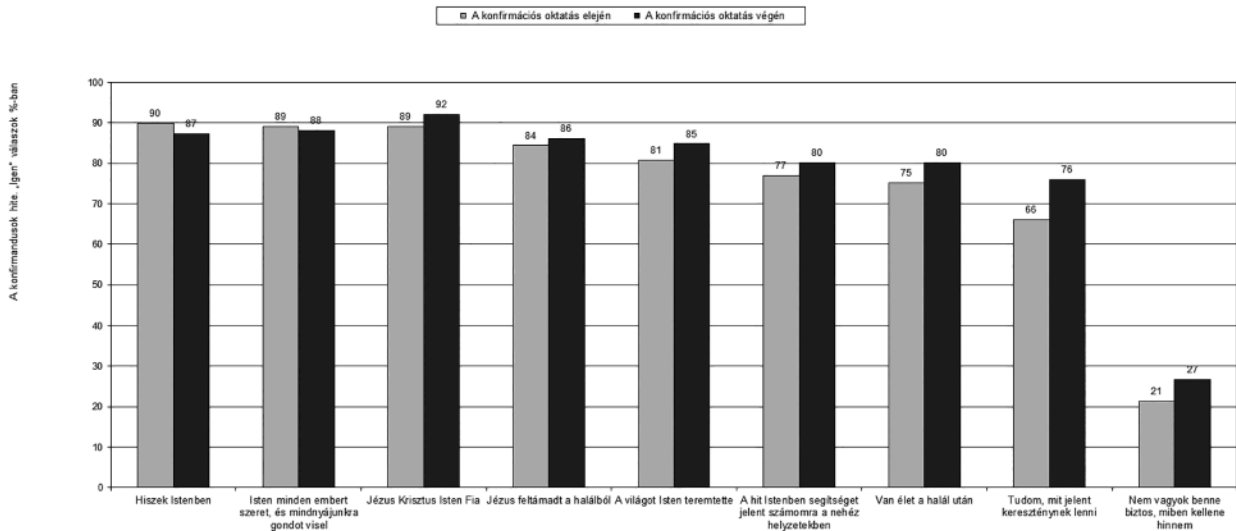
2. ábra

A konfirmációs felmérés eredményei

A konfirmandusok vallásos háttere

A konfirmandusok vallásos családi hátterének vizsgálata kiemelkedő jelentőségű, mivel számos konfirmandus családi indítástól, megkeresztelt evangélikusként érkezik a konfirmációs oktatásra. Az istentiszteleteken, egyházi alkalmon való részvétel, a gyülekezethez való tartozás a legtöbb evangélikus számára együtt jár a konfirmációs oktatásban és a konfirmációban való részvétellel. Az egyházi és gyülekezeti szocializáció meghatározó jellegű a konfirmációt tekintve. Összehasonlítva a magas arányokat az iskolai háttérrel, a szülők konkrét vallási érdeklődésével vagy a rendszeres bibliaolvasással, egyre alacsonyabb arányokat látunk. Mindebből arra következtethetünk, hogy egyházunk konfirmációs gyakorlatát mindmáig a népegyházi keretek jellemzik, és nagy többségben azok vesznek részt konfirmációs felkészítésben, akik e keretek között váltak tagjaivá egyházunknak (MOLNÁR 1988, 178–185. o.) (2. ábra).

ló fiatalok hite a konfirmációi felkészülés időszaka alatt. A 3. ábra mutatja, hogy az alapvető hittételekkel a konfirmandusok már korábban is tisztában voltak, bár érdekes eredménye a felmérésnek, hogy az első két hittétel alacsonyabb elfogadottságot mutat a konfirmáció után. A többi kivétel nélkül magasabb a konfirmáció végével, különösen is az a kijelentés, amely a keresztény hit tartalmának általános ismeretére utal, és amelynek elfogadottsága 66 százalékról 76 százalékra emelkedik a konfirmáció végére. Mindez mutatja, hogy a konfirmációnak milyen fontos szerepe van az addig tanultak összegzésében és rendszerezésében. A gyermekkor különböző szakaszaiban megtanult, de egységes rendszerbe még nem illesztett hittételek és vallásos tapasztalatok a konfirmáció alatt összeállhatnak egy tinédzser korú által is megértett, egységes hitrendszerre, amely a konfirmáció utáni időkben alapjává válhat az elmélyült felnőtt hit kialakulásának és a tanítványi életnek (3. ábra).

3. ábra

A konfirmációi oktatás témakörei iránti érdeklődés

A konfirmációi oktatás tartalmára vonatkozóan két nagy csoportra oszthatóak azok a témakörök, amelyek a kérdőívben megtalálhatóak voltak. A hagyományos, kátérendszerre épülő oktatás főképpen a hit tartalmával kapcsolatos témaköröket tárgyalta, míg a többi előkerülő téma a konfirmációs oktatásban leginkább idő függvénye volt. A mai, kontextuális konfirmációi oktatás integrálja a két, látszólagosan különböző témakört. Az integrációra való törekvés lényege, hogy a fiatalok az életüket és érdeklődési köreiket ne a hittől elválasztva, hanem azzal szoros kapcsolatban, annak részeként élhessék meg.²

Ezt az integráns szemléletmódot tükrözi vissza a 4. ábra is, amelynek első, legtöbbet érdeklő témája a barátság kérdése. A téma iránti érdeklődés növekedése annak is köszönhető, hogy a konfirmációs felkészülés egyben komoly közösségi élmény is a fiatalok számára, amelyben a tanultak közvetlenül élhetők át és próbálhatók ki. Egy feladat például, amely célként tűzi ki, hogy egy időben mindenki egy adott célért imádkozzék, új mélységet adhat a közösség megtapasztalásának, ami új támpontokat nyújthat a közösségi élmények tudatosításának folyamatában.

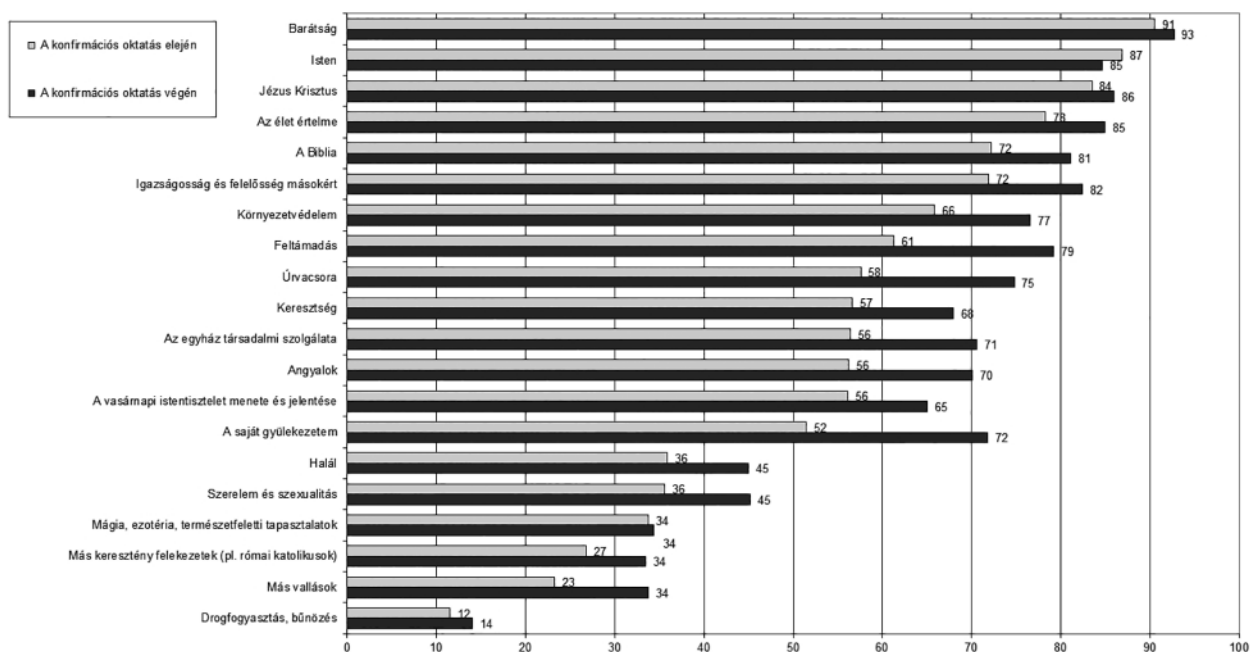
A hittel kapcsolatos kérdések talán egyedül Isten kérdésében mutatnak közel azonos kezdeti, majd konfirmáció utáni érdeklődést. Ez a magas arányú, szinte változatlan érdeklődés jól mutatja, hogy a gyermekkori hitoktatás leginkább az Isten létének és a bibliai történetekből megismerhető cselekvésének bemutatására koncentrálhat. A gyermekkor még nem alkalmas arra, hogy a hit fogalmi gondolkodásrendszerét felfogja, viszont a kamaszkorú fiatal már képes arra, hogy elvont fogalmakban is gondol-

kodjon, és rendszert lásson a tanultakban. A konfirmáció végére megnövekedő érdeklődés Jézus Krisztus személye és műve iránt, az élet értelmére való rákérdezés, a Biblia szerepe, a másokért való felelősségvállalás, a feltámadás, a szentségek, az egyház és az adott gyülekezet megismerése a tudásvágy elmélyülését mutatja, és igazolja, hogy a fiatalokat ebben az életkorban már foglalkoztatják korábban még nem értett, de egyre érdekesebbnek mutató témák is. Az ábra alsó részében bemutatott témák sem a konfirmációi felkészülés elején, sem a végén nem voltak középpontban, ezért ezek közül egyedül a más vallások megismerése az, ami számottevő érdeklődésről tanúskodik (4. ábra).

Az egyházzól és a gyülekezetről alkotott kép alakulása

Érdekes relációt mutat a konkrét konfirmációs közösség megtapasztalásának élménye, a felmerülő kérdések iránti nyitottság és az egyházzól és a gyülekezetről alkotott kép összehasonlítása. Az alábbi táblázat tükrözi azokat a jelenségeket, amelyek miatt a konfirmáció égető kérdése egyházunknak, de a többi európai protestáns egyháznak is. A táblázat utolsó három kérdése a népegyházi keretek továbbélését és a megkereszteltet, konfirmáltak egyházhoz való tartozását erősíti meg. A mostanában konfirmáló fiatalok is szeretnék gyermekeiket megkereszteltetni, szeretnének templomi esküvőt, és az egyház szerintük is sok jó dolgot tesz az emberekért. Ezekhez a meggyőződésekhez képest a konfirmáció után a konfirmándusok alig több mint fele szeretne istentiszteletra járni (tudjuk, ez az arány drasztikus csökkenést mutat a valóságban), lelkiesszel lelki beszélgetést folytatni vagy ifiórákra járni. A táblázat első két kérdésével nem könnyű szembenézünk, mégis nagyon tanulságosak az eredmények. Annak

² Erre az integrációra törekszik a *Tanuló közösségben* című konfirmációs tanári kézikönyv (SZABÓNÉ MÁTRAJ et al. 2008).

4. ábra

ellenére, hogy sok gyülekezetben bízunk abban, hogy a konfirmandusok rendszeres istentisztelet-látogatása forradalmi változásokat fog előidézni, ez a várakozás a kérdőív eredményei alapján még nem valós. Az istentiszteleteket a konfirmáció végén többen gondolják unalmasnak, mint a konfirmáció kezdetén. Az a vélemény pedig, hogy az egyháznak nincs válasza valós kérdéseinkre, alig változik a konfirmációs év során. A konfirmációs tananyag tematikája, illetve az alkalmazott valláspedagógiai módszerek további vizsgálata reményeink szerint megoldást nyújthat ezekre a problémákra (5. ábra).

A konfirmációval kapcsolatos elégedettségi mutatók

Az általános elégedettség és a hitbeli ismeretek felmérése alapján a konfirmációs felkészülést vezető, a tanító személye csoportdinamikailag meghatározó. A konfirmandus közösség élményszerű megélését nagyban segíti, ha többnapos tábor is kapcsolódik az oktatáshoz. Az elégedettségi mutatók a 6. ábrán többségi pozitív véleményt jelentenek, de a 7. ábra a személyes bevonódásról és a csoportaktivitásról (leginkább az önkéntességről) már inkább 50 százalék alatti elégedettségi eredményt mutat. Az utóbbi eredmények arra mutatnak rá, hogy a konfirmáló fiatalok közül többeknek lenne már igénye arra, hogy valóban a felnőtt keresztény életre készítse fel őket a konfirmáció folyamata és eseménye. A személyesség, az életszerűség, a felelősségvállalás, az önállóság és a szabad véleményalkotás olyan kérdések, amelyeknek a konfirmációs oktatás során ugyanolyan fontosságot kellene tulajdonítanunk, mint a tanulak megszerezésének, a memoriterek megtanításának és

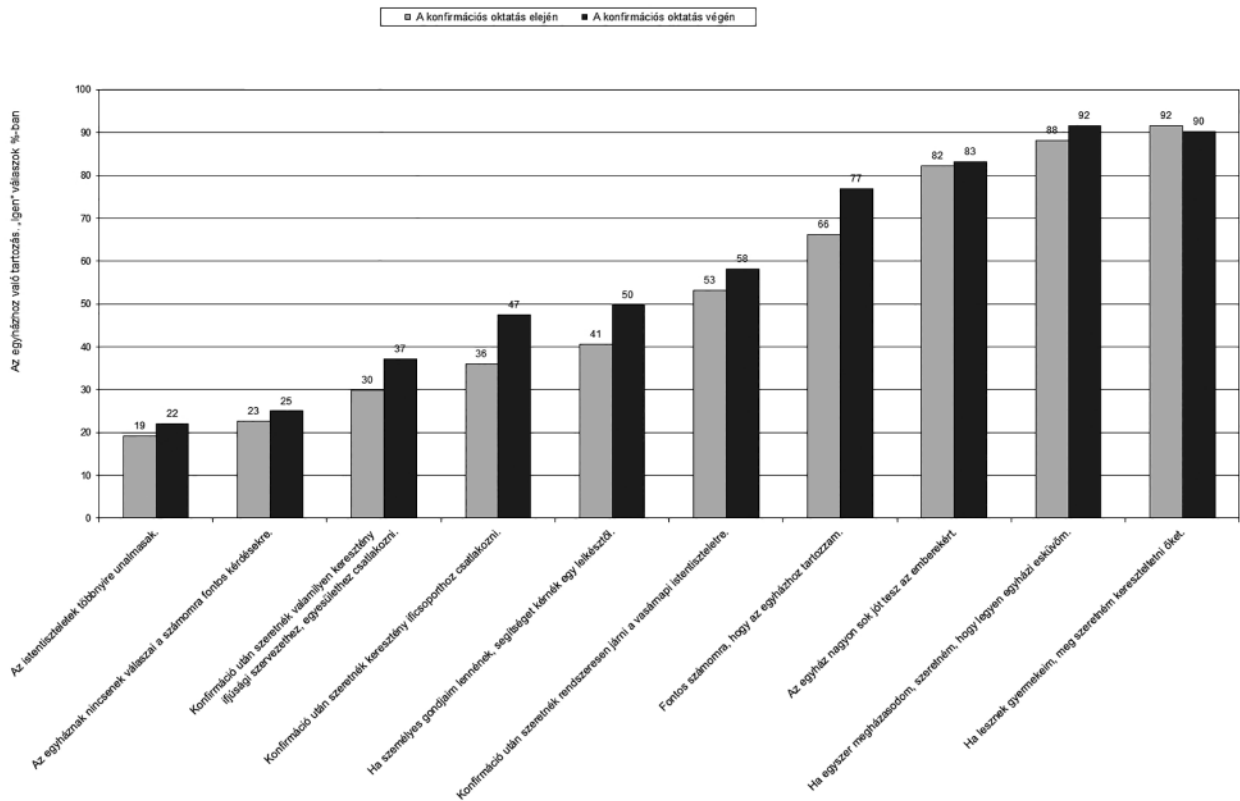
az egyházi élet megismerésének. Mivel a konfirmáció az utolsó széles kört érintő elérhetőségi lehetőség az egyház számára, ezért soha nem felesleges a konfirmációval kapcsolatos kérdések elemzése és a lehetséges változtatások bevezetése, természetesen úgy, hogy azok pluszt adjanak, és tiszteletben tartásuk azokat a tradíciókat, amelyek a konfirmációs tanítás elhagyhatatlan lényege (6., 7. ábra).

Nemzetközi tendenciák

Jelen cikkben nem vállalkozhatunk a kilenc országra kiterjedt vizsgálat összehasonlító elemzésére, hiszen az eredmények nemzetközi szintű értékelése még folyik. Azonban fontosnak tartottuk a teljesség igénye nélkül, hogy pár érdekes adatot közlünk néhány fontosabb tendencia bemutatásának kedvéért. A táblázatban szereplő számok a hétfokozatú skálán a 6-os vagy 7-es értékeket jelölik (a feltett kérdéssel nagy, illetve teljes mértékben egyetértő válaszokat tükrözik ezek a számok) (1. táblázat).

A kutatás során megkérdezett csaknem harmincezer konfirmandus érdekes tükröt tart az egyházak elé. A csökkenő tendenciák ellenére a konfirmáció a tizenéves korosztály megszólításában még mindig nagy lehetőségnek számít, hiszen csak ebben a kilenc vizsgált országban még mindig ötszázezren, hazánkban pedig több ezren vesznek részt konfirmációs oktatásban évente.

A fiatalok általában pozitívan értékelik a konfirmációs felkészítés egészét, hiszen nemzetközi szinten a megkérdezettek mintegy háromnegyede nyilatkozott így. Emellett a konfirmáció is egy lehetőség arra, hogy a 13-14 évesek jobban belelássanak az egyház működésébe, és megérez-

5. ábra

zék a közösség erejét. Ez csak egy lehetőség, ami elszigetelt élmény maradhat, ha a konfirmáció előtt és után nem voltak a gyermekeknek és fiataloknak olyan élményeik, amelyek integrálnák őket közösségekbe. A konfirmáció a fiataloknak elsősorban a közösséghez tartozás élménye miatt fontos. Vonzó számukra a konfirmációs istentisztelet is, hiszen erre mintegy beavatási rítusként tekintenek, és spirituális élményeket várnak tőle. Ugyanakkor a vasárnapi istentiszteletek, amelyeket az egyházak kapunak szánnak a társadalom és az ifjúság felé, a fiatalok számára általában unalmasak. Ezen túlmenően a konfirmáció sikertelenségének általános oka az ifjak szerint az, ha úgy érzik, az egyház képviselői rájuk kényszerítik az akaratukat, ha nem figyelnek az ő igényeikre, és ha nem érzik a közösség élményét. Bár elviekben a fiatalok fontosnak látják az egyházhoz tartozást, de arra a kérdésre, hogy maradnának-e egy ifjúsági közösség tagjai, már aránylag kevesen képesek elköteleződéssel válaszolni.

A kutatás jövőre mutató tanulságai

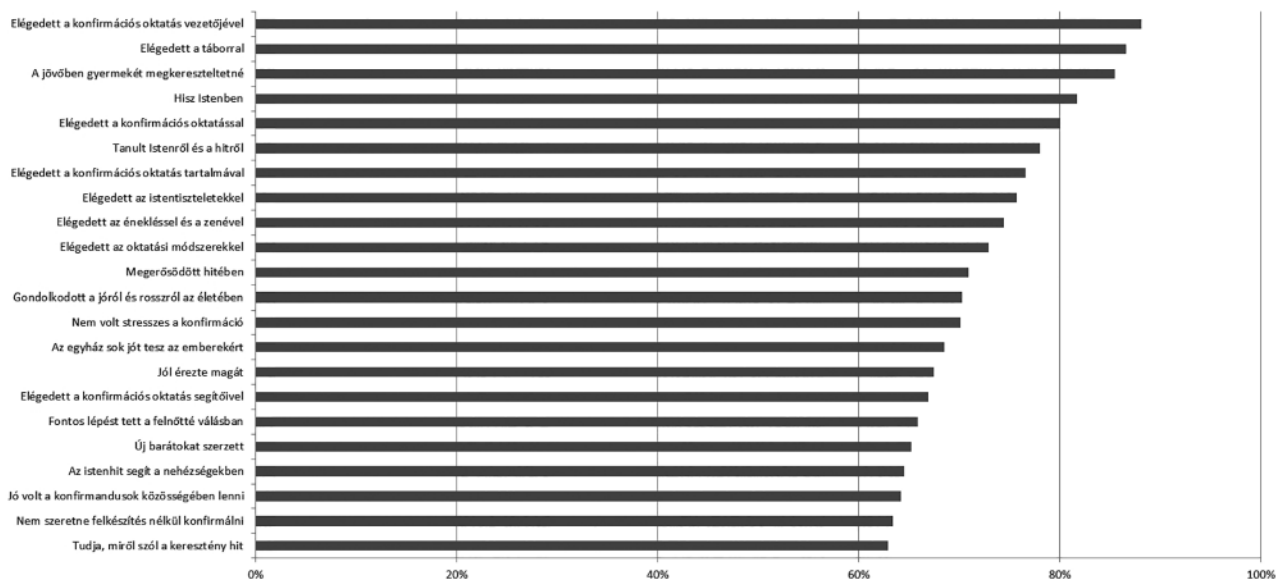
Konfirmáció a mai társadalmi környezetben

A konfirmációs kutatás eredményeit vizsgálva nem mehetünk el a mellett a tény mellett, hogy milyen kontextusban vizsgáljuk a konfirmáció mai megvalósulását.

Az évtizedek óta tapasztalható szekuláris környezet bizonyára nem kedvez sok egyházi folyamatnak, viszont nem tiltja az evangélium hirdetését. Ezért körültekintő társadalmi folyamatok vizsgálatával, egyházsociológiai felmérések segítségével törekednünk kell arra, hogy a megszólítás, az örömhírhirdetés lehetőségével minden korosztály irányában éljünk, így a konfirmandus korosztály megszólításának, elérésének és integrálásának lehetőségével is.

A konfirmandusok korosztályos kérdéseinek megértéséhez nagy segítségünkre lehetnek Hámori Ádám és Rosta Gergely kutatásai alapján az ifjúságkutatás vallási vonatkozásainak megállapításai (HÁMORI–ROSTA 2011; ROSTA 2013):

- A fiatalok kevésbé vallásosak, mint az idősebbek.
- Körükben kis csoportot alkotnak azok, akik magukat az egyházuk tanításait követőknek vallják.
- Csökken körükben az egyházakhoz kötődően vallásosok aránya.
- Azok a fiatalok, akik magukat vallásosnak tartják, nagyobb arányban tartoznak a magasabb státuszú társadalmi csoportokba.
- A fiatalok körében népszerűbbek a nem keresztény gyökerekkel bíró vallási elemek.
- A fiatalok és az idősebb korosztály közötti vallási különbségek csökkenésére utalnak a vallásosság egyes dimenzióiban bekövetkezett változások.

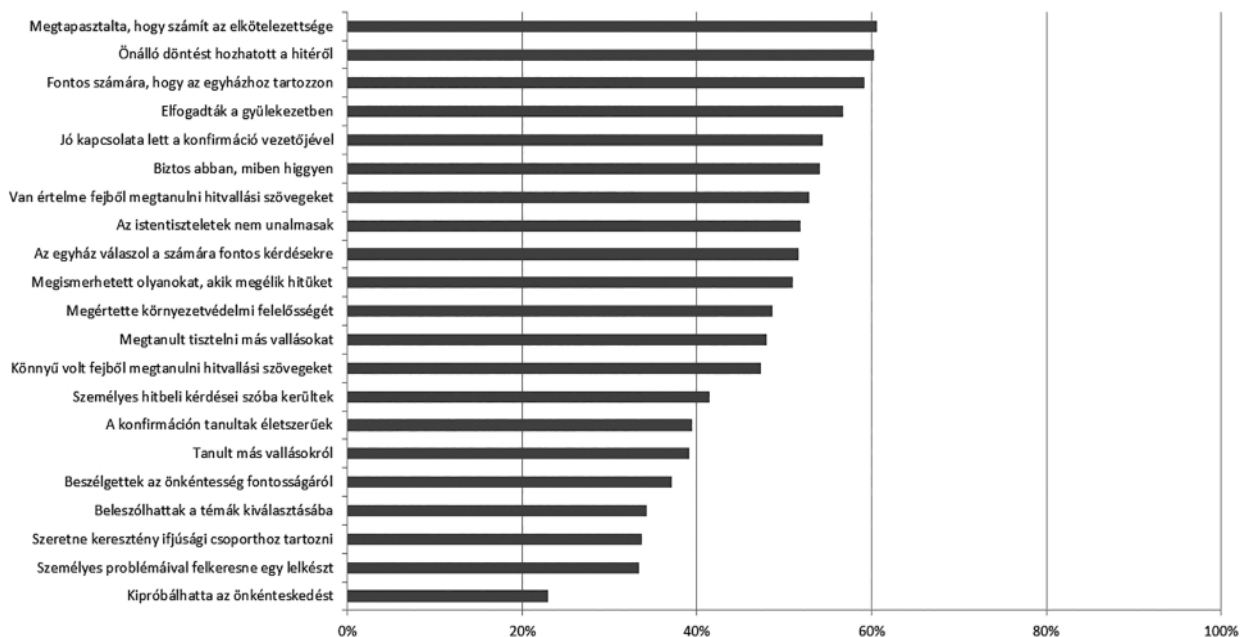
6. ábra

Hámori Ádám és Rosta Gergely a családi szocializációs környezet változására vezetik vissza az egyházi-as vallásosság csökkenő trendjét, hangsúlyozva, hogy a gyermekek és fiatalok vallásos neveltetése meghatározó a későbbi életszakaszok vallási kötődését, így a következő generációk egyházi kötődését tekintve is (HÁMORI–ROSTA 2014). Következtetésük szerint a kisebbségben lévő határozottan vallásos fiatalok és a növekvő többséget alkotó, vallás iránt érdektelen fiatalok további polarizációjára kell számítanunk. A konfirmációs gyakorlat kialakítása során tehát egyházunknak mielőbb fel kell készülnie a vallástalan családban felnevelkedett fiatalok megszólítására is.

Tanulságok és új kihívások

A nemzetközi konfirmációs kutatás felvetette, de valójában nem mérte a felnőttek konfirmációjának kérdését. Mivel a felnőttkeresztségben részesülők száma örömtelenül növekszik, érdemes lesz a közeljövőben ezt a kérdést a felnőttek katekézise szempontjából és statisztikai szempontból is vizsgálni.

A nemzetközi kutatás bizakodásra okot adó eredménye az, hogy alapvető elégedettséget mutat a konfirmáció folyamatával és az oktatással kapcsolatban. Ez a pozitív attitűd erősítheti azokat a folyamatokat, amelyekben egyházaink gyülekezetei átadhatják egymásnak bevált gyakorla-

7. ábra

	Összesen	Németország	Ausztria	Svájc	Dánia	Finnország	Norvégia	Svédország	Magyarország	Lengyelország
Elégedettség a konfirmáció egészét tekintve. <i>(végén)</i>	76%	75%	81%	71%	72%	79%	73%	90%	90%	86%
Hiszek Istenben. <i>(elején)</i>	58%	68%	71%	51%	67%	35%	46%	30%	86%	92%
Hiszek Istenben. <i>(végén)</i>	60%	69%	70%	51%	65%	41%	46%	37%	88%	92%
Azért kezdtem konfirmációs oktatásra járni, hogy megerősödjek a hitemben. <i>(elején)</i>	35%	43%	42%	22%	40%	18%	27%	21%	61%	89%
A konfirmációs oktatás során megerősödtem a hitemben. <i>(végén)</i>	55%	59%	63%	41%	56%	50%	46%	48%	85%	86%
Fontos számomra, hogy az egyházhoz tartozzam. <i>(elején)</i>	33%	41%	43%	26%	27%	28%	32%	18%	63%	83%
Fontos számomra, hogy az egyházhoz tartozzam. <i>(végén)</i>	40%	46%	48%	31%	31%	33%	37%	32%	76%	76%
Az istentiszteletek többnyire unalmasak. <i>(elején)</i>	50%	45%	42%	55%	50%	67%	51%	50%	19%	27%
Az istentiszteletek többnyire unalmasak. <i>(végén)</i>	54%	52%	47%	56%	56%	61%	54%	53%	21%	26%
Ha személyes gondjaim lennének, segítséget kérnék egy lelkésztől. <i>(elején)</i>	10%	9%	12%	7%	6%	12%	12%	12%	37%	43%
Ha személyes gondjaim lennének, segítséget kérnék egy lelkésztől. <i>(végén)</i>	16%	15%	18%	13%	11%	21%	21%	22%	50%	49%
A konfirmáció után szeretnék egy keresztény ificsoporthoz csatlakozni. <i>(elején)</i>	17%	18%	17%	11%	12%	22%	19%	15%	32%	58%
A konfirmáció után szeretnék egy keresztény ificsoporthoz csatlakozni. <i>(végén)</i>	26%	26%	26%	16%	11%	39%	23%	29%	46%	61%

1. táblázat

taik tapasztalatát, például az egyes gyülekezetekben már működő mentori feladatkört, amelyben a gyülekezet tagjai, presbiterei mentorává válnak egy-egy konfirmandusnak, és végigkísérik a konfirmációra való készülésének folyamatát. Hasonlóképpen bevált megoldás a táborozások gyakorlata, amikor a konfirmáció előtt néhány napos táborozás alkalmával készülnek a konfirmandusok a vizsgára és magára a konfirmációra.

Az elmúlt évek fontos kérdésévé vált az is, hogyan integrálható a konfirmált fiatalok közössége a gyülekezetek ifjúsági munkájába (NAGY 2009, 20. o.). Erre is született néhány megoldás, amelyek segíthetik a többi gyülekezetet is ennek kialakításában és fejlesztésében. A reformá-

tus egyházban működő Konfi+ konferenciasorozat nagy segítség a gyülekezetekben működő gyakorlatok megismerésében és átadásában.

A konfirmációval kapcsolatos már ismert kérdések felvetésén túl szeretném kiemelni azokat a jellemzőket, amelyek a nemzetközi felmérés speciális eredményei:

- A konfirmációs tanulás során előkerülő témakörök és az elégedettségi mutatók alapján kirajzolódik, hogy a konfirmációs tanítást érdemes speciálisan a valáspedagógia mai eszközeivel vizsgálni, és megvalósítani a „változatlan curriculum – adaptív megközelítés” módszerét a tananyagot és a tananyag átadásának módját illetően.

- b) Nem új keletű a probléma, mégsem adhatjuk fel azt a törekvést, hogy istentiszteleteink tudjanak intergenerációs nyitottságúak és megszólítóak lenni több korosztály irányában is (SZABÓNÉ MÁTRAI 2004). Azt a sokszor mellékesnek tartott véleményt, hogy a fiatalok számára „unalmasak” istentiszteleteink, újra át kell gondolnunk a megszólíthatóság szempontjából.
- c) A kutatás alapján látható, hogy a konfirmandus korosztály fiataljai – főleg a konfirmációs időszak végén – már olyan életkorba értek, amikor frissen konfirmált felnőtt keresztényként meg is tudnák élni megvallott hitüket. A felnőtt keresztény, tanítványi élet „kezdetének” értelmezése a konfirmáció szempontjából segítséget nyújthatna a „kikonfirmálás” veszélye ellen.
- d) Az előbb felsorolt kérdések háttérben ott áll az a probléma, hogy hit és aktuális életkérdések milyen mélységben találkoznak a felkészülés, a tanítás és a beszélgetések során. Mivel igen jó a konfirmációt vezető megítélése, és lelkészeink, hitoktatóink és gyülekezeti munkatársaink bizonyára nem csupán autoritásuk, hanem nyitottságuk és közvetlenségük alapján is jó szolgálatot végeznek, ezért érdemes tudatosabban készülni arra, hogy a hitről és a hitre való tanítás találkozzon azokkal az élethelyzetekkel, amelyekből a konfirmandusok jönnek, vagy amelyekre éppen szívesen rákérdeznek.

A széles körű, minden kérdést felölelni mégsem tudó kutatást még legalább két szempont szerint érdemes lenne továbbfejleszteni. A hitoktatás, azon belül is a kötelező hit- és erkölcsstanoktatás megvalósulása néhány év távlatában majd biztosan új szempontokat hoz be a konfirmáció gyakorlatába. Hasonlóképpen izgalmas kérdés a konfirmáció az egyházi iskolák és a gyülekezetek kapcsolatának szempontjából (SIBA–HÁMORI 2015).

A nemzetközi kutatási eredményeket összefoglalva azt láthatjuk, hogy a konfirmáció mai gyakorlata lehetőséget kíván nyújtani a keresztény élet, az egész élethosszig elkísérő tanítványi lét megvalósítására, és célja szerint szeretné

megőrizni a konfirmált fiatalokat a hit fejlődésének útján. Mai egyházi helyzetünkben mégis azzal a nehézséggel kell szembenéznünk, hogy a konfirmáció természetes folytatása, a felnőtt keresztény lét megélése nehézségekbe ütközik, és a fiatalok megmaradása vagy visszatérése az egyházhoz további válaszokat igényel a most megvalósult nemzetközi kutatás és hazai tapasztalataink alapján is.

Hivatkozott művek

- HÁMORI Ádám – ROSTA Gergely 2011. Vallás és ifjúság. In: Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.): *Arctalan(?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010 tanulmánykötet*. NCSSZI, Budapest.
- HÁMORI, Ádám – ROSTA, Gergely 2014. Declining Religiosity among Hungarian Youth after the Turn of the Millennium. Main Trends and Possible Explanations. In: Sepsi, Enikő – Balla, Péter – Csanády, Márton (szerk.): *Confessionality and University in the Modern World: 20th Anniversary Conference of „Károli” University*. L'Harmattan, Budapest. (Studia Caroliensia.) 322–338. o.
- MOLNÁR Miklós 1988. A konfirmáció célja és értelme. In: *Katechetikai és valláspedagógiai szöveggyűjtemény*. Szerk. Bodó Sára – Fekete Károly. Debrecen.
- NAGY ISTVÁN 2009. Die Praxis der Konfirmation in der Reformierten Kirche Ungarns. In: Gottfried Adam (szerk.): *Zukunftswerkstatt Konfirmandenarbeit. Perspektiven aus fünf europäischen Ländern*. Comenius-Institut, Münster.
- ROSTA Gergely 2013. Hit és vallásgyakorlat. In: Székely Levente (szerk.): *Magyar Ifjúság 2012 tanulmánykötet*. Kutatópont, Budapest.
- SIBA Balázs – HÁMORI Ádám 2015. Bevonódás vagy kikonfirmálás? A konfirmációs munka mint az ifjúsági misszió eszköze – kutatások tükrében. *Igazság és Élet*, 9. évf. 1. sz. 138–147. o.
- SZABÓNÉ MÁTRAI Marianna 2004. Generációk az istentiszteleten. In: Szabó Lajos (szerk.): *Ablaknyitás. Keresztyén önismertet falakon belül és kívül*. Luther Kiadó, Budapest. 246–263. o.
- SZABÓNÉ MÁTRAI Marianna et al. (szerk.) 2008. *Tanuló közösségben. A konfirmációi oktatás kézikönyve*. Luther Kiadó, Budapest.

Reformáció és ökumené

■ GÉMES ISTVÁN

A Bajorországi Katolikus Akadémia és a Tutzingi Evangélikus Akadémia konferenciát rendezett Schwabingban a Német Ökumenikus Tanulmányi Bizottság, a Németországi Keresztény Egyházak Munkaközössége és a müncheni Lajos Miksa Egyetem teológiai fakultása közreműködésével, hogy az ökumené állásáról és a közelgő reformációi jubileumról cseréljenek eszmét. A többnapos rendezvényt nemcsak magas színvonal jellemezte, hanem őszinte törekvés is a dolgok néven nevezésére. Erre már a rendezvény műsorcíme is kötelezett: „Gyógyíthatatlanul meghasonlott? Áldásosan megújult?”

A konferencia hátterének feszültségei ismerősek. A protestáns világ a reformáció fél évezredes jubileumának megünneplésére készül, benne a németországi protestáns egyházak is. De éppen a reformáció hazájában olyan veszteségekkel kell naponként számolnia a protestantizmusnak, amelyek eddigi történelme folyamán elképzelhetetlenek lettek volna: százazres nagyságrendben fordítanak hátat egyházaiknak az emberek. Egykor milliók tekintettek Wittenbergre mint a reformáció fellegvására. Ma a város minden száz lakosából már csak 14 tartozik egyházához. Ezt a nagy propaganda-hadjáratral felállított műanyag Luther-figurák és a turisztikai sikernek számító Luther-cukorkák sem tudták elfeledtetni.

Nem kevésbé drámaian szomorú az ökumené helyzete sem. A II. vatikáni zsinat nagy nyitása mára szinte pusztába kiáltó szóznak tűnik. Mintha a nagy felbuzdulást mára már megbánta volna a keresztény világ, és sürgősen az esetleg még elintézendő ügyek aktatárába süllyesztette volna. Óriási szakadék tátong a bázison, tehát az egyházközségekben/gyülekezetekben már szinte magától értetődő „egyetértés” és az egyházi hierarchiák mintegy szabotázsakcióknak is tekinthető merev elutasítása között. Évtizedes, széleskörű munka előzte meg az 1999-es evangélikus–katolikus Közös nyilatkozatot a megigazulásról. De azóta sem némult

el a magukat szakembereknek tartó kritikusok kiengesztelhetetlen hangja – mindkét oldalról.

Végül aggodalomra ad okot a mai német társadalomban az egyházak hangjának meghallgatni nem akarása. Elsősorban a szekuláris ember alig ismeri az egyházak számára még mindig nagyon fontosnak tartott különbözőségeiket. Másrészt ideológiai erők tesznek meg mindent, hogy társadalmi, gazdasági és politikai kérdésekben és a személyiséget érintő etikai döntésekben ne érvényesüljön az egyházak hangja. Általános a megállapítás, hogy – tekintettel a gyökeresen megváltozott vallási helyzetre – legyen minden kérdésnek pusztán „világi” megoldása. Az alkotmány szavatolja továbbra is a vallásszabadságot, és biztosítsa az állam és az egyházak szétválasztását. De bizonyos körök egyre hangosabban követelik ennek százszázalékosan radikális betartását és megvalósítását. Megszégyenítő, hogy ezek az egyre hangosabb követelések még mindig nem elég erőteljesek ahhoz, hogy velük szemben itt is egységes frontot képezzenek a keresztény egyházak. A müncheni egyetem evangélikus professzora, Reiner Anselm javasolta, hogy etikai kérdésekben együtt kellene képviselni a kereszténység mondanivalóját, és arra vigyázni, nehogy a meghallgatott vélemény a többségi demokrácia rostáján átessen.

Mit is akar ünnepelni a német protestantizmus 2017-ben? A német hőst, aki ki merte hívni az akkori politikai és egyházi hatalmat? Akinek százévenként olyan ünnepeket rendeztek, amelyeken a kor állami hatalmasságainak megadták a tiszteletet, viszont a római katolikus egyházat mindig is mint ősellenséget ítélték el. Milyen agresszívnek tűnt F. Xaver Bischof egyháztörténész kijelentése, amikor azt állította, hogy a reformáció megszabadult a római kúria babiloni fogságától, hogy önként vesse magát a grófsági–hercegi uralkodók karjainak fogságába...

Elévülhetetlenek Luther és mozgalma kulturális ered-

ményei, ebben mindenki egyetért. A német nyelv egységsítése, az egyházi ének- és zenekultúra alapjainak megvétele, az egyéni hit „világiassá” tétele máig érvényes érték. Heinz Schilling, a Berlieni Humboldt Egyetem történész professzora azt jelentette ki, hogy Európa újkori differenciáltságát egyedül a kereszténységnek köszönheti, amely Luther munkája nélkül nem jöhetett volna létre. „Európa magja a kereszténységben van” – mondta. Ezért annál inkább is történetietlen, ha – valószínűleg soha el nem készülő – alkotmánya preambulumba még az erre való utalást sem akarja felvenni.

Az egyház egyedüli reformátorát vagy annak szétszakítóját akarjuk 2017-ben ünnepelni? Mindkettőre utaltak a konferencia előadói. Az elsőt mindenképpen relativizálni kell. Luther mozgalma ugyanis nem az egyetlen olyan mozgalom volt, amely a római egyházat meg akarta újítani. A *devotio moderna* néven ismert reformmozgalom, egy spanyol érsek humanista alkotásai, Rotterdami Erasmus víziói a kereszténységben egyesülő Európáról mind-mind hozzájárultak az egyház megújulásához a maguk módján, és – valljuk be – szerény sikerrel. Érdekes viszont, hogy a konferencián – miután az ősokról, a pionírokról annyi említés történt – nem esett szó az „előreformátorokról”, Petrus Valdusról, Wycliffe-ről, Husz Jánosról... A berlini professzor szerint a papi nőtlenség kérdése sem nyert a reformációval: a Luther házasságkötése után kialakult „papi házasságkényszerre” jött a római katolikus cölibátus megmerevedése, amely addig csupán „házasságszerű” együttélésben találta az akkori papságot... Hogy Lutherben nem az egyházszakadárt látják egyre többen a római katolikus egyházban sem, annak adott hangot P. Neuner, aki szerint számára Luther „az isteni jó hír képviselője és mint ilyen, a hit tanítója”.

Egyöntetű felismerés, hogy Luther reformációjának Pálnak a bűnös ember megigazításáról szóló felfedezése adott indítást. Thomas Söding bochumi professzor szerint azonban Luther félreértette ezen a ponton Pált. Ezzel kapcsolatban ugyanis Luther a középkori egyház „teljesítményt” vagy „tettekkel szerzett érdemet” célzó gondolkodása ellen harcolt. Pálnál másutt volt a hangsúly. Ő az ember megmentéséről beszélt. Ez pedig azért lehetséges, mert egyedül Jézus Krisztus által vehet részt az ember Istenben, illetve Isten az emberben. Pál a „felszabadulás” teológiájáról beszél, amely ezen a megszabadító hiten alapul. Istennek ez a műve univerzális, népi, faji, nemi határok fölött áll. Ezt nevezi Pál „megigazulásnak”, anélkül, hogy vele emberi teljesítményt vagy jócselekedeteket megkérdőjelezne.

Jelentős figyelmet kapott a konferencián Pál szabadságértelmezése. Gerd Häfner müncheni római katolikus professzor szerint ez hatalmazta fel Pált, hogy annak beszűkítése ellen vegye fel a harcot. Nem valószínű, hogy ellenfeleit minden esetben meggyőzte volna, de az a kép, amelyet a

Galata levélből nyerünk, Pált úgy mutatja be, mint aki kitartóan harcolt a Krisztusban nyert szabadságért. Luthernek is szívügye volt a keresztény ember szabadságának kérdése, bár Erasmusszal való összetűzése nem egyöntetűen tanúskodik emellett. Mindenesetre az a törekvése, hogy az ember szabadon és személyesen állhasson Istene elé, vitathatatlanul érvényes.

Erősen megkérdőjelezte a reformációnak ezt a szabadsággyakorlatát egy szabadegyházi előadó, Andrea Strübind egyháztörténész. Emlékeztetett a puritánok, az újrakeresztelők, a hitük miatt elüldözöttek, a kényszerből elmenekülők szomorú sorsára, Luther véleményére a parasztháborúról. Tiltakozott az ellen, hogy Luthertől vezessük le a mai szabadságfogalmat, mert ez szerinte illúzió lenne.

Jó volt hallani, hogy a római katolikus oldal is egyre inkább magáévá teszi a „megbékélt különbözőség” gondolatát. Gerhard Feige magdeburgi római katolikus püspök szerint kár lenne arra várni, hogy valami szervezeti szimfónia oldja meg majd a problémákat. Előbb kell ökumenikusan gondolkodni, teológiát űzni és a gyakorlatban együtt megvallani hitet, reménységet és szeretet. Ezt húzta alá Karl-Hinrich Manzke evangélikus püspök is, de hangsúlyozta, hogy ehhez elmélyültebb teológiai kutatásra is szükség lenne. Ebben az összefüggésben esett szó több jóindulatú, de soha megvalósításra nem került ökumenikus tervről. Szégyene például a kereszténységnek, hogy már évek óta tervezi a római katolikus–evangélikus–ortodox közös szolidaritási kiállást az iszlám uralta országokban üldözött keresztény testvérek mellett, de ez máig is csak terv maradt. Ma is legfeljebb sajnálkozunk keresztény testvéreink irtásán, de – jószándékú helyi próbálkozásokon kívül – nincs közös, határozott kiállítás az üldözöttek mellett.

Sajátságos hangot ütött meg Athanasios Vletsis, a müncheni egyetemen működő ortodox intézet tanára. Szerinte az ortodoxiában már magának a „reformáció” szónak is amolyan forradalmár csengése van. Ők inkább szeretnek „átváltozásról” vagy „megújulásról” beszélni. Ő személyesen arra gondol, hogy a reformáció hazájában egyszer egymásra találjanak evangélikusok és katolikusok. Ahogyan megölelte egymást annak idején VI. Pál pápa és Athenagorasz ortodox pátriárka. Ilyen konkrét jelekre lenne most is szükség.

A berlini egyháztörténész mondata igazolta a rendezőket: a közelgő reformációi ünnepség nem lehet sem ellenrendezvény, sem a tények elhallgatásának alkalma. Úgy kell megünnepelni, hogy a mai szekuláris embernek is világossá tegyük, hogy „Luther és a reformáció nélkül ma nem lennénk olyanok, amilyenek vagyunk”. Ezért legyen ez a jubileumi ünnepség igazi „Krisztus-ünnep”, amelyen éppen arról teszünk bizonyosságot, hogy ökumenikus összeczártsággal képviseljük az ügyét és a megváltásunkat.

Sokszíniú teológia

■ BODÓ SÁRA

SZABÓ Lajos (szerk.): *Teológia és oktatás. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak tanulmánykötete.* Luther Kiadó, Budapest, 2015.

Mondják: egy teológusnak minden kérdés teológiai kérdés. Hozzátehetjük, egy teológiai tanárnak minden kérdés egyben oktatási kérdés is. Bármiről gondolkodik, ír, mindig tanít is. Mintha mindig ott lennének előtte hallgatói, diákjai, akiknek érvel, akikkel vitatkozik, akiket tanítani szeretne.

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatói által írt tanulmánykötet kiterjedt és sokszíniú tanulási lehetőséget kínál az olvasónak. A tizenöt tanulmány „messziről kezd és messzire vezet”: a *Tanulóközösség és „narratív” hit* (Varga Gyöngyi) és a *Mennyire egyszerű vagy nehéz megtanulni írni?* (Köszeghy Miklós) című írások az ókorba vezetnek vissza, s bemutatják a bibliai Izrael életének kapcsolatát a tanulás „imperatívuszához”, illetve az ókori keleti civilizáció írást formáló hatásait. A *kétszerkettő józan-sága: a tanítvány mint negatív példa Márk evangéliumában* (Cserháti Márta) és az *Erkölcsei tanítás és együttélési szabályok a keresztény közösségben* (Bácskai Károly) című tanulmányok a Szentírás világába vonnak be, hogy érzékenyítsenek a tanítványábrázolás árnyaltabb látására és a bibliai erkölcsi

értékek mai érvényességére. Az egyháztörténet két, egészen más megközelítésben jelenik meg: az *Iskolázás a reformáció századaiban* (Csepregi Zoltán) című írás a korabeli diákok iskolaválasztási szokásait vizsgálja, az *szépirodalom szerepe az egyháztörténet oktatásában* (Bódi Emese) pedig Spiró György *Fogság* című regényét elemzi. A hit- és vallásoktatásban gyakorlatias módszertani útmutatást kínál a *Zene a hitoktatásban – elmélet és gyakorlat a mindennapokban* (Kinczler Zsuzsanna) című írás, a *Luther katekizmusénekei és feldolgozásai J. S. Bach Klavierübungjában I.* (Finta Gergely) című tanulmány pedig nagyon komoly és igényes zene-történeti-zeneelméleti elmélyülést tesz lehetővé. A „*Hiszem, hogy Isten teremtett engem, minden teremtménnyel együtt*” (Szentpétery Péter) lutheri idézetét elemző tanulmány Richard Dawkins nézeteivel vitatkozik, a *Hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett* (Korányi András) című írás nemcsak összefoglalja az evangélikus reformatori örökség főbb pedagógiai jellemzőit, hanem kitekint a jelenlegi teológi-

ai helyzetértékelésre is. Hitelesen illeszkedik ebbe a sorba a *Kátépedagógia* (Béres Tamás) témája, amelyből a jelenlegi konfirmációi gyakorlat megújítása után vágyódók kapnak eligazító és lényeges elméleti szempontokat. A következő három tanulmány: *Katedra, szószék és színpad* (Szabó Lajos), *Evangélikus önazonosság és a vallási tapasztalat vitatottságban rejlő lehetősége* (Orosz Gábor Viktor), *Miért tart fenn az egyház iskolát?* (Kodácsy-Simon Eszter) az egyház(ak) előtt álló mai kihívások világába vezet el. A három különlegesen izgalmas téma – homiletika, vallási identitás és iskolaügy – szembesít az egyházi és hitélet legérzékenyebb területeivel: az igehirdetés megújulásának szükség-

szerűségével, a legújabb szemléletek lehetőségeivel, a vallásosság megélésének nagyon sokszíniú, sokrétű és folyamatos változásban lévő társadalmi és egyházi kontextusával, az egyház által fenntartott iskolák működtetésének pedagógiai kihívásaival. A kötet utolsó tanulmánya, a *Gyakorlati felkészítés a lelkészi szolgálatra* (Szabóné Mátrai Marianna) valódi kitekintést ad. A lelkészképzésben megvalósuló gyakorlati felkészítés, a lelkészjelöltek gyakorlati éve olyan törekvéseket egyesít, amelyek elengedhetetlenek a korszerű és hiteles lelkészi szolgálatban. Elméleti felkészülés nélkül a lelkészi szolgálat menthetetlenül elsivárosodik, a gyakorlati, tapasztalati felkészülés hiánya miatt pedig óhatatlanul is elmagányosodik.

A tizenöt szerzős kötet tanulmányai izgalmas, mély merítésű betekintést kínálnak az Evangélikus Hittudományi Egyetem tudományos életébe. Az olvasó szabadon leragadhat egyik vagy másik tanulmánynál, biztos lehet abban, hogy igazi ismerettel, elmélyült tudással találkozhat.

Az igényes írás igényes olvasást kíván: a kötetet aligha lehet átfutni, éppen csak belelapozva megérteni. A szerteágazó és hatalmas időbeli-kulturális szövetet befogadó tanulmányok arra hívnak, hogy elmélyüljünk bennük, olykor újraolvassunk egy-egy szakaszt, csakúgy, ahogyan az egyetemi hallgatóktól elvárják oktatóik.

Nagyon sokszíniú az a teológia, ami ebben a kötetben megjelenik. Az Istenről szóló beszédnek különlegesen sokféle formája lehetséges. Nemcsak a kifejezett teológiai diszciplínák szólhatnak hitelesen Istenről, hanem a zene és az irodalom által is közelebb juthatunk őhozzá. A társtudományok,

a szociológia, pszichológia nagyon is tartalmasan járulhat hozzá a teológiai gondolkodás mindent és mindenséget átfogó felelősségéhez és alázatához. Ezért bátran mondhatjuk: a kötet tanulmányai sokszínű teológiát igazolnak.

Az izgalmas tanulmányi utazás élvezetes is – legalább két jellemző miatt bizonyosan. Az egyik a személyes hangvétel. A tudományos objektivitást sok helyen oldja személyes megjegyzés, sőt olyan tanulmánnyal is találkozunk, amelyik kifejezetten egy párhuzamos személyes átélésutat mutat be. Az oktatói tudást oktatói arcok kísérik: személyes ismeretség nélkül is személyeket látunk magunk előtt, akik kutatnak, gondolkodnak, érvelnek, bizonyítanak, vitatkoznak, bátorítanak. A másik élvezetet nyújtó jellemző a tartalmi összecsengés. A nagyon sokféle tartalmú és tudományos megközelítésű írásban többször is megszólal a család-iskola-gyülekezet reformátori összekapcsolása. Hivatkozással vagy konkrét hivatkozás nélkül, de e hármas elemet minden tanulmány szem előtt tartja. Olyan értelmezési, gondolkodási keretet kapunk ezáltal, amely nem engedi, hogy az ismereteket csupán önnön elszigeteltségükben vizsgáljuk. Oktatásügyről, erkölcsiségről, kátéről, keresztény pedagógiáról nem is lehet másként, mint ebben a hármas feltételrendszerben szólni, de Izraelről mint tanuló közösségről sem lehet olvasni anélkül, hogy ne lebegnének szemünk előtt a mai tanulóközösségek egyházi, állami és családi összefüggései. Nem lehet úgy a tanítványok negatív tulajdonságaival szembesülni, hogy ne rajzolódna ki a mai tanítványság egyházi és társadalmi megélésének sokféle kihívása, s az evangélikus önazonosság sem jelenhet meg a tágabb értelmezési összefüggésektől elszigetelten. Család, iskola és gyülekezet kapcsolata azonban ma egészen új összefüggéseket mutat, és új értelmezést igényel. A tanulmányok szerzői ebben is utat mutatnak: a reformáció fél évezredes jubileumához közeledve mai szemmel vizsgálják meg a reformátori-lutheri örökséget, a legnagyobb gondossággal és alapossággal bánva annak minden szelle-

mi hozamával, de nem félnek szembesülni a mai környezet folyamatos változásban lévő társadalmi, családi, egyházi világával sem. A reformátori tanítás öröksége így válik mai szemléletformáló erővé.

A tanulmánykötet tanulásra csábít. Hadd fogalmazódjék meg néhány kérdés, amelyek megválaszolására az olvasás során válaszokat kereshetünk, remélve, hogy ilyen módon még több kérdésünk támad: Hogyan alakult ki Izrael fiainak történeteszeretete? Mit jelent a bibliai Izrael népe számára a tudás? Mi köze van az írásnak a tudáshoz? Lehet, hogy az írni tudás újra a kevesek kiváltsága lesz? Érdemes tanítvánnyá lenni, ha ez az út tele van nehézségekkel és kudarcokkal? A családi élet kérdéseiben a „mihez tartás” vagy a „kihez tartás” a lényeges? S kihez tartás a „kihez tartás”? Már a reformáció korában is küzdött egymással a középfokú iskola és az egyetem? Hogyan olvasa egy – saját megfogalmazása szerint nem látó – tanár és szintén nem látó tanítványa Spiró Györgyöt? Hogyan tanítsuk meg gyerekeknek a *Szép, fényes Hajnalcsillagom* (EÉ 361) című éneket? Mit jelent a tízparancsolat-ének műfaja, s miként lehetne jobban élni vele? Mit kezdjen a vallás a tudománnyal a teremtéshitben? Lehetséges-e hitre nevelés diktatúrák idején? Mit tanítsunk memoriterként a kátéból a konfirmációra készülőknek? Mik azok a passzázsrítusok? Mit jelent a prédikáció mint „kis dráma a szószéken”? Mi határozza meg az evangélikus önazonosság mai fejlődését? Miért tart fenn az egyház iskolát? Mi legyen a lelkipásztori hivatást kezdő fiatalok útra indító tarisznyájában? Hosszan lehetne folytatni a sort, hiszen minden tanulmány kérdések sokaságát teszi fel és válaszolja meg.

A tanulmánykötet eredményes forogtatását segíti, hogy már a tartalomjegyzékben olvasható néhány tömör összefoglaló gondolat a tanulmányok tartalmáról. A kötet végén az oktató-szerzők rövid bemutatását találjuk mosolygós fényképeikkel együtt. Olvasásra, tanulásra, felfedezésre, együtt gondolkodásra bátorítanak!

Vízöntő

■ KINYIK ANITA

SZABÓ Lajos (szerk.): *A keresztség ünnepe*. Luther Kiadó, Budapest, 2015.

A kerek hasú, karcsú nyakú, széles szájú keresztelőkancsó az a tárgy, amely *A keresztség ünnepe* című, kivitelezésében rendkívül igényes kiadvány lapjain a legtöbbször feltűnik. A kancsóban éltető, megelevenítő víz van: egyházunk egyik szentségének, a keresztségnek a legnagyobb titka.

Ezt a titkot járja körül sok szemszögből (püspöki, lelkészi, teológushallgatói, anyai, apai), sokféle műfajjal (teológiai értekezés, esszé, levél, vers, blogbejegyzés, imádság), mindenféle (bennfentes, kritikus, szégyenlős, érzélgős) olvasói elvárást kielégíteni vágyva a Szabó Lajos által szerkesztett kötet. Mit is jelent valójában a Luther Márton íróasztaláról annyiszor idézett mondat: „Meg vagyok keresztelve”? Kinek, minek az ünnepe a keresztelő? Milyen szerepet tölt

be egy keresztszülő? Mit üzennek a vízcseppek a megkereszteltnek és családjának, mit a gyülekezetnek és mit egy kívülről jövőnek? Hogyan lehet nemcsak egyszeri ünnep, hanem életünkben szüntelen jelen levő hívás a keresztség? Ilyesféle kérdésekről találhat érdekes eszmefuttatásokat vagy épp megrendítő vallomásokat a kötetben kereső.

A keresztség – legyen szó bár gyermek- vagy felnőttkeresztségről – mindig személyre szóló, közvetlen aktus. Ugyanakkor – és ezt manapság sokszor elfelejtik – nagyon is közösségi esemény, hisz nemcsak Isten kegyelmébe ajánlják a szülők gyermeküket, hanem a gyülekezetnek is bemutatják, amely ilyen formán az illető tágabb értelemben vett családjává válik – szerencsés esetben élete további részében is aktív családtag lesz. Az esetek nagy százaléka azonban nem épp ily szerencsés – szembesülhetünk a valósággal a kötet néhány realisztikus írásának köszönhetően. Ilyen például a *Találkozás*, amely a címbéli fogalom segítségével világít rá arra, hogy – a szerző szavaival – a „habos-babos” csecsemőruhán és egyéb ünnepi kellékeken túl mi tesz igazán széppé és mély tartalmúvá egy keresztelőt. Egyáltalán nincs elhallgatva tehát az a tény, hogy a keresztelés számtalan dilemma elé állítja az egyházat: meg kell határoznia, meddig engedhet a világnak a misszió jegyében, és hol húzódik az a határ, ahol már nemet kell mondania a keresztség és voltaképpen az evangélium szentségének védelmében.

Alapvetően mégis a befogadó magatartás, a nagylelkűség az, amit egy „laikus” a kötetből kiolvashat. De ez a nagylelkűség nem egy „szervezet” és nem is a benne tevékenykedő egyéneké – döbbenhet rá az olvasó –, ez a nagylelkűség magától a Lélektől jön. Így történhet meg, hogy egy sietősen utazó másfél óra alatt teszi magáévá a keresztény tanítást, és azonmód meg is keresztelkedik – ahogy erről a *Közel* című fejezet egyik írása vall. Vagy hogy a kórházban egy beteg gyermek a vesetárból öntött víz által születhet újjá. Az egyház küldetése, hogy „tanítvánnyá tegyen” minél több embert, de hogy ez miként bontakozik ki, az már nem az egyház hatásköre, azt a hívogatáson túl csak odabízni lehet. Mindenesetre az összekötőkre – ahogy a 16. században az országjáró énekmondó Tinódi Lantos Sebestyénre vagy az 1. században a kiterjedt gyülekezetépítő levelezést folytató Pál apostolra – szükség van; még ha oly messzire nem is ér el a kezük, mint a „mindent összekötőnek”, hat (egyenlőtlen) lépésben azért bizton rátalálhatnak minden eltévedt bárányra. Legalábbis ezt fejtegeti az egyházépítés folyamatát egy népszerű szociológiai tárgyú könyvvel (Malcolm Gladwell: *Fordulópont*) kreatívan összekötő szerző.

A keresztséggel, a keresztségből nap mint nap élhetünk, a keresztelőkút folytonos forrása lehet életünknek. A kötetben írók szavain át érződik, hogy miközben a kereszt-

ség témájában alámerülnek, maguk is újra felismerik ezt a nagyszerű lehetőséget. Van, aki egykori keresztelési igéjére talál rá újra, van, akit elvarázsol egy régi fénykép, van, aki sokat koptatott szavak mélyebb értelmére lel a keresztségről való meditáció közben. A megkeresztelt visszatér a keresztelőkúthoz, életének „startkövéhez”, a keresztség szentségét szolgáltató megemlékezik arról, amikor érezhette, keze a nagy kéz meghosszabbítása. Ezek az emlékek erőt adnak a jelenben való helytálláshoz, ugyanakkor reményt a jövőhöz, hiszen földi életünkben a kúthoz mindig visszatérhetünk, a kút pedig a földinél sokkalta nagyobb távlatról és mélységről beszél nekünk.

Az anyaméhben a gyermeket magzatvíz öleli körbe, ott lubickol hónapokon át. Aztán hosszú, gyötrelmes úton át jut egy rideg és félelmetes világba. Az anya ölelő karja, tápláló

melle jelenti számára az egyetlen igazodási pontot és vigaszt. De ezen az elemi kapcsolaton túl is szüksége van a (kis/nagy)embernek még valamire a teljes értékű élethez. A keresztséggel Isten öleli magához az embert, és nem szűnik meg táplálni életem. A felnőttkorban keresztelkedő számára már ekkor igazodási ponttá válhat, hozzá – ahogy gyermek a szülőjéhez – mindig fordulhat vigaszért. A keresztség ünnepe ezért az élet ünnepe.

A vízjel a homlokon egy pillanat – de a nyoma egy életre szól. A víz mint szimbólum sokszor előkerül a kötetben: közvetlenül elsősorban a *Forrás* című fejezetben.

Itt olvasható többek között egy lírai hangvételű, ó- és újszövetségi vízhelyekhez egyaránt elkauzoló esszé: megelevenedik előttünk a sivatagos, vízárt kiáltó Palesztina, az Izrael népét fenyegető viharos tenger képe, megelevenednek jól ismert történetek – a forrásnál új reményt kapó Hágár vagy a samáriai asszony története –, feldereng előttünk az élet folyója által szüntelenül táplált Édenkert... Luther *Kis káté*jának néhány kapcsolódó része is helyet kap a kötetben, kommentárokkal ellátva. A víz csak Isten igéjével együtt válhat a „Szentlélekben való újjászületés fürdőjévé” – frissítheti fel és mélyítheti el a konfirmációra talán csak bemagolt ismereteit az ifjú olvasó.

A kötet ihletett szövegeivel igazán felemelő olvasmány keresztelő előtt: ráirányítja figyelmünket az ünnep lényegére. Felemelhet a keresztelő után is, hiszen a visszaemlékezésből újra és újra meríthetünk. Hasznos olvasmány lehet maguknak a szertartást végző lelkészeknek, ugyanakkor a keresztszülői szerepre vagy épp magára a „beavatásra” tudatosan készülőknek is. Segít – nem a szokás szerinti, hanem – a lelki értelemben vett ünneplőbe öltözésben, hogy amikor a kancsó a levegőbe emelkedik, a jelenlévők szíve is felemelkedhessen. Segít, hogy tudatosítsuk, a keresztvíz alá tartott élete mindannyiunk számára Istentől való áldás lehet.

Emlékezés Erdélyi Zoltán evangélikus lelkész szolgálatára

1949–2015

■ RIBÁR JÁNOS

Az evangélikus honlapon szépen megfogalmazott hír jelent meg a 66 éves Erdélyi Zoltán evangélikus lelkész elhunytá alkalmából május elején: „Az Úr egyik kezéből a másikba vette át.” E sorok írója Erdélyi Zoltán lelkésztestvérünk betegséggel kapcsolatos küzdelmeinek az elejét, a közepét és a végét is ismerhette, és különösen az utolsó áprilisi héten volt alkalma a betegágya mellett üldögélni a szegedi onkoterápián. Nagy beszélgetésekre már nem volt mód, mint évekkorábban, de a szegedi betegszobában hitte fogadott ígék hangoztak el a bűnbocsánatról és az örök élet reménységéről.

Erdélyi Zoltán lelkész 1949. június 3-án látta meg a napvilágot Erdélyben, a szilágysági Zsibón. Szorgos szülők második gyermekeként született, édesapja erdész volt, édesanyja varrónő. Gyermekkorát a szülői házként szolgáló Wesselényi-kastélyban töltötte el nyolc évvel idősebb Csaba bátyjával együtt.

Zsibón járt iskolába, ott is érettségizett, majd 1967-ben kezdte meg a teológiai tanulmányait a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben. Egy évig ösztöndíjasként Nagyszébenben német nyelvű teológiai tanulmányokat folytatott. Mindig nagyon szívesen emlékezett vissza a Kolozsváron töltött évekre, rendkívül meghatározó volt számára az, hogy megismerhette a kor erdélyi kultúrájának nagyjait. Ehhez a családi kapcsolatai segítettek hozzá.

A diákként folytatott teológiai tanulmányait 1971-ben fejezte be, s ezt követően Argay György püspök avatta lelkésszé Brassóban. Először Temesváron, majd Simonyifalván volt segédlelkész. 1977 őszén hívta meg lelkészének a fazekasvarsándi evangélikus egyházközség, ahol 2000 novemberéig szolgált hűséggel.

Magánéletének kedves része volt a gyermekei iránti szeretete. Hálás büszkeséggel vette tudomásul, hogy mind a két gyermeke, Csaba és Réka is evangélikus lelkész lett. Hálaadással töltötte el a lelkét, hogy a második házasságköté-

sekor Jutkában olyan támaszt kapott Istentől, akivel szíve utolsó dobbanásáig közösen harcolhatták meg az élet harcát, és közösen nevelték a gyermekeket is, segítették pályájukat megtalálni.

A gyermekek iránti szeretet motiválta azt is, hogy 2000-től Magyarországon folytatta a lelkési szolgálatát. D. dr. Harmati Béla püspök segítette testvéri szeretettel Erdélyi Zoltán lelkészt, hogy gyülekezeti állásba kerülhessen. 2000 novemberétől lett a Nagyszénás–Gádoroszi Evangélikus Egyházközség lelkésze, ahol örömmel fogadták, hiszen hosszú ideje nem volt a gyülekezetnek lelképásztor. Erdélyi Zoltán az új helyzetben, új feltételek között új lendülettel, korábbi lelkesedését és aktivitását megőrizve folytatta a szolgálatát. Említésre méltó eredmények fűződnek a nevéhez Nagyszénáson is. Felújították a gyülekezeti házat (létrejött a Fecske-ház), a parókiát és a statikailag veszélyes állapotba került templomot is. Erdélyi Zoltán minden erejét bevetette, hogy eredményes legyen a gyülekezeti élet is.

Sajnos földi életünk váratlan eseményei közé tartozik a betegség. 2007 decemberétől próbás idők következtek. Hét éve és négy éve súlyos műtéteken esett át. A Nyugat-békési Evangélikus Egyházmegye testvéri közössége imádkozó szeretettel kísérte figyelemmel a sorsát.

A műtétek nem voltak sikertelenek, de az igazi gyógyulás váratott magára. Erdélyi Zoltán mégis minden erejét összeszedve igyekezett szolgálni, nemcsak a saját gyülekezetében, hanem Szarvason is a középhalmi misszióban.

Az élet és az örök élet Ura, a mi Megváltónk úgy döntött, hogy Zoltán testvérünkről leveszi a súlyos betegség terhét, és 2015. április 30-án hazahívta őt országába. Mi, akik a bűnbocsánat átélői voltunk, vagyunk, megingathatatlanul hisszük, hogy az irgalmas Úr kegyelmébe fogadta szolgáját, és megváltó szeretetébe ölelte fel. Vagy, ahogy a szomorú híradásban olvastuk: egyik kezéből átvette őt a másikba.

Igehirdetés Erdélyi Zoltán temetésén*

Róm 8,31–33,38–39

■ RIBÁR JÁNOS

Gyászoló család, gyülekezet, testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Amikor április 23-án, csütörtökön délután odaültem Zoltán ágyához a szegedi klinikán, ez volt az első ige, ami az eszembe jutott. Ezt idéztem neki, mert azonnal ez jött elő bennem, látva helyzetét. Mélyreható beszélgetésre már nem volt mód, mint szoktuk volt régen, de kapcsolatban voltunk. Megrendült hála volt a szívemben. Megrendült, mert adventkor még a szegedi otthonunkban az asztalunknál ültek a feleségével. Most a betegágyánál ültem. Megrendített. De hála is volt bennem, mert volt mit mondanom. Már nem egyszerűen csak emberi szavakra volt szüksége. Mert a betegágyon elérkezik az a helyzet, amikor az emberi szavak már kevesek. Kellenek, de több kell. Kellett a felesége szava, a gyermekei szava, a testvére szava, nagyon kellett. És ezt koronázhatta meg az Isten szava. Azt idéztem: Zoli, barátom, érted? Semmi, de semmi nem választhat el az Isten szeretetétől.

És ő halkán, suttogva mondta: igen, és megszorította a kezem. Ott, abban a helyzetben, erőtlenség, ágyban fekvés. S az arca, a szeme nem izzadságtól volt fényes, de értette: semmi, de semmi nem választhat el minket az Isten szeretetétől. Még a halál sem.

Az imént felidéztem életének fontosabb állomásait, de tudjuk, sokkal több volt benne, mint amennyit én – időszűke miatt – elmondhattam. Egyvalamit azonban kiemelek a számotokra, bárki számára, de talán elsősorban a gyülekezetek számára, akiknek közel másfél évtizede hirdette az igét. De nemcsak a szószéken. A betegségében is. Bizony, ha azt kérditek, miért engedte az Isten, hogy a szolgálója ezt szenvedje el, akkor az egyik válaszom az, hogy lássátok: egy hívő ember így harcolja meg az életét, a betegségét, a végső elmenetelt. Minden kétség, fájdalom, műtét, szenvedés, elesett helyzet közben *így!* Akik átéltek itt a gyülekezeti teremben a nagycsütörtöki istentiszteletet, emlékeztek. Nagyhét volt. Ő hirdetni akarta az Úr Jézus Krisztust. Egy darabig állva végezte a szolgálatot, de elfogyott a fizikai erő, és leült. És ülve hirdette az igét. A nagyhéten. Amikor az Úr Jézus is összeesett. Akkor, amikor arról emlékezünk meg, hogy Isten Báránya magára vette a bűneinket. Ha a fizikai erő fogyóban is volt, de a Szentlélek lelki erővel ajándékoz-

ta meg, hogy lássa a gyülekezetet, azok, akik ott voltak: egy hívő ember így harcolja meg a hitét. Ez nem azt jelenti, hogy nem voltak mélypontok, de azt jelenti, hogy a Megváltóját hitte, hirdette utolsó erejéig. Küzdelmesen, de megingathatatlanul.

Így is lehet. Nekünk, nekem is tanulság. Mert életbevágóan fontos az, amiről ebben a templomban is rendszeresen szó, isteni szó volt, és remélem, lesz is: arról az Atyáról van szó, aki értünk adta a Fiát a golgotai keresztre. Tudjátok meg, hogy nem veszendő dolgokon, ezüstön vagy aranyon váltattatok meg, hanem drága véren, Krisztusnak véren (1Pt 1,18–19). Április 27-én ezt olvastam Zoltán testvéremnek: Pál írja, nagyon fontos, hogy „*ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé*”, Isten hívása szerint, Jézus Krisztus felé (Fil 3,13). Ezért semmi, de semmi nem választhat el az Isten szeretetétől!

Gyászoló testvérem! Itt már nemcsak a mi lelkésztestvérünkéről van szó, hanem bárkiről. Rólam, rólad, róla – mert a mulandóság egyformán vonatkozik mindannyiunkra. Mindegy, milyen pozícióban vagy, vagy éppen nem vagy; mindegy, milyen társadalmi réteg, végzettség, vagyoni helyzet, tudományos képzettség vagy annak hiánya jellemel, mindegy ebből a szempontból: ma, amikor itt és most halljátok a kegyelem hangját, ne keményítsétek meg a szívetekeket! Zoltán testvérünk is – egészségében, betegségében – ezt akarta a nagyszénásiak, a gádorosiak, az eperjesiek szívére helyezni, és mindenki szívére, akit csak elért, mert velünk is rohan az idő. Könnyes lehet a szemünk, amiképpen az Úr Jézusé is könnyes volt Lázár barátja sírja közelében. Siratta a reménytelenül gyászolókat és a halál rettenetét, amit egyedül, Jézus nélkül szörnyű lenne megharcolni. Vele mégiscsak könnyebb. Nem könnyű, de könnyebb!

Végezetül egy klasszikus szentírási hely így szól: „*Ne feledkezzetek meg vezetőitekről, akik Isten igéjét hirdették nektek. Figyeljétek életük végére, és kövessétek hitüket.*” (Zsid 13,7) A mi lelkésztestvérünk élete végén, a betegségében is arról a Jézus Krisztusról tett bizonyosságot, aki mindannyiunk felé kinyújtja átszögezett kezét, hogy mi belekapaszkodhassunk. Hogy tőle kapjuk meg bűneink bocsánatát, Ő segítsen át minket a legvégső holtpontra is, és tőle kapjuk kegyelemből hit által az üdvösséget.

Ezeknek a szent ígéknek a szellemében engedjük el a mi testvérünket, hogy Krisztus kegyelméből az örök vilá-

* Elhangzott Nagyszénáson 2015. május 29-én.

gosság ragyogjon neki, és érintse meg a mi szívünket is, hogy Isten szeretetétől nem választhat el – rajtunk kívül – semmi, de semmi. S ebből a látászögből kibontakozik előttünk is az örök élet befogadó valósága, mert itt és most rólunk is szó van.

Úgy engedjük el, hogy hálát adunk őerte Istennek! Ti, a család pontosan tudjátok, hogy miért adjatok hálát, és mi az, amit Krisztus kegyelme betakar az ő életében is, a ti életekben is. Ti, gyülekezetek pedig hálát adhattok azért, amit ő hirdetett nektek és tett értetek. Mi, a lelkész kollégái

is hálaadással fordulunk a mi Urunk felé, aki általa gazdagította lelkesi közösségünket. Mindezt megköszönjük, és így engedjük el azt a testvérünket, aki előrement a keskeny úton, de megszívlevélve ezt a megfogalmazást: „Az Úr az egyik kezéből a másikba vette át.” Még gyászunkban is kérjük ezt: csak az Úr kezéből ki ne essünk! Szívünkbe véssődjék: semmi, de semmi nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely a mi Urunkban jelent meg, nekünk, értünk, és helyet készített az Ő örök országában minden hívő számára. Ámen.

Új utakon

Evangelikus iskolák kutató tanárainak II. konferenciája

Opera Scholarum 2.

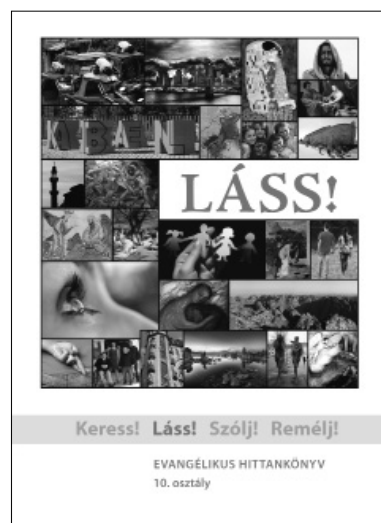
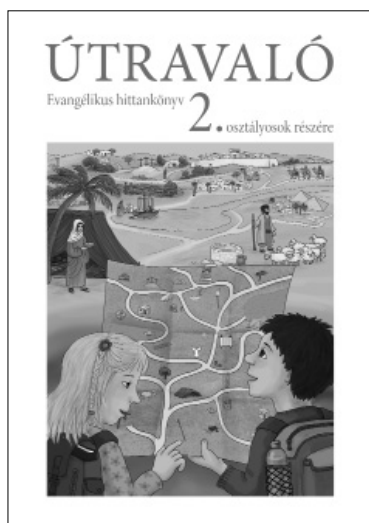
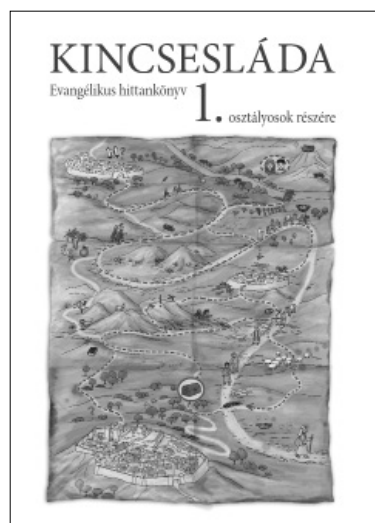
Szerk. Csepregi András – Érfalvy Livia – Hajnóczy Eszter
Luther Kiadó, Budapest, 2015

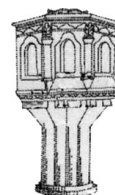
Az *Opera scholarum* sorozat második kötete az ország evangélikus iskoláiban tanító kutató tanárok írásait teszi közzé. Olyan pedagógusok írásait adjuk tehát közre, akik mindennapos oktató-nevelő munkájuk mellett, saját szaktárgyuk tanításán túl elmélyülten foglalkoznak valamilyen szaktudományi témával vagy módszertani kérdéssel.

A kezdeményezés 2013-ban indult útjára a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumból. A hagyományteremtő céllal megrendezett konferencia anyagából *A tudomány vonzásában* címmel konferenciakötet is született, mely 2014-ben jelent meg az *Opera scholarum* sorozat első kiadványaként. E szakmai rendezvény azóta vándorkonferenciává nőtte ki magát, melynek második állomására 2014. március 25-én került sor a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumban több mint negyven előadó és közel százötven érdeklődő részvételével. Az *Új utakon* kötet cím arra is utal, hogy a korábbi – időközben konstruktív szakmai közösséggé formálódó – munkacsoport új tagokkal bővült, új tudományterületek és témák jelentek meg a korábbi szekciók mellett, így kötetünk is új elemekkel gazdagodott. Kiadványunk sajátossága tehát, hogy számos tudományterületről ölel fel írásokat, amelyek különféle elméleti és módszertani alapokon nyugvó kutatás egy-egy szeletébe nyújtanak betekintést.

Előkészületben

a 2015. évi új hittankönyvsorozat

Szentháromság ünnepe után 6. vasárnap

► Ézs 43,1–7

Igehirdetési előkészítő

A gyógyulás igéi

Deutero-Ézsaiást nem véletlenül szokták az Ószövetség evangélistájának is titulálni. A kijelölt textus igéi jóval többet jelentenek vigasztaló szavaknál – ezek a gyógyulás igéi. Annak a szabadulásnak az előhírnökei, amely ugyan még nem érte el teljesen a célját, de már úton van, feltartóztat-hatatlanul közeledik. A jól ismert igeszakaszt éppen ezért egyrészt örömmel vesszük kézbe, másrészt komoly kihívást is jelent az igemagyarázó számára a benne rejlő sokrétű összefüggések feltárása.

Karasszon Dezső a *Jubileumi kommentárban* (és más írásmagyarázók is) felhívják a figyelmünket arra, hogy „ezekben a versekben igen sok »bibliai kulcsszót« találunk. Ilyenek: *bárá*, »teremt«, *jácar*, »formál«, *gá'al*, »megvált«, *qará' besém*, »neven szólít«, *mósi'a*, »segítő, szabadító«, *kó-fár*, »váltásdíj, kárpótlás«, *bánaj* és *benótaj*, a nép mint Isten »fiai és leányai«, *kábód*, »dicsőség«.” (KARASSZON 1978)

Amikor az igeszakasz vizsgálatába kezdünk, mintha csak egy sűrű erdőbe lépnénk, ahol a szerteágazó ösvények számtalan irányba vezethetnek. Valahogy meg kell lelnünk az irányt, amely összeköti a vasárnapi igehallgatóinkat az örök érvényű üzenettel.

Versről versre

1. vers: „De most...” Az igeszakasz ellentétes értelmű kötőszóval kezdődik, ami a tartalmi és stiláris váltásra hívja

fel a figyelmet. Az előző fejezet ítéletes igéi múlt időben íródtak, és arra világítanak rá, miért is érte Izrael népét a büntetés. A textus első versével azonban a múltból átlépünk a jelenbe, amely az Úr szabadításának örömhírével vigasztalja a választott népet. Különös erő rejlik a személyes fogalmazásmódban, amely nem népként, hanem személyesen („a te teremtőd”, „megváltottalak”) szólítja meg Izrael fiait. Az Úrra mint a választott nép Teremtőjére, formálójára történő hivatkozás arra emlékezteti a megszólítottakat, hogy Izraelnek mint nemzetnek a létrejötte Istennek köszönhető, hiszen ő vezette ki választott népét Egyiptomból. Továbbra sem hagyja őket magukra, újra eljött a szabadulás ideje.

A „Ne félj!” felszólítás kétszer is előfordul az igeszakaszban, ami textusunkat összekapcsolja többek között az Ábrahámnak adott ígérettel (1Móz 15,1). Bár a „megváltottalak” ige azonnal a krisztusi váltságáldozatot idézi a keresztyén ember szemei elé, ne feledjük, hogy ennek előképeként a *gá'al* szó a korabeli családjognak arra a gyakorlatára utal, amikor az eladósodott rokont kiváltották, illetve felszabadították az adósrabszolgaságból. Ugyancsak az ókori joggyakorlat része volt a néven szólítás cselekménye, amely a tulajdonba vétel fontos aktsa volt: „enyém vagy”.

Külön mondanivalója van a megváltozott igeidőnek, amit a magyarázók „perfectum propheticumnak” neveznek. Bár a földi valóságban még nem ért célba a megváltás, Isten már elhatározta, megkezdte szabadító munkáját, amire éppen ezért úgy kell tekintenünk, mintha már meg is történt volna.

2. vers: A népét megmentő Isten a teremtett világ Uraként jelenik meg, aki tűzön-vízen át védelmezi az övét. Ez egyfelől ismét felidézi az Egyiptomból való kivonulás képeit, másfelől a Babilonból való szabadulás vi-szontagságait is előrevetíti. Ilyen módon egyszersmind

az is kifejezésre jut, hogy Isten nem ad olyan utat, amely megpróbáltatásoktól mentes, hanem csodás gondoskodást ígér népének.

3. vers: A 2. versben a természet erőit uraló Isten a 3–4. versekben a népek és a történelem teljhatalmú Uraként jelenik meg, aki – mondhatni – fizetőeszközként, kárpótlásnak használhatja az egyik népet a másik nép kiváltására. Miután (az Ézsaiás által Isten eszközeként bemutatott) Kürosz hazabocsátotta a fogságban levő zsidó népet, fiának uralkodása idején a versben felsorolt országok valóban perzsa befolyás alá kerültek. Ézsaiás próféciája az egész eseményort Isten döntésével magyarázza, aki szabadító tervének végrehajtásához népeket és uralkodókat is felhasználhat.

4. vers: A szerelmes vallomásba illő szavak súlyát csak növeli az a tény, hogy a történelem és a természet Urától származnak. Az ő számára becses, drága és szeretett ez a méltatlanná vált és elesett nép. Szeretettből nem mond le róluk, nem az érdemeik miatt.

5–6. vers: Az égtájak említése az ószövetségi szimbolikában nem földrajzi irányokat, hanem a világ egészét jelenti. A második „ne félj” biztatás az ősatyáknak adott ígéretek szóhasználatát idézi, ami rámutat arra, hogy Isten akaratát változatlan és örök.

7. vers: Az Izrael névben szerepel az „él” szó, vagyis ők azok, akiket valóban Istenről neveztek el. Itt a szabadításnak és az egész üdvtörténetnek a valódi céljáról is lehull a lepel. Az Úr azért viszi véghez megváltó tervét a teremtéstől a szabadulásig, hogy nyilvánvalóvá váljon belőle az ő hűsége és dicsősége.

Úton a szószerző felé

Ápolt külső, nagy autó, megnyerő modor, lehenyerlő érvelés... – így jelent meg nálunk korunk magányos harcosa, a porszívóügynök. Hősként jött, de vert királyként távozott. Azonban a kettő között minden eszközt bevetett a manipuláció gazdag instrumentáriumából. Megpróbált meggyőzni, hogy nagy veszélyben vagyunk, és hogy felelőtlenség nem törődni a levegőben röpködő atkákkal és más halálos mikroorganizmusokkal. Utalt rá, hogy felelőtlen az a szülő, aki nem adja meg gyermekének az egészséges élet lehetőségét a félmillió forintos porszívó megvásárlásával. Érvelését azonban kénytelen volt megszakítani, mert ezen a ponton értésére adtam szerény véleményemet, miszerint ebben a légtérben valójában ő az egyetlen veszélyfaktor, amitől én most gyorsan meg is szabadítom a családomat.

Szomorúan konstataálta elmaradott gondolkodásmódunkat és szánalmas anyagiasságunkat, amely egyenes út lesz a betegséghez. Elmenőfélben munkája létjogosultságát azzal is bizonygatta: meglepődnénk, ha tudnánk, mi-

lyen sok kimondottan szegény sorban élő család is megvásárolja terméküket részletfizetéssel. No igen – gondoltam –, ők azok, akik utána majd az én ajtómon csöngetnek, mert nem tudnak kenyeret adni a gyerekeiknek. De ezt már valóban csak gondoltam, mert nem akartam őt tovább tartóztatni „missziójában”.

Ez az eset ismét elgondolkodtatott, milyen sikerrel tudják ma is alkalmazni a félelemkeltés ősi eszközét a különböző gazdasági vagy éppen politikai célok elérése érdekében. Ez a marketing legerősebb ütőkártyája. Erre hívja fel a figyelmünket a *Kóla, puska, sültkrumpli* című dokumentumfilm készítője is. Michael Moore az USA-beli Columbine középiskolában történt – egész világot megrázó – mézárilást követően kezdte meg oknyozását azzal a kérdéssel, hogy vajon hogyan juthattak el idáig. Mi okozhatja, hogy diákok gépfegyverrel mézárólják le egymást? Hogyan lehet, hogy a világ egyik legbiztonságosabb országa élen jár az erőszakos bűncselekmények és gyilkosságok statisztikájában? Moore módszeresen végigjárja a kérdésekre adott szokványos válaszokat (túl sok erőszakos film a tévében, az öldöklős számítógépes játékok népszerűsége a fiatalok körében, romló közbiztonság stb.), de rájött, hogy ezek bizony más országokban ugyanígy jelen vannak, mégsem váltanak ki ilyen mértékű fegyveres bűnözési hullámot. Végül rájött az igazi okra: az Egyesült Államok lakói meg vannak félemlítve. A fegyvergyártó lobbis és a kereskedelem meggyőzte őket, hogy csak állig felfegyverkezve vannak biztonságban. Aki nem védi meg ilyen módon a családját, az felelőtlen, gyenge ember. Amikor pedig egy rettegő ember kezébe fegyvert adnak, annak nem lehet kétséges a kimenetele.

Nálunk persze egészen más a helyzet. Nem a fegyvergyártók diktálnak, de azért mi is rengeteg dologtól félhetünk, mert belénk táplálják: a betegségtől, az öregedéstől, a magunkra maradáستól, a szegénységtől, a globális felmelegedéstől, a szeretteink elvesztésétől, a balesetektől, és még hosszan sorolhatnánk az okokat.

A sorba az egyház is megpróbál beállni, amikor a kárhozat és a pokol szörnyű szenvedéseivel fenyegeti meg az elfajzott nemzedéket. A jelek szerint azonban ez a stratégia nálunk nem vált be úgy, mint a porszívóügynök vagy a gyógyszeripar gyakorlatában. Lehet, hogy irányt kell váltanunk, és inkább Deutero-Ézsaiás visszatérő mondatát, a gyógyulás ígését kellene hangoztatnunk: „*Ne félj!*” Rengeteg okod van rá, hogy ne félj, ember. Nem kell félned, mert Isten ismer és szeret téged, és ő bizony bármit megtehet, mert ő a teremtett világ és a történelem Ura – a szálak az ő kezében futnak össze. Még a legdrágábbat, a saját egyszülött Fiát is feláldozta érted. Óriási árat fizetett azért, hogy neked ne kelljen félned. Ezzel maga mellé vett, te is bekerültél a győztes csapatba. Nincs már mitől tartanod: nem árthat az öregség, a személyes veszteségek sokasága, de még

a halál sem. Minden az ő tervét szolgálja. Tűzön-vízen át is megoltalmaz az úton, és kivált minket a félelmeink rab-szolgaságából a Krisztus-követés szabadságára.

Felhasznált irodalom

- Biblia magyarázó jegyzetekkel.* Kálvin Kiadó, Budapest, 1996.
 KARASSZON Dezső 1978. Ézsaiás könyvének magyarázata. In: *Jubileumi kommentár.* Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest. 635–691. o.
 WEBB, Barry 2001. *Ézsaiás könyve.* Harmat Kiadó, Budapest.
 WESTERMANN, Claus 1966. *Das Buch Jesaja.* Wandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
 ZAPFF, Burkard 2001. *Jesaja 40–55.* Echter Verlag, Würzburg.

■ SÁGHY BALÁZS

Tallózó

(Korábbi tallózók az alapigéhez: *Lelkipásztor 2007/7. 271–272. o.; 2013/6. 239. o.*)

„embereket. Izráel váltságdíja nem aranyban, hanem egész nemzetekben adatott. (...) Ma tudjuk, hogy a zsidó diaszpóra sokkal kiterjedtebb volt, mint ahogy régebben hitték. Izráel szétszórt gyermekei azonban ennek ellenére sem pusztultak el, hanem összegyűjtetnek a föld minden részéből.” (*Hertz-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM.* Arcanum Digitéka Kft.)

„A »megváltotta« kifejezés a héber *gá'al* szó fordítása, melynek jelentése »kivált a rabszolgaságból« (...) A *neveden szólítottalak* (vö. 48,12) kijelentés rámutat Izrael különleges szövetségi kapcsolatára az Úrral. Olyan ez, mint amikor a pásztor név szerint szólítja juhait, és egyenként törődik velük. (...) A harmadik indok, amiért Izraelnek nem kell félnie (...), az, hogy Isten, aki *vele* van (vö. 41,10), megígérte, hogy visszahozza hazájába (...) az egész világról.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat.* Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„A 43–45. fejezeteket együtt kell tanulmányozni. Jahve úgy beszél ezekben a fejezetekben, ahogyan sehol más hol a prófétai Igében. (...) Isten minden népe igénybe veheti az ígéretnek és a biztonságnak ezeket az áldott szavait. Végül Izrael birtokolni és élvezni fogja ezeket a nagy áldásokat.” (Arno C. Gaebelein: *Ó/Újszövetségi kommentár.* Evangéliumi Kiadó)

„A 4. vers Izrael kiválasztásának megvallása. Az élet fő verőere. (...) A »teremtő« és »formálódó« ma is ható, alakító erő, de kezdetei az ősatyákig vezethetők vissza. (...) A Zsolt 66,12 vers áldja az Urat, hogy tűzből és vízből kimentette népét. Ami itt olvasható (2), bizodalomban merészebb.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd.* Kálvin Kiadó)

„... a küldetésnek a megerősítéséről van itt szó, hogy Izrael az Úr szolgálja legyen. Az a tény, hogy az Úr rámuta-

tott egy másik, sokkal nagyobb Szolgára, még nem jelenti azt, hogy Izrael szolgálzerepe megszűnt volna. (...) Ézsaiás a 40. fejezetben hallgatónak tekintetét fölfelé irányította, hogy a világegyetem Alkotójának hatalmát szemléljék. Most arról beszél, hogy ugyanez az Isten *teremtette és formálta* őket is a maga dicsőségére (1.7). A *kárpótlásul*, helyettük felajánlott terület jól mutatja, hogy Isten mekkora értéket tulajdonít nekik.” (Barry Webb: *Ézsaiás könyve.* Harmat)

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Istenről csak úgy lehetne beszélni, ha egyidejűleg a társadalomról, illetve az emberről a társadalomban is beszélünk. Az Istenről szóló beszéd minden korban szociomorf is volt az antropomorf mellett.”

Heinz Zahrnt (1915–2003) német teológus

„Minél tovább ül börtönben valaki, annál nehezebb elképzelnie, mi van a falakon túl.”

Suki Kim (1970–) koreai származású amerikai újságíró

TÖRTÉNET

Julian Barnes *A világ története 10 és fél fejezetben* című könyvében olvasható „A látogatók” című történet egy terroristák által elfoglalt hajó idegenvezetőjéről, Franklin Hughes-ről szól, aki kapcsolatba kezd egy utassal, egy már jegyben járó menyasszonnyal, de a terroristák fellépése mindent megváltoztat, és szétzúzza a kezdődő románcot. Túszul ejtik az utasokat, de nem egyforma elbírálásban részesítik őket, mert aszerint, hogy melyik nemzethez tartoznak, válogatnak köztük. Egyedül a híresen semleges svédek, a terroristákat termő japánok és az írek vannak biztonságban, így az ír idegenvezető Hughes is. Az eredetileg angol lányról, akivel Franklin flörtölni kezdett, azt hazudja a terroristáknak, hogy a felesége, és hiába brit születésű, mert „aki hozzámegy egy írhez, maga is írnek számít attól fogva”. A terroristák nehezen bár, de elfogadják Franklin Hughes érvelését. Minderől a lány, Tricia Maitland mit sem tud. A terroristák Franklin Hughes-ra bízzák, hogy a túszokat felkészítse a kivégzés elkerülhetetlenségére. A terroristák aztán elkezdik sorra kivégezni a túszokat: először a cionista amerikaiakat, aztán a többi amerikaiat, majd a briteket, aztán a franciákat, olaszokat, kanadaiakat. De a különleges haderők huszonkét tagja végül feljut a fedélzetre, és végez a nyolc terroristával. Így senki sem marad élve, hogy hitelessé tegye Franklin Hughes történetét az arabokkal történt alkujával kapcsolatban. Tricia Maitland,

aki tudta nélkül néhány órára irré változott, soha többé nem állt szóba Franklin Hughes-zal.

Julian Barnes (1946–) angol író:
A világ története 10 és fél fejezetben

Első hallásra –gyülekezeti gondolatok

Ha ennyi mindent ad nekem Isten, nekem mit kell tennem ennek fejében? Gondolom, valamit tennem, hinnem vagy cselekednem kell.

Jó arra gondolni, hányszor hangzik el a templomi ünnepeinken a nevünk. Keresztelők, konfirmáció, esküvő, haláleset: mindben az Istennel való kapcsolatunkról van szó.

Hányszor szólít a nevemen Isten? Gyakran szólít, ahányszor csak találkozom az igével. Akkor érzem megszólítva magamat, amikor ott ülök a templompadban, főleg, amikor hibát követek el. De imádságomban is szólít, vagy amikor engem vigasztal. Sokszor érzem, amikor hallgatom a prédikációt, hogy Isten pont nekem szól.

Isten mindenkit szólít, mindenkire szól, csak nem mindenki érti meg őt. Ha tudom, kit hogy hívnak, az a megbecsülés előszobája. Csak azt tudjuk nevén szólítani, akit ismerünk. Amikor olvasom a napi igét, sokszor érzem azt, hogy ezt pont nekem írták.

Ki adja a nevet az embernek? Miért pont ezt a nevet adták nekem a szüleim? Hiszen a név jelez valamit az emberről.

Örömteli volt átélni a pünkösdi keresztelési ünnepen, hogy ez az ige hogyan érintette meg gyermekek és felnőttek szívét.

Ne félj! Nem tudom, száz emberből hány merne elindulni a vízbe vagy a tűzbe erre az ígére hagyatkozva. Ez a rész nehezen érthető.

Amikor a gyermekünk elkezdett járni, sokszor bátorítottuk ezekkel a szavakkal. Amikor a gyermekeimet és az unokáimat tanítottam úszni, mondtam nekik: „Ne félj, nem engedlek el.” Nagyon jó, ha az unokájával olyan viszonyban van az ember, hogy ezt el is hiszi neki.

Egy idegen szavában nem tudnánk bízni, de az Úr a mi ismerősünk. Ez az ige arról is szól, hogy bárhova megyünk, Isten mellettünk áll. Sajnos hajlamosak vagyunk megfeledkezni róla.

Alapvető vágyunk, hogy biztonságban érezzük magunkat; ha nem vagyunk biztonságban, félni kezdünk. A bántó dolgok nem tesznek bennünket tönkre, bár van, ami elkeserít, az Úr mellett biztonságban tudhatjuk magunkat.

Mit jelent az, hogy embereket adok helyetted?

Ez az igeszakasz és az ehhez hasonlók adhattak reményt, és tartották meg hitükben a Szovjetunióba deportált, málenkij roboton szenvedett szüleinket, nagyszüleinket. Minden embert számon tart Isten, és nem feledkezik el rólunk.

Szentháromság ünnepe után 7. vasárnap

▶▶ 2Móz 16,2–3.11–18

Igehirdetési előkészítő

Teológushallgató éveim óta meghatározó számomra a pusztai vándorlás teológiai értelmezése. Fiatal felnőttkorom éveinek kezdetén, a népegyházi vallásosságból kiindulva ismerhettem meg személyesen Istent, aki életem mozgatórugója, gondoskodója és szabadítója lett. Az Isten megismerésének kérdése, az Isten megismerésének folyamata minden ember és minden közösség számára életet adó és életben tartó tapasztalat és élmény is egyben.

Exegézis

Mózes második könyvének történeteiből egy kegyetlen egyiptomi fáraót, egy igazságtalan rendszert és egy rabszolgaságban sínylődő, embertelen munkát végző népcsoportot ismerünk meg. Ez a rabszolgaságban sínylődő nép váratlan események fordulatai után megéli a szabadulást, és generációk sorozata után megtapasztalhatja azt, hogy többé nem kell rabigában, embertelen körülmények között, századrangú tagokként élniük egy egyébként tehető és gazdag társadalomban. A tíz csapás, a fáraóval való alkudozás, a páskavacsora és a Vörös-tengeren való átkelés egyre erősítették bennük azt az érzést, hogy van valaki, akinek mindezt köszönhetik. És ez a valaki a szabadító Isten, aki népének, gyermekeinek tekinti őket, és szövetséget köt velük. A zsidó törzsekből származó, rabszolgaságból megszabaduló nép a pusztai vándorlás során egy néppé válik, Isten népévé, választott szövetségeseivé.

A találkozás, Isten feléjük fordulása megteremti számukra is az Isten megismerésének lehetőségét. Mielőtt azt gondolnánk, hogy ezek után egy szabályos, konfliktusoktól mentes történetnek kellene következnie, Mózes második könyve nagyon is valóságosan írja le azt, milyen események, milyen fordulatok során ismerte meg a zsidó nép a velük szövetséget kötő Istent.

Textusunkban rögtön szembetűnő az, hogy a kiindulópont a zúgolódás alaphelyzete. De ne gondoljuk, hogy először szembesült ezzel Mózes és Áron, a nép vezetőivé Isten által kijelölt emberek. A zúgolódás nem először fordul elő. A Vörös-tengeren való átkelés óta a vándorlás minden csomópontja egy-egy istenélményt hordoz magában. A félelem, a rettegés és a szomjúság legyőzése után az éhség a következő csomópont. A szabadító, az utat mutató, az életet vízet biztosító Isten megismerése után vajon most mi következik?

Az éhhaláltól való félelem az, ami most zúgolódásra indítja a vándorló zsidóságot. Eszükbe jut, hogy az egyipto-

mi rabszolgaság során volt mit enniük, és nem kellett félniük attól, hogy az éhhalál küszöbére kerülnek. Mózes és Áron ellen fordulnak, vezetőik ellen zúgolódnak. Az élethez, a fennmaradáshoz élelem is szükséges. Fokozatosan, pontról pontra akarnak mindent biztosítani, ami az élethez szükséges, a pusztai vándorláshoz pedig elengedhetetlen.

A fürjek és a manna történetében nagy kérdés az, hogyan tekintünk erre a zúgolódásra. Nem azt tapasztaljuk-e a Biblia több történetében vagy akár a zoltárokban is, hogy az emberi panasz, az Isten felé forduló panaszos jajkiáltás nem marad válasz és az emberhez fordulás nélkül Isten részéről? A pusztai vándorlás során a zúgolódás alapvetően Mózes és Áron ellen szólt. Ami lelkileg meghízódott mögötte, az egy sokkal mélyebb igény Isten megismerésére. Ne feledjük el, micsoda identitásváltozást kellett hogy jelentsen a rabszolgaságból való szabadulás! A test lehet, hogy szabaddá válik, de az ész, a szív és a lélek milyen nehezen követhette ezt a változást! Milyen nehéz lehetett valóban felfogni azt, hogy itt most valami más történik, mint ami Egyiptomban megszokott volt! Mert lehet, hogy volt húsosfazék, de a gyakorisága meg sem közelítette a fürjekkel való ellátottságot vagy bármikor általában a hús fogyasztásának előfordulását.

Istennek a nép zúgolódására adott válasza felülírt minden korábbi istenségről alkotott elképzelést. A távoli, elérhetetlen, kegyetlen, bosszúálló istenek helyett Mózes egy olyan Istenről beszél, aki minden megjegyzés nélkül (ahogyan a szöveg beszámol róla) ígéretet tesz népének a húsról, a kenyérről és az ő megismerésének a lehetőségére. Isten az, aki nem elvesz, nem követel, hanem ad és gondoskodik. Húsként fürjet ad, kenyérszerűen pedig mannat, aminek elnevezése az emberi kérdéssel szembe fordulás lehetőségének és jogosultságának bizonyítéka. Mi ez? – kérdezi a nép látva a fehér, apró szemcsés darát. Ez lett a manna, a kenyér, ami az égből szállt alá, ami tápláléka lett a fizikailag és lelkileg is kiéhezett embernek.

Ez az isteni gondoskodás szöges ellentétben állt a történelem addigi menetével. Melyik uralkodó kímélte népét? Ki adott enni rabszolgáknak? Ki teremtette meg a szabadulást, a menekülést útját, és ki halmozta el a reménység ígéretével szeretett népét? Egyedül a teremtő és szabadító Isten tesz ilyen csodát. De amennyire új volt az, ahogyan a nép mellé állt, annyira új volt az is, ahogyan ez a gondoskodás megvalósult.

A pilisi városi gyermeknapokon egy sárkányrepülőből egy apuka rendszeresen cukorkát szórt a gyerekek közé. A cukorkaeső lehetősége soha nem látott gyerekmennyiséget vonzott minden május végén a Piactérre. Ki mennyit bírt, annyi cukrot tömött a kis zsebébe. Persze voltak mindig csalódott gyerekek is, mert az élmesebbek gyorsan összekapkodták előlük a cukorkákat.

Hasonló helyzet lehetett a mannával is. A bőségesen gondoskodó Isten mannáját jó lett volna gyorsan a ráter-

mettebbeknek összegyűjteni és elraktározni. Jól jött volna még az sok szempontból, viszont a rendszer nem tette volna lehetővé, hogy mindenkinek jusson belőle. Az isteni gondoskodás alapján annyi manna jutott mindenkinek, amennyire egy embernek szüksége volt. Nem volt több, nem volt kevesebb. Amit Isten ad, az ajándék, nem valamilyen tárgyyszerű dolog, amit birtokolni lehet. Anynyi, amennyit Isten minden embernek egyformán szeretne adni belőle.

Az igehirdetés felé

A fürjek és a manna történetén keresztül Isten gondoskodó szeretetét és az ő megismerése útjának formálódását láthatjuk. Az ember megismerheti azt az Istent, aki meghallja népe kiáltását, aki nem marad érzéketlen az ember gondjai iránt.

A pusztai vándorlás az ismeretlenbe vezető ugrás volt. Mint amikor az ember bármilyen szempontból újat kezd az életében – az első időszak az ismeretlen ugrás időszaka, amelyben olyan könnyen megszületik az irreális emlékezés jelensége. A zsidó nép számára az egyiptomi húsosfazékok jelentették az irreális emlékezést, nekünk pedig a „Bezzeg az én időmben...” és ehhez hasonló frázisok jelentik azt, hogy a jelen bizonytalansága közepette a múlt felemlgetése ad biztonságot. A fürjek és a manna válaszként érkeztek az aggodalmak közepette. A kérés, a panasz, de még a zúgolódás is Isten felé vezethet bennünket, és bízhatunk is abban, hogy az ismeretlenbe vezető ugrás Isten segítségével feldolgozható. Az isteni gondoskodás átvezet a feldolgozhatatlannak tűnő nehézségeken, hiszen Isten reményt és bizalmat szeretne belénk táplálni, és perspektívát szeretne elénk tárni.

Ezért fontos az, hogy ne csak a múltat lássuk magunk előtt, ne csak az irreális emlékezet vezessen bennünket, hanem az a reménység is, hogy a félelmet és a jövő miatti aggodást az Istenbe vetett bizalom átforgalmazhatja. Egy ismerősöm a 44. születésnapjára érkezett köszöntéseket a következő szavakkal köszönte meg: „Persze minden lehetne jobb, meg régen minden jobb volt, de ne felejtjük, hogy akkor sem voltunk elégedettek.”

A fürjek és a manna a bizalom és a reménység eszközeivé váltak, hogy a nép a valóságos Istent ismerhesse meg. Annnyit kaptak, amennyire valóban szükségük volt, és megbizonyosodhattak afelől, hogy akkor is, amikor az ember már bedobná a törölközőt, Istennek sokkal nagyobb és jobb tervei vannak arra nézve, hogy mi történjen ezután.

Mózes és a nép pusztai vándorlásának e jelentős epizódja többféle kérdést is felvet. Kérdéseket az isteni gondoskodás észrevételéről, az isteni igazságos elosztás példája követésének fájó és tragikus hiányáról, az ember irreális múltba révedezéséről. De a történet leginkább arról szól,

hogy az Isten megismerésének útján valóságosan megismerjük-e azt az Istent, akiről tudjuk, hogy a végsőig elment azért, hogy nekünk örök táplálékot, örök életet biztosítson Fia, Jézus Krisztus által. Az isteni gondviselés és szeretet tékozlóan precíz mértéke nem ismert határokat akkor, amikor már Isten sem látott más visszautat az ember vétkes utairól, istentagadásából, közömbösségéből és annyi minden másból, ami még a zúgolódáson is túl, az Istentől mérhetetlenül távoli utakra vezetett.

Az exodusi igeszakasz segíthet bennünket, igehirdetőket abban, hogy az isteni gondviselés megvalósulásának történetében rámutassunk a gondoskodás legcsodálatosabb és legmegrázóbb megvalósulására: Jézus Krisztus értünk odaáldozott életére és az általa ajándékba kapott emberi élet lehetőségére. Aki ennek az ízére ráérez, édesebbnek fogja érezni a pihe-puha manna ízénél is.

■ PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

Tallózó

(Korábbi tallózók az alapigéről: *Lelkipásztor* 2007/7. 274. o.; a 11–15. versekről: 2005/2. 76–77. o. és 2010/2. 77. o.)

„Emlékeztek a kenyérre és a húsfoszadékra, de elfelejtették, hogy rabszolgák voltak. (...) *hogy ezzel próbára tegyem.* Az élelem, amit Isten küldeni fog nekik, megvédi őket az éhségtől, de az a mód, amelyen adatik nekik, alkalmas lesz arra, hogy bebizonyítsák hűségüket és engedelmességüket.” (*Hertz-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A 18 vers azt fejezi ki, hogy sem a kapzsiságnak, sem az aggályoskodásnak nem volt helye: mindenkinek anynyi jutott, amennyire szüksége volt. Ezt a munkát azonban mindennap el kellett végezni, a manna igazán mindennapi kenyér volt.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A manna azt jelenti, hogy »mi ez?« Ez Isten által csodálatosan biztosított étel volt; a természeti alapon való megmagyarázására tett kísérletek sikertelenek voltak.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„A nép zúgolódik Mózes és Áron ellen, de panaszkodásuk végső soron Jahve ellen irányul; előnyben részesítik a fáraótól Egyiptomban kapott táplálékot azzal szemben, amit az Úrtól kaptak a pusztában.” (*Jeromos-bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat*)

„Vö. Jn 6,33-at Jn 6,41–42.52-vel. Krisztus teljes egészében, fenntartás nélkül adja önmagát, de valójában csak anynyi a mienk öbelőle, amennyit hitünk a magáévá tesz (18. v.)” (C. I. Scofield D. D.: *Magyarázó jegyzetek a Bibliához. Evangéliumi Kiadó*)

„Ez a vád minden alapot nélkülözött, de az emberek gyakran igen kegyetlenek tudnak lenni, főleg, ha éhe-

sek.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. The Word for Today*)

„Amikor Isten az ő népét meglátogatta, megváltotta és Egyiptomból kivezette, ezt bizonytalannal nem azért tette, hogy ott a pusztában az éhség és szomjúság martalékaul vesse, Izrael fiainak ezt tudniuk kellett volna. Őréa kellett volna támaszkodniuk és ama szeretetben bízva kellett volna útjukat folytatniuk (...). *De az ember nem elégedetlen a Sátánnal, sőt fáradhatatlan a neki való szolgálatban.* A Sátán szolgálatára sohasem panaszkodik, az ő kezei közül dehogya is akarna szabadulni. (...) Amely szív megszűnik az elvesztett jókért az Isten iránti hála érzését ápolni, rövidesen megtelek sötétséggel. (...) A mennyei kenyérrel csak az Egyiptomtól elválasztott szív tud megelégedni és élni.” (C. H. Mackintosh: *Elmélkedések Mózes 1–5. könyvéről. Evangéliumi Kiadó*)

Illusztrációk

VERS

Günter Eich: *Palacsintarecept*

Végy tejpört, a Chicagói Harrison Fivérek cég készítményét, tojásport (Walker, Merrymaker és Tsa, Kingstown, Alabama), néhány, a német táborvezetőség által nem megcsapott kanál lisztet, három napi cukrot megkuporgatva, Rajna apánk jól klórozott adományával elegyítve, és szépen kidolgozott palacsintatesztát nyersz, Süsd ki nyolc fő zsiradékfejadagján, konzervdobozfedélen, régtől aszalódó gázon, S amikor egyszerre nekiláttok, ki-ki a maga nyolcadának, újra úgy érzitek majd, szátokban forgatva egy zsíros pillanatig, milyen boldog és védett a gyerekkor...

GONDOLAT

„Mi egyéb a múlt, mint egy ólombilincs, melyből kötelességünk kiszabadulni?”

Alice Hoffmann (1952–) amerikai író

TÖRTÉNET

(*Hogy az egész gyülekezetet éhhalálra juttassátok!?*)

Az 1933-as év első felében Ukrajnában, amely ebben az időben a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének (Szovjetunió) részét képezte, hatalmas éhínség kez-

dődött. Ez a mezőgazdaság kötelező kollektivizálásának következménye volt, amelyet a szovjethatalom Sztálin parancsára vezetett be. A kollektivizálást tömeges terror alkalmazásával vezették be. Ennek az akciónak, amelyet a hatalom minden szintjén, kezdve a Kremltől egészen az adott falu szintjéig szóbeli utasítások alapján folytattak le, és amelynek tetőpontja 1933 januárjára esett, fő eszközt az élelmiszerek beszolgáltatása képezte a paraszti gazdaságokban. A terror a paraszti gazdaságok állandó revízióján alapult, az elrejtett gabona felkutatása céljából, nemegyszer büntetés kivetésével, amelyet természetben kellett fizetni, hússal és krumplival (1932. november–december); a revízió során a teljes élelmiszer-mennyiség elkönfiskálása az egyes gazdaságokban (1933. január); az éhező városi lakosság felé irányított propagandaakciók, amelyekkel felszították bennük a gyűlöletet a „kulák szabotőrökkel” szemben, ahogy a parasztokat nevezték. Egy év leforgása alatt emberek milliói haltak meg. Falvak százai és tanyak ezrei tűntek el a föld színéről. Az éhen haltakat kezdetben a temetőben földelték el, később a házak körüli kertekben, kutakban, amelyeket betemettek. A kommunista hatalom megtiltotta, hogy az éhínségről írjanak vagy beszéljenek, és megtiltotta, hogy bármilyen formában megjelöljék az éhínség áldozatainak sírjait.

Stanisław Kulczycki (1937–) ukrán történész

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ebből az igeszakaszból képet kaphatunk Isten és az Ószövetség népének kapcsolatáról. Isten kimenekítette és az egész vándorlás során segítette, óvta a népét. Nekik csak egy feladatuk volt: az, hogy hittel, teljes egészében Istenre hagyatkozzanak, bízva az ő ígéréteiben. Azonban ez a teljes bizalom nem volt meg. Izrael népe a saját igazságát kereste, ezért nem látta az Isten igazságát.

Izrael népe Isten hatalmas tetteit látva és megtapasztalva sem fordult alázatos hittel Istenhez. Zúgolódtak, és testük táplálása volt az egyetlen gondolatuk. Azzal, hogy Mózes és Áron ellen fordultak, tulajdonképpen Isten ellen mutattak bizalmatlanságot. Izrael népe nem értette meg, hogy az Úr szabadítása nem jár feltétlenül azonnali jóléttel. Az nem jutott el szívükig, hogy az Úr kegyelméből, és nem a nép érdeméért szabadította meg őket Egyiptomból. Úgy gondolták, hogy a nyomorúságukért jár az Isten szabadító irgalma, és ha már kihozta őket a „húsosfazekak” mellől, köteles gondoskodni róluk.

Zúgolódtak, követelöztek. Isten ajándékait követelték. Így él ma is sok ember. Ajándékok jöhetnek, de az ajándékozó személye nem fontos nekik. Pedig akinek csak az Isten ajándékai kellene, de ő maga nem, az szegény marad.

A manna mint mennyei kenyér, amely kizárólag Isten-től adatott, már előremutat Jézus Krisztusra, az élet ke-

nyerére. Krisztus Urunk azonban nem a test, hanem a lélek táplálására adatott, mint a testté lett Ige. „*Bizonny, bizony, mondom nektek, nem Mózes adta nektek a mennyei kenyeret, hanem az én Atyám adja nektek az igazi mennyei kenyeret.*” (Jn 6,32)

Az Újszövetség népének Jézus azt mondja, hogy az élet sokkal több, mint az enivaló és a napi szükségletek, az anyagi javak (gazdag ifjú példázata).

Az ószövetségi embernél ez volt a sorrend: először Isten ajándékai, utána (esetleg) ő maga. Jó lenne, ha Jézus tanítása alapján, újszövetségi emberként nálunk fordított lenne a sorrend.

Szentháromság ünnepe után 8. vasárnap

▶ Ézs 2,1–5

Igehirdetési előkészítő

Exegetikai megjegyzések

Textusunk elején a felirat – némileg rövidebben, mint Ézs 1,1-ben – arról tudósít, hogy itt Ézsaiásnak, Ámóc fiának látomásai szerepelnek Júdáról és Jeruzsálemről. Az 1. fejezet Isten ítéletéről szól, ehhez képest 2,2–5 az új időkről, a béke korszakáról. A világ pusztulása, a történelem éjszakája után Isten felhossa egy új kor hajnalát. Az Újszövetségben majd az Apokalipszis tárja elénk ezt a szerkezetet: az ítéletet és pusztulást az új teremtés váltja fel.

Különös tény, hogy Ézs 2,2–5 és Mik 4,1–4 szövege igen nagy mértékben megegyezik. A szakirodalomban előfordultak mindkét irat elsőbbségének hívei, illetve olyan álláspont is, amely szerint ez a perikópa mindkét írásműnél régebbi, amit aztán mind Ézsaiás, mind Mikeás átvett. Kommentátorok egy része a perzsa időszakra, azon belül kb. a Kr. e. 5. század közepére teszi textusunk redakcióját. Ez esetben a fogság utáni szerkesztőnek szövegünkkel kapcsolatos fő motivációja abból a csalódottságból fakadna, miszerint a második templom felépítése nem hozta el az „ideális Jeruzsálem” megvalósulását. Ebből a kiábrándulásból fakadóan a „szép új világ” képét a jövőbe tolja ki. Mások szerint maga Deutero-Ézsaiás szerkesztői munkájának következtében nyerte el jelenlegi helyét ez szakasz. Van olyan álláspont is, amely szerint szakaszunk célja, hogy a korábbi ézsaiási fenyegetéseket a Kr. e. 587-ben bekövetkezett katasztrófára vonatkoztassa, és mint már beteljesedett ítélethez képest a jövőbe vetett optimizmust sugározzon. Ezek a *post factum* jellegű értelmezések azonban leszűkítik a bibliai szöveg teológiai dimenzióit azáltal, hogy a szöveg értelmét egy utólagos történelmi magyarázattal kötás szintjén próbálják megragadni.

1. vers: Fent már jeleztük, hogy a vers lényegében megismétli 1,1-et. Többségi írásmagyarázói vélemény, hogy 2,1 a 2–12. fejezetek bevezetéséül szolgál.

2. vers: Az „utolsó napok” kifejezés a szöveg mondani-
valóját eszkatológiai jellegűvé teszi. Isten idejéről van szó,
ami különbözik a hétköznapi értelemben vett időtől. Nem
egyszerűen lineáris folytonosság áll fenn Izrael történel-
mi léte és Isten királyságának eljövele között, hanem az
utóbbi radikálisan újként tör be a régibe.

Sion hegye, amely magasabbá lesz minden más hegy-
nél, az új teremtés képét vetíti elénk, amelyben megvaló-
sul az Isten eredeti szándékai szerinti harmónia az uni-
verzumban. Ez a motívum is megjelenik majd az Apo-
kalipszisben, ahol a látomás részesét az Úr egy nagy és
magas hegyre viszi, hogy lássa a szent várost, Jeruzsále-
met (Jel 21,10). Az ószövetségi prófécia határozottan szól
arról, hogy Jeruzsálem vonzó lesz a népek számára. Ez a
motívum még az evangéliumokban is visszatér: „*Akkor
eljönnek napkeletről és napnyugatról, északról és délről,
és asztalhoz telepednek az Isten országában.*” (Lk 13,29)
Szemben Bábellel, ahol az Úr szétszórta a népeket, ide
majd az Úr vonzására özönlenek a népek. A prófétánál
Sion mint az Úr hajléka szerepel: különös oltalom helye
és a nemzetek zarándoklatának célpontja. A zsoldárok-
ban ehhez a képhez gyakran a béke eljövele és a fegy-
verek megsemmisítésének motívuma is kapcsolódik (pl.
Zsolt 46; 48; 76; 87 stb.).

A halmok, amelyeknél az Úr hegye magasabb lesz, azok
a halmok, amelyeken egyébként a bálványoknak áldoznak.
A szerző ezzel a képpel juttatja kifejezésre azt a meggyőző-
dését, hogy Izrael vallása felülkerekedik.

3. vers: Igen lényeges, hogy a *torah* szó jelen kontextus-
ban nem annyira a törvényt, mint inkább általában a tanít-
ást jelenti: a mózesi törvényen kívül a prófétai igehirdetés
is mindenképpen beleértendő.

4. vers: Isten igazságosan ítél a nemzetek fölött, meg-
fenyíti a sok népet. Ezzel egyértelművé válik, hogy az ő
uralma kiterjed az egész világra. Ezen a ponton eltérés
mutatkozik az 1990-es új fordítás és a közelmúltban meg-
jelent revideált új fordítás (RÚF) között: ott „sok nép”, itt
„minden nép” szerepel. A fordítási variánsoknak értel-
mezésbeli következménye is van. Első esetben (az *am-
mím rabbím* inkább ezt jelenti, amit a LXX *laos polus* és
a Vulgata *populos multos* fordítási megoldása is megerő-
sít) a népek, amelyek immár békében és harmóniában él-
nek, ugyanazok lehetnek, amelyek az Úr hegyéhez járul-
tak, hogy az ő ösvényein járjanak.

Teológiai jelentősége van annak, hogy Isten eszkatolo-
gikus uralma nem valamiféle emberi szociális törekvés kö-
vetkeztében valósul meg, hanem fentről jön el. Ennek az-
tán persze következményei vannak: eljön a béke korszaka:
„*nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem ta-
nul*”. A fegyverek így fölöslegessé válnak. Mindaz, ami ed-

dig mások fenyegetésére és ártalmára volt, békés eszköz-
zé válik. A sokat idézett kép szerint a kardanból kapa (eke),
a lándzsából metszőkés lehet. Vagyis éppen ellentéte an-
nak a gyakran megvalósult gyakorlatnak, amikor a temp-
lomi harangokból öntöttek ágyút. Ebben az összefüggés-
ben meg kell említeni Jóel 4,9-et, ahol ebben a szellemben
fordul ellentétére az ézsaiási és mikeási prófécia: „*Készül-
jetek a szent háborúra [...] Kovácsoljatok kapáitokból kar-
dokat, metszőkéseitekből dárdákat!*”

5. vers: Izrael népe határhelyzetben van. Vagy azon né-
pek közé sorolattik, akik Jákób Istenének házáat keresik
(2,4), vagy pedig az Úrtól elvetett, engedetlen népként lé-
teznek (2,6). Ézsaiás az Úr világosságában járásra sürgeti
népét, buzdítva ezáltal, hogy valóban Jákób háza legyenek.

Hatástörténet

Isten egészen különös módon képes egy-egy prófétai ígét
különböző korokban megeleveníteni. A múlt század '80-as
éveiben az akkori Német Demokratikus Köztársaságban,
elsősorban a szász evangélikus egyházban alternatív béke-
mozgalom indult el. Vezetője az a Harald Bretschneider lel-
kész volt, aki az 1984-es budapesti LVSZ ifjúsági nagygyűlés
bibliatanulmányát is tartotta. Az akkori ifjúsági lelkész két
szlogent tett népszerűvé: „Frieden schaffen ohne Waffen”
(békét teremteni fegyverek nélkül), illetve „Schwerter zu
Pflugscharen” (kardanból ekét). Az előbbi radikális szem-
behelyezkedés volt a szocialista országok militáns poli-
tikájával, az utóbbi pedig az ézsaiási-mikeási mondatra
utalt. A békemozgalom logóként annak a szobornak a rajzát
használta fel, amelyet 1959-ben az Egyesült Nemzetek New
York-i székháza előtt állítottak fel. A rajzot aztán zászlóra,
hátizsákra és ruhára varrva viselték egyre többen, elsősor-
ban fiatalok. A rendőrség utasítást kapott arra, hogy ezt
a textiladarabot akár erőszakkal is távolítsa el a viselőik-
ről. A hatóságok számára azért volt zavarba ejtő ez a hely-
zet, mert az eredeti szobrot a Szovjetunió adományozta az
ENSZ-nek. Végül is egy bibliai ige megelevenítésével – va-
lamint nem kevés bátorsággal és némi leleménnyel – világ-
történelmi hatást tudtak elérni ezek a fiatalok.

Korunkban is többfelé láthatjuk annak jelét, hogy fegy-
verekből békés eszközt gyártanak. Az LVSZ is terjeszti an-
nak a salvadori férfinak a munkáját, aki különböző nagy-
ságú töltényhüvelyekből készít kereszteteket. A neuendettel-
sai Augustana Főiskola kápolnájának oltárán egy olyan
kereszt áll, amelyet 2. világháborús fegyverek darabjaiból
állítottak össze.

Végül a kard és a kasza lényegi különbségét ragadja
meg Wass Albert egy műve is: „Hont foglalni alkalmas a
kard, s annak védelmezésében hasznos. Megtartani a hont
azonban csak kaszával lehet. Kaszával, ekével, izzadságos,
becsületes munkával. Hont veszejt, ki másra bízta a mun-

kát. Kétféle ember van ezen a világon [...] egyik karddal farag világot magának, a másik ekével. De a karddal faragott világot egy másik kard ledöntheti, s újjá faraghatja nagyon is gyorsan. Maradandót csupán az eke farag.” (Kard és kasza)

Az igehirdetés felé

Ma annyifelől jön annyiféle tanítás. Mindegyik szebb, jobb, kívánatosabb állapotot ígér. Mindenféle halom és hegy magasodik a lelki és a szellemi horizonton, amelyek oltárain különféle emberi elgondolásoknak, vágyaknak, hóbortoknak áldoznak. E megoldási javaslatok kavalkádjá ellenére még sincs béke a világban és az emberi szívekben. A próféta látomásában azonban eljön az az idő, amikor a Sion, az Úr hegye kimagaslik majd a többi közül, és az oda térő népek fegyvereikből az életet szolgáló eszközöket készítenek.

Afganisztán, Irak, Líbia, Szíria, a Szentföld, Ukrajna – és még sorolhatnánk a közelmúlt és a jelen rengeteg szenvedést, könnyet és halált megtapasztalt konfliktuszónáit. Hány ország népe szomjazza a békét, hogy a kardokból végre kasza legyen! A véres jelenetekről készült képkockák a televíziók képernyőin keresztül mindannyiunk életébe belopóznak, a gomolygó háborús felhők lelkünk egét is elsötétítik. Mennyire vágyunk már a próféta szavainak beteljesedésére!

De mitől jönné helyre mindaz, ami a világban van? Mit tehet Isten maroknyi népe a nálánál sokkal hatalmasabb, világtörténelmet formáló erők könyörtelen játéknak színpadán?

A próféta reális helyzetlátást ad: a világbéke megteremtése nem emberi kezdeményezésre jön létre. Isten az, aki mindenek felett Úr, és el fogja hozni az ő ítéletének napját és a békesség birodalmát, az új Jeruzsálemet: „*És a szent várost, az új Jeruzsálemet is láttam, amint alászáll a mennyből az Istentől, felkészítve, mint egy menyasszony, aki férje számára van felkészítve.*” (Jel 21,2)

Ami addig feladatként ránk van bízva, az az, hogy járjunk az Úr világosságában. Amikor Jeruzsálem, az Úr háza kimagaslik a többi halom közül, akkor a népek odatodulnak az Istentől származó tanításért. De mi már most is rendelkezünk az élet igéjével! A harmonikus beteljesedés víziója ne semmittevésre sarkalljon! A föld sójaként, világító lámpásként feladatunk van: az Úr világosságában járni, és ezt a világosságot továbsugározni, ezt az ízt megjeleníteni már most ebben a világban.

Jézus az ő békéjét adja nekünk, amit a világ nem adhat meg, mert híjával van az Isten békességének. Mi azonban lehetünk ennek az Istennel való közösségben megtapasztalt békességnek a hírnökei.

■ FABINY TAMÁS

Tallózó

(Korábbi tallózók az alapigéhez: *Lelkipásztor 2007/7. 276–277. o., 2009/8–9. 359–360. o.*)

„Oda fognak zarándokolni a népek, mert megértik majd, hogy csak az Úr tud tórát, tanítást adni, 1,10. Egyedül Ő képes arra, hogy »ítéljen a népek között«, megoldja az emberi együttélés kérdéseit.” (Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„...a próféta, mikor Jeruzsálemről és Júdeáról beszél, természetes határgondolatokkal érkezik el az üdv egyetemességéhez, a világszombathoz – amelyben Izrael is csak egyik tényező –; viszont az, ami a világegyetemre vonatkozik, történetileg, előkészítésben Júdeához és Jeruzsálemhez kapcsolódik.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„A hegyek fontos szerepet játszottak az Izraellel szomszédos népek vallásában. Úgy vélték, hogy itt találkozik ég és föld, s ezért az oltárok és templomok közkedvelt helye a hegytető volt.” (Barry Webb: *Ézsaiás könyve*. Harmat)

„Mindennapi ismeretek terjesztésére, a szociális kérdések megoldására vannak a világban az egyháznál hivatalosabb szervek és intézmények is, de az egyházon kívül nincsen senki, aki választ tudna adni az örökkévaló kérdésekre, az emberi lét és sors titkaira, mert ezek a kérdések egyedül abban az igében világosodnak meg, melynek hirdetését Isten az egyházra bízta. A templomban ne új ismeretet várjunk, ne földi álmok és emberi vágyak rózsaszínű ködét, ne is hétköznapi dolgainkban való gyakorlati eligazítást, hanem ítéelő és békéltető ígét. Mert az ige ezt a kettőt cselekszi velünk. (...) ez a boldog béke csak úgy jöhet el, ha népek és emberek bűnbánattal fogadják el Isten ítéletét bűneik felett, és hittel térnek hozzá bűneikből. Isten a térítésnek és békítésnek ezt a szolgálatát bízta az egyházra, és engedetlen az az egyház, mely ezt nem vállalja, hanem más utat választ, és engedetlenek azok a hívek, akik nem ezt várják, hanem mást. (...) nem azt hisszük, hogy évek, évtizedek vagy évszázadok múlva jön el ennek a diadálnak az ideje, hanem azt, amit Ézsaiás hirdetett: a történelem végén, az utolsó időkben.” (Keken András: *Segítség*)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„Dávid panaszkodik az Úrnak, hogy miért csak az ósatyákra mondják, hogy Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákob Istene, de nem mondják hogy »Dávid Istene«? Talán kevesebb ő amazoknál? Az Úr válasza: az ósatyák próbatételnek lettek alávetve, és kiállták a próbát. Erre Dávid kérte, vessék alá őt is a próbának. Ez pedig úgy történt, hogy Dávid egyszer a palotája tetején sétált, és észrevette Bethsabét, Uriás fe-

leségét, amint az egy kaptár mögött tisztálkodik. és ekkor arra szállt egy madár, és Dávid nyilat lőtt ki a madár felé. A nyíl azonban a kaptárt találta el és szétörte, és mögötte feltáruult Bethsabé teljes szépségében. Dávid ekkor érte küldött, és így bukott el, vagyis nem állta ki a próbát. És ekkor Dávid ezt az imát intézi az Úrhoz: Világ Ura! Bocsásd meg nekem ezt a vétket, hogy ne mondják az emberek: »A hegyeteket egy madárnak sikerült elmozdítania a helyéről!« Tehát egy kis madár volt a bukás kiváltó oka, és itt a »hegy« magát a királyt jelenti. Jól tudod, Uram, hogy ha akartam volna, képes lettem volna uralkodni magamon, de azért vétkeztem, hogy nehogy azt mondják, hogy a szolgálta legyőzte (a vitában) az urát...”

Forrás: *Talmud* (Kr. u. 168–600 között)

GONDOLAT

„Megtanultam, hogy mindenki a hegytetőn akar élni, anélkül, hogy tudná, hogy a boldogság a meredély megmászásában rejlik.”

Wass Albert (1908–1998) magyar író

„A béke disznóól, rend csak a háborúban van.”

Bertolt Brecht (1898–1956) német drámaíró

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Az emberiség nem tanul a történelemből. Mind a mai napig háború háborút követ, és sajnos csak a nagy katasztrófáink után próbálunk meg némiképp összefogva Istenre tekinteni, a fegyverekből kapát-kaszát kovácsolni. Mihelyst azonban az emberiségnek jól megy a dolga, kapzsi és irigy lesz, más javait akarja. Ha Európában ímmel-ámmal meg is próbálkozunk közösen gondolkodni, világszerte mégis mindig hadi ösvényen járunk, akár tényleges háborúban, akár a békés társadalom békétlen hierarchiájában, ahol küzdünk a mindennapi békéért.

Az ige könnyen értelmezhető, magáért beszél, viszont a masszív nacionalizmusán nehéz túllépni. Elvégre Izrael a mai napig abból él, hogy ő a kiválasztott nép. De az egyház is Jeruzsálem felé kell hogy tekintsen, mert az Ószövetség törvényei érvényesek ránk is. És azok is felkeresik az Úr hegyét, akik sem nem zsidók, sem nem egyházi emberek (lásd zarándokutak), de tágabb értelemben ez azt is jelentheti, hogy minden ember eljut élete derekán oda, hogy elgondolkozzon a földi létről, a halál utániról, hogy van-e Isten. Isten mindenkivel (el)számol és mindenkit megítél, de megbocsátó szeretettel hajol az övéihez – ez utóbbit bizonyítja, hogy a fegyverekből hasznos munkaeszköz lesz.

Kulcsmondatnak tűnik, hogy az Úr ítéletet tart, és megfenyíti a népeket. Isten ítéletet tart, de annak tartalma nem a büntetés, az elpusztítás, hanem egy olyan beszéd, amely

békét teremt. A prófécia amúgy rész szerint már be is teljesedett, hiszen Jeruzsálem már többször is feltámadt a pusztulásból.

Az Úr mindannyiunk felett ítéletet tart, és megígéri, hogy eljön az idő, amikor nem lesz háború. Ez csak az ő segítségével, hozzá fohászokodva valósulhat meg. Vajon mitől változnak meg varázsütesre a népek, hogy eldobják fegyvereiket? És vajon az egyház kora lenne ez a békekor? Sorsunk fájdalmasan mutatja, hogy mennyire nem mi vagyunk az ígéret teljességének megvalósulása.

Isten vigasztaló szeretete ad majd erőt ahhoz, hogy mi magunk is keressük útjait, és megváltozzunk. A pusztító fegyvereket a hétköznapiakban is termelő eszközzé alakíthatjuk, ha nem ütünk vissza, ha a bántásra isteni szeretettel válaszolunk. Ha Jézust tartjuk a szemünk előtt, akkor megoldási lehetőséget mutathatunk egymásnak. Adja Isten, hogy hétköznapi harcainkban ne fegyverek, hanem gondozó eszközök legyünk!

Lélegzetvételnyi biztatás a sok keserűségben: bár évezredek óta a világ nem változott sokat, ami az emberi nemtörődömséget, önzést és kegyetlenséget illeti; de abban mégis megváltozott, hogy Ézsaiás próféciái és Isten ígéretei beteljesedtek. Krisztus óta az Úr háza lehet az a hely, ahová hazamehetünk. És bár beláthatatlan kétségek között őrlődünk, végül mégiscsak célba érhetünk, mert mi már tudjuk, hogy a „tanítás”, Isten ismerete nem más, mint Jézus megváltó munkája. Jézus azért ment a Sionra és Jeruzsálembe, mert innen jön a tanítás; és itt kellett kiáradnia a Léleknek is, hogy az üzenet onnan terjedjen el az egész világra.

Az Úr háza az idők végezetével is szilárdan áll, amikor az Ézsaiás idejére oly jellemző törzsi háborúskodások véget érnek. Bármi legyen a földön, ő győz majd, háza állni fog, hozzá özönlenek a népek; és végül mindenkinek be kell látnia, hogy nincs más járható út. Bár emberileg lehetetlen, hogy „az ő ösvényein járjunk”, ez mégis valósággá vált akkor, amikor az átszegezett kéz megmentett minket.

Szenháromság ünnepe után 9. vasárnap

► Jer 1,4–10

Igehirdetési előkészítő

Exegézis

Jeremiás könyvének kezdetén arról a csodás eseményről olvasunk, amellyel Isten a prófétát sajátos módon a szolgálatára elhívta. Az elhívási történet minden bizonnyal nem csupán azért került az irat legelejére, mert időrendileg a próféta működésének kezdetén történt, hanem azért

is, mert mind a papi családból származó fiatalember, mind pedig az ő hallgatósága számára a teljes, nagyjából negyven éven keresztül folytatott próféta tevékenységének ez jelenti az alapját.

A próféta elhívás nem pusztán közlés Isten részéről, amelyet a próféta tovább kell adnia, hanem valódi ige, valódi „cselekvés” elsősorban a próféta magán, az ő szolgálatán keresztül pedig azokon is, akikhez rajta keresztül eljut a próféta ige.

Megformál, megszentel. Három igen erőteljes ige hangzik Jeremiás felé. Mindhárom kifejezés Isten személyes munkájára mutat rá, amit Jeremiás életében véghezvitt, anélkül, hogy erről a próféta maga bármit is tudott volna.

A צַר ige jelentése ’formál’, ’alkot’. Ugyanezzel a kifejezéssel találkozunk a 139. zsoltárban az ember teremtésének leírásánál.

A יָדַע szó ’megismerést’ jelent, de ez a fogalom az Ószövetség népe számára nem rövid ideig tartó személyes találkozást vagy felületes ismeretséget jelölt, hanem sokkal inkább magában hordozza egyfajta életközösségnek, bensőséges viszonynak a meglétét, amely nem pusztán az értelem dolga, hanem benne van az egész ember, gondolataival, akaratával és érzéseivel egyaránt.

A „megszentelni” ige nem azt jelenti, hogy valaki szentté, büntelenné lesz, hanem hogy egy bizonyos feladatra valakit elkülönítenek. Jeremiást megszentelte Isten, azaz elkülönítette a maga számára. Kiemelte az emberi kötöttségek közül, és a maga szent közösségébe vonta, hogy az ő eszköze, szócsöve, parancsának végrehajtója legyen.

Jeremiás e szavak hallatán vonakodik az isteni megbízás elfogadásától. Fiatal korára hivatkozik, de kifogása csupán homályos közlés, mivel ahelyett, hogy megmondaná a pontos életkorát, azzal védekezik, hogy túl fiatal. A נַרְוָה szó a héber nyelvben jelölhet egészen kis gyermeket éppen úgy, mint felnőtt ifjút is. Az exegéták többsége húsz év körüli fiatalembernek tekinti Jeremiást elhívása idején, aki attól tart, hogy kora miatt szavaira nem fognak odafigyelni, hiszen a zsidó gyakorlat szerint legalább harmincévesnek kellett lenni ahhoz, hogy valaki közhivatalt tölthessen be.

Jeremiás elhívási történetében és a teljes próféta iratban érzékelhető a feszültség a próféta alaptermészete és a rábízott feladat között. Ha Isten nem szólítja meg, minden bizonnyal korának jó polgára lett volna, feddhetetlen, dolgos ember, aki kerüli a heves indulatokat és a túlságosan egyértelmű állásfoglalást.

Isten azonban nem hagyja meg ebben a nyugalmi állapotban, sőt a 7–8. versek tanúsága szerint egyrészt elutasítja választottja kifogását, és a maga tekintélyével úgy ismétli meg a parancsát, hogy az elől már nem tud kitérni, másrészt a fiatalember kétségeit saját személyes jelenlétének ígéretével oszlatja el. A נָלַח ige jelentése: ’halálos veszedelemből az utolsó pillanatban kimenteni’. Isten nem

azt ígéri az ő prófétájának, hogy megkíméli a megpróbáltatásoktól, hanem azt, hogy kimenti a veszedelmek közül, amelyek szolgálata során leselkednek rá. Agendabeli témánk a hűséget és az engedelmisséget állítja ennek a vasárnapnak a fókuszpontjába, de véleményem szerint Jeremiás „elnémulása” sokkal inkább az Istenbe vetett bizalomról, a teljes ráhagyatkozásról tanúskodik.

A 9. versben megtörténik a próféta „ordinációja”. Míg Ézsaiásnál ez az ünnepélyes esemény egy közvetítő (szeráf) által történik, addig itt Isten saját kezűleg végzi a szentelést. A szimbolikus cselekedet értelme, amellyel Isten láthatóan is kifejezi az elhívás lényegét, hogy a próféta nem a saját gondolatait, eszméit kell hirdetnie, hanem Isten igéjét.

A perikópa utolsó versében Isten immáron felszentelt prófétájának „munkaterületét” és feladatait is meghatározza. A következő fejezetekben elhangzó próféciák címzettjeinek meghatározása a יָדַע gyökből származik, amely elsősorban nem a pogányokat jelöli, hanem mindazokat, akik tévelyegnek, akik a saját fejük után mennek. Ebbe a meghatározásba beletartozik Izrael népe is, akik nem mennyei királyukra fordítják figyelmüket, hanem földi királyuk vezetésével csak tévelyegnek.

Az építkezésből és a növénytermesztésből vett igepárokban megmutatkozik, hogy Jeremiás próféta szolgálatát elsősorban az ítélethirdetés határozza meg, hiszen az itt szereplő hat igéből négy erre utal, de nem lenne szabad úgy értelmeznünk a próféta megbízását, hogy időrendről lenne szó: előbb kell lerombolni és kiszagatni, aztán lehet építeni és plántálni. A kettő egymásba fonódva történik: Isten kegyelme már jelen van az ítéletben, a régi lerombolásával megnyitja az utat az új előtt.

Az igehirdetés felé

Ezen a vasárnapon nem csupán az nehezíti meg az igehirdető dolgát, hogy ószövetségi igeszakasz kerül a szószékre, hanem az is, hogy a perikópa meglehetősen személyes vonatkozású, amelyben Isten egy konkrét személyt, egy papi család fiatal tagját a maga prófétájává tesz. Jeremiás sajátos elhívási története azonban sok szempontból igencsak közel áll a mai igehallgatóhoz, mert általa Isten bennünket is egy kalandos útra, valódi önismereti „tréningre” hív meg.

Az önismeret korunk talán egyik legtöbbet tárgyalt témája. Személyiségtesztek, újságcikkek, televízióműsorok, képzett tanácsadók próbálnak választ adni azokra a kérdésekre, hogy kik vagyunk, mi a feladatunk, hogyan ismerhetjük meg és aknázhatjuk ki a bennünk lévő képességeket és az élet adta lehetőségeinket.

Az egyik ilyen témájú műnek, David G. Benner *Az önismeret ajándéka* című könyvének hátoldalán egy Thomas

Merton-idézet olvasható: „Csupán egyetlen igazi feladat áll előttem, amelytől egész életem, békém és boldogságom függ: föl kell fedeznem önmagammat, miközben fölfedezem Istent. Ha megtalálom őt, akkor megtalálom saját magamat, és ha megtalálom a magam igazi énjét, akkor megtalálom őt.”

Az Istenre és az önmagunkra találás útján nem egyedül kell megkeresnünk a válaszokat, hanem Isten maga válik „trénerre”. Az ő személyes jelenléte teszi lehetővé azt, hogy ami az egyik választottjával megesett, azt ne pusztán kívülről szemléljük, hanem rajta keresztül mi magunk is épülünk.

Jeremiás próféta elhívási történetében Isten az, aki igéjén keresztül a múlt még rejtett dolgainak felfedésével („megalkottalak, megismertelek, megszenteltelek”), a jelen kifogásainak, kétségeinek eloszlatásával („ne mondd, hogy fiatal vagy... ne félj tőlük”), a jövő feladatainak kilátásba helyezésével („lásd, én a mai napon népek és országok fölül rendellek”) nemcsak Jeremiást, hanem bennünket is az igazi isten- és önismeretre akar elvezetni.

Az alapige által nyilvánvalóvá válik számunkra, hogy a mi elhívásunk sem önjelölt elhívás; Isten az, aki bennünket is megteremtett, aki igéjén keresztül ma is keres, megszólít bennünket, aki előbb szeretett minket, és kegyelmével magához von. Nekünk is megannyi kifogás van a tarsolyunkban, és oly sok félelmünk van, ami megbénít minket. Nekünk sem egyedül kell végigjárnunk utunkat és elvégeznünk feladatainkat, hanem az ő személyes jelenlétét igéri nekünk, sőt a testté lett Ige, Jézus Krisztus az istenismeret egy még mélyebb értelmére és egyben céljára is felhívta a figyelmünket, amikor főpapi imájában ezt mondta: „Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust.” (Jn 17,3)

Felhasznált irodalom

- MAGASSY Sándor 1997. *Óegyházi perikópák*. Magánkiadás, Budapest.
- PÁLFY Miklós 1965. *Jeremiás próféta könyvének magyarázata*. 1. köt. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest.
- PECSUK Ottó (szerk.) 2004. *Bibliaismereti kézikönyv*. Kálvin Kiadó, Budapest.
- SOGGIN, J. Alberto 1999. *Bevezetés az Ószövetségbe. A kezdetektől az alexandriai kánon lezárásáig*. Kálvin Kiadó, Budapest.

■ ASZTALOS RICHÁRD

Tallózó

(Korábbi tallózók az alapigéhez: *Lelkipásztor* 2007/7. 279. o.)

„Körülbőlül 60 évvel Ézsaiás halála után, Isten elhívta Jeremiást a szolgálatra – véleményem szerint a lehető legnehezebbre. Jeremiásnak végig kellett néznie népe halálát.

(...) Szolgálat kezdettől fogva kudarcra volt ítélve – az emberek nem fognak hallgatni rá, és nem térnek meg bűnös útjaikról. Ezzel megpecsételték sorsukat. De Isten hűséges, ezért mindvégig szólt hozzájuk – még azután is, hogy fogságba kerültek. (...) Isten nem születésünk után alkotta meg terveit az életünkre, hanem ezek a tervek már az idők kezdete óta léteztek. Amit itt Isten Jeremiásnak mond, akár mindannyiunknak is mondhatná (...). Az emberek sokszor kifogásokat keresnek, mert úgy érzik, nem lennének rá képesek. Pedig Isten valójában nem tehetséges, adott képességekkel bíró embereket keres, hanem olyanokat, akik hajlandók őt szolgálni.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

„A formáltak kifejezés a fazekasmesterségre utal (...) mintegy elkerülendő, hogy Jeremiás valaha is úgy gondolja: érzékeny és törekeny természete a véletlen kegyetlen műve. Maga Isten alkotta őt ilyennek feladata elvégzésére. (...) Ugyan a vers többi része sajátosan csak Jeremiásra vonatkozik, az Újszövetség a fentiekhez hasonlóan szólít meg minden keresztyént: »Mert akiket eleve kiválasztott, azokról eleve el is rendelte, hogy hasonlókká legyenek Fia képéhez...« (Róm 8,29). (...) A helyes kérdés nem az, hogy »ki vagyok én, hogy ezt megtegyem?«, hanem az: »mi a dolgom? hova kell mennem? velem lesz az Isten?«” (Derek Kidner: *Jeremiás könyve*. Harmat)

„Jeremiásnak s általában a prófétáknak az elhívási víziói (...) arra tanítanak, hogy a megtérés Isten folyamatos cselekvése rajtunk és velünk. (...) Az elhívás azt jelenti, hogy Isten igéje hatalmába veszi s ettől fogva az ige nemcsak közlés Isten részéről, amelyet a prófétának tovább kell adnia, hanem »cselekvés« elsősorban a prófétán magán! Csak másodsorban az ő szolgálatán keresztül azokon is, akikhez elhangzik a prófétai ige.” (Pálfy Miklós: *Jeremiás próféta könyvének magyarázata*. Evangélikus Sajtóosztály)

Illusztrációk

GONDOLATOK

(Nem értek a beszédhez)

„A borzalomba szavak vesznek bele, mert már nem miénk a nyelv. Már idegenül szakadozik fel abból, aki megszólal. Az én szavam, a Te szavad... A szó falakat dönt és épít föl ismét, a szavak szorosan illeszkednek, megbonthatatlanok és biztosak... Senki meg nem hall benneteket. Már csak azért is bölcs ez a rend, hogy nem szabad veletek beszélni. Ahogy a lakók elkülönülnek töletek házról házra, úgy különítettek el titeket, és úgy valósították meg, hogy ne lakhassatok kedvetek szerint a házban, és már ne szabadjon laknotok.”

Hans Günther Adler (1910–1988) német író, költő

„Két-három hernyót el kell túrnöm, ha meg akarom ismer-
ni a pillangókat.”

Antoine de Saint Exupéry (1900–1944)
francia pilóta, író

TÖRTÉNET

Ernest Shackleton 1913-ban szervezett expedíciót a Déli Sarkra. Amikor még a legénység toborzásával volt elfoglalva, az egyik nap elkapta egy felhőszakadás, az ajtón pedig egy üzenet várta az egyik jelölttől: „El kell mennem a városból, kérem, tegyék át a találkozót hétfőre. A másik jelölt üzenetet küldött, hogy csak akkor teszi meg a négyórás utat, ha biztosan felveszik. A harmadik jelölt felől semmi hír nem érkezett. Shackleton már menni készült az irodából, amikor ziláltan, bőrig ázva beesett hozzá egy fickó: „Épp gyalogtúrán vettem részt, amikor a távirat megérkezett a szállásra. Azonnal vonatra szálltam, és a főváros felé vettem az irányt, többször át kellett szállnom, de most végre ide értem” – mondta. Erre Shackleton így szólt: „Ha valaki így tud sietni, hogy megkapjon egy munkát, akkor csak ő lehet az én emberem.” Amikor pedig az expedíció hajója már két napja volt a tengeren, előkerült egy potyautas. A hajófenék egyik kamrájában rejtőzött el. Egy tizenkilenc éves fiú volt. Mikor a főnök megtudta, így szólt: „Micsoda egy ötlet!” Majd később hozzátette: „Akinek van mersze potyautasként felszökni egy hajóra, az értékes fickó lehet.”

Ernest Shackleton (1874–1922) ír származású
brit felfedező naplója alapján

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ez a szakasz kimondottan világos, és nagyon is aktuális. Az ókorhoz képest ma sincs változás: a világ ma is romlott és tisztátalan. A missziói parancs pedig nem évült el, a díszletek változnak csupán. A fő asszociáció, hogy mi mind lehetünk Jeremiások a magunk helyén.

Jézus is maga választotta ki a tanítványait, nem a tanítványok emelték maguk fölé őt. Így van ez rendjén. Mindenki abban a hivatásban lehet boldog és eredményes, amelyet az Úr szánt neki.

Számomra nyugtalanító kérdés, hogy van-e lehetősége az embernek Isten választásával szembemenni. Olyan ez, mint amikor a szülők elhatározzák, hogy orvost, jogászt vagy éppen olimpiai bajnokot nevelnek a születendő gyermekükből.

Jeremiás pap volt. Miért kellett őt külön elhívni a prófétai szolgálatra? A papi elhívás nem jelent elég elkötelezettséget? Az egyházi szolgálatot is lehet foglalkozásként és hivatásként végezni?

Meglepő, hogy a Jeremiásnak adott küldetések közül

négy a rombolásról szól, és csak kettő az építésről. Igaz, hogy sok elítélendő dolog van a világban és az egyházban is, de a mai jelenségeket bíráló, ítélkező, ostromzó prédikáció riasztó, kontraproduktív. Dupla kudarc: Izrael sem tért meg, Jeremiás sem épített karriert...

Jellemző Jeremiás (és más bibliai személyek: Gedeon, Mózes, Jónás) hozzáállása. Alkalmatlansága emlegetésével ki akar bújni a megbízatás alól, holott az Úr éppen azal kezd, hogy mindenki másnál jobban ismeri Jeremiást, és már magzatként kiválasztotta. Ha Isten valakit elhív valamire, akkor azt komolyan gondolja. Sokszor a látszatra nem éppen legalkalmasabb embert is megtalálhatja valamilyen feladattal, aztán úgy formálja át, hogy közben mégis alkalmassá lesz. De ebből az elején még semmi sem látszik – minden teljesen a hitre épül.

Szentháromság ünnepe után 10. (Jeruzsálem) vasárnap

▶▶ 2Móz 19,1–8

Igehirdetési előkészítő

A vasárnapról

Jeruzsálem vasárnapján – ha van rá alkalom és lehetőség – kitekintést lehet tenni a mai Jeruzsálemre és az egykor onnan indult misszióra is. Ez az alapgondolat lehetőséget ad távlatok nyitására, például imádkozásra a misszióért. Ha a nyár folyamán egy gyülekezeti tagunk éppen a Szentföldön járt, meg lehet kérni imádságra, későbbi képes beszámolóra stb. (Vagy ha valakinek van olyan rokona vagy ismerőse, aki külföldön él, és a nyáron hazalátogat, talán elhívható az istentiszteletre és felkérhető imádságra is.)

„Akiket Isten elhívott, azokat Isten meg is igazította” – olvasható az *Agendában*. Isten elhívása, megszólító ereje, Isten munkája hangsúlyos ezen a vasárnapon.

A leckiók: Lk 19,41–48 (Jézus siratja Jeruzsálemet, Jézus megtisztítja a templomot) és 1Kor 12,1–11 (A kegyelmi ajándékok sokfélesége és a Lélek egysége).

A textusról

Isten szövetségekötő szándékáról olvasunk itt. A hangsúlyos versek:

1. vers: A dátum hangsúlyozza a megérkezés jelentőségét. Elérték a kivonulás első és döntő célját, Isten kijelentése és a szövetségekötés helyét (magyarázatos Biblia). A Sínai- vagy Hóreb-hegy jelentése: „Isten hegye” (Jubileumi kommentár).

3–6.vers: Izraelnek a népek közötti különleges helyzete nem kiváló tulajdonságaival, hanem csakis Isten kiválasztó szeretetével magyarázható. Kezdetben volt Isten mentő cselekedete és az ő védelmező vezetése. Most az szükséges, hogy a nép egész életével válaszoljon Isten eme cselekedeteire. Nem kell az izraelieknek mind papokká lenniük, de a kizárólag Isten szolgálatára rendelt papi létformának kell vezérelnie őket, amikor Isten szavának, azaz parancsolatainak való engedelmeségről van szó. Így válnak ők szent néppé, azaz a szent Isten népévé. Valamennyi nép Isten tulajdona, de Izrael arra rendeltetett, hogy az ő drága kincse legyen (magyarázatos Biblia).

A szövetséget az Úr szerzi, aki eddig is mindent megtett a népéért: kiszabadította Egyiptomból, azóta is sasszárnyon hordozta őket. A döntő szövetség feltételhez kötött: a népnek állandóan és engedelmesen kell hallgatni az Úr igéjére. A szövetség tartalma maga a kiválasztottság. Izrael különleges ország lesz, amelynek a népek élén olyan feladata lesz, mint a papoknak a gyülekezet élén. A „szent nép” kifejezés különválasztást fejez ki, amely nem gögös elzárkózottságot jelent a többi nép világtól, hanem a profán, az Istennek nem tetsző dolgoktól való elkülönülést. Jelenti az Isten akarata szerint való életet, ami lehet példaadó és Istenhez vonzó miszió (*Jubileumi kommentár*).

5. vers: Isten kiválasztott népe a zsidó nép, de emellett Istené az egész föld. Ez a gondolat visszatér még Mózes 5. könyvében négyszer is, valamint a Tituszhoz írt levélben, távlatot nyitva az ószövetségi gondolatoknak: „...*aki önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszástól, és megtisztítson minket a maga népévé, amely jó cselekedetre törekszik.*” (Tit 2,14)

6. vers: ez a vers Ézsaiás prófétánál, Péter első levelében, valamint a Jelenések könyvében tér vissza:

Ézs 61,6: „*Titeket pedig az Úr papjainak neveznek, Istenünk szolgáinak mondanak. A népek gazdagságát élvezitek, kincseikkel büszkélkedhettek.*”

1Pt 2,5,9: „...*ti magatok is mint élő kövek épüljétek fel lelki házzá, szent papsággá, hogy lelki áldozatokat ajánljatok fel, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által. [...] Ti azonban választott nemzetiség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonba vett népe, hogy hirdessétek nagy tetteit annak, aki a sötétségből az ő csodálatos világoosságára hívott el titeket...*”

Jel 5,10: „...*és a mi Istenünk papjaivá és országa népévé tetted őket, és uralkodni fognak a földön.*”

Jel 20,6: „*Boldog és szent az, akinek része van az első feltámadásban: ezeken nincs hatalma a második halálnak, hanem az Isten és a Krisztus papjai lesznek, és vele fognak uralkodni ezer esztendeig.*”

7–9. versek: Mózesnek meg kell szentelnie a népet, azaz gondoskodnia kell arról, hogy felkészüljön a szent Istennel

való találkozásra. Az ókori elképzelés szerint Isten szentsége átszáll a hegyre, úgyhogy arra csak külön elhívottak léphetnek (magyarázatos Biblia).

Az igehirdetés felé

Tekintsünk a gyülekezetünkre: lehetnek köztünk nyaralásból hazaérkezettek és nyaralni indulók. És főként olyan nyugdíjasok, akik otthon töltik a nyarat: családjukra, unokáik megérkezésére várva. Gyülekezetünk nem egy népként jelenik meg előttünk, hanem olyan hívők közösségeként, akik Istennel kapcsolatot szeretnének megélni az istentisztelet által. Ez a kapcsolat azon alapul, hogy egy gyülekezeti közösségként épülni szeretnénk vasárnapról vasárnapra hitben és léleekben.

A hit által lehetséges az egymással való kapcsolatteremtés, amelynek alapja a keresztségünk. Isten – aki hordozott bennünket már akkor is, amikor csontjaink még csak alakultak édesanyánk méhében – sorsunkat viseli, és a vezetése alatt élhetünk. A keresztyén hit és reménység erőt ad, amelyet megtapasztalunk napról napra.

A Biblia a hitünk alapja, amely mindenkor összeköt bennünket Izraellel, Jeruzsálemmel, Jézus életével, halálával és feltámadásával, az első keresztyékekkel. Ezt nem szabad túllapoznunk.

Ezért fontos ismerni a pusztai vándorlás fontosabb szakaszait, amelyeket ha ismételtünk, ha emlékezünk rájuk, ha tanítjuk (a hittanosainknak is), nem felejtjük: Mózes a kijelölt igeszakasz utáni részben kapja a Tízparancsolatot, melyet jól ismerünk.

Isten tervét és szándékát el kell fogadnunk a választott népével kapcsolatosan. Egykor egy egész népet szólított meg Isten, ma egyes embereket, például a természet, a történelem és a lelkiismeret által, valamint a Szentlélek által, az ige által, amely Jézus Krisztusról szól.

Isten keresi a velünk való találkozást: megélnünk érdekes és elgondolkodtató találkozásokat a hétköznapi életben, amelyek hitünkre hatnak. A hit alapjai mégis inkább ezek a mély gondolatok: Isten akart engem, örül nekem, törődik velem, vezet engem, velem él.

Isten cselekvő Isten, aki eddig is sok mindent megtett miértünk, sasszárnyon hordozott, vezetett minket, gondoskodott rólunk. Talán a tudtunk nélkül, aktívan cselekedve, amíg mi passzívok voltunk. Isten tesz azért valamit, hogy az ember élete a helyére kerüljön: megszabadít, gyógyít, megment. Talán éppen nem hatalmas csodák által, hanem a mindennapi történések által. Megtapasztaljuk, hogy oda, ahol vagyunk, élünk és dolgozunk, Isten segítségével és vezetése által jutottuk. Mert Isten gyógyító, áldó erő az életünkben.

Isten vezetése lehet az is, ha kő kerül az utunkba, vagy ha a „pusztában kell vándorolnunk”, amikor épp egy kis

élelmet tudunk magunkhoz venni, például különféle lelki bánatok miatt. Azonban a hit növekedéséhez az ekkor megélt tapasztalatok is elvezetnek, amelyek a javunkat szolgálják. Előfordulhat, hogy ilyen útra is meghívót kapunk.

A kijelölt szakaszban a nép számára Isten és Isten szava a középpont. A templomunkban, az ige felolvasása által kerül Isten szava a középpontba, mely arra hív: tartsuk meg a szövetséget övele, mert mi az övéi vagyunk: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1)

Izrael Isten tulajdona, akit megváltott (kihozott Egyiptomból), nevéen szólított (elhívott): így tartozik az egész nép Istenhez (enyém vagy!). De Isten terve és szándéka szerint mindez már az egyes emberre vonatkozik, mert Jézus Krisztust mindegyikünkért adta: „...*hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*” Mert ami az Ószövetségben Izrael népére vonatkozik, az az Újszövetségben már minden egyes emberre érvényes.

Így tartozik az egész Föld Istenhez – aki mindemellett továbbra is megtartja a választott népéhez fűződő szeretetét.

Bárki dönthet úgy, hogy Istenhez tartozását a keresztség által szeretné szorosabbra fűzni, elkötelezni magát Isten Fia, Jézus követése mellett. Szeretettel kérhetjük a hamarosan kezdődő évnnyitó istentiszteletre vagy az az utáni vasárnapokra a keresztelkedni vágyó új hitanosok (testvéreik és szüleik) jelentkezését. Vagy épp fordítva: mi lépünk oda hozzájuk, hogy gyarapodjanak gyülekezeteink, a Lélek ereje által, hogy megtapasztaljuk: Isten sasszárnyon hordozta és hordozza a gyülekezetünk sorsát is.

■ BALOG ESZTER

Tallózó

(Korábbi tallózók az alapigéhez: az 1–6[–7]. versekről: *Lelkipásztor 2006/8–9. 340–341. o.; a 3–8. versekről: 2014/6. 233–234. o.*

„A szövetség Izraelt Isten választott népévé teszi. Küldetése papi és prófétai: tanúskodnia kell Isten mellett, hirdetni kell nagyságát és irgalmát. Szent nép: azért mert Isten lefoglalta magának, rajta keresztül nyilatkoztatja ki magát, mint az üdvösség szerzője. (...) Az Újszövetség is szentnek mondja azokat, akiket Isten a keresztségben lefoglalt magának.” (A *Szent István társulati Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A Szinaj-hegy lábához való megérkezés Izrael szellemi történetének a kezdetét jelenti. (...) Az a meggyőződés, hogy szövetségre lépnek Istennel (...) nem keletkezhetett önmagától. Ennek történeti volta ép annyira megingathatatlan, mint az egyiptomi rabszolgaság té-

nye.” (Hertz-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„A kötendő szövetség feltétele az, hogy állandóan és engedelmesen hallgasson Izrael az Úr igéjére, a szövetség tartalma pedig maga a kiválasztottság.” (Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„Ádámtól számítva egészen idáig Isten nem adott közvetlen törvényt. Az Úr eddig nagyrészt a kegyelem alapján bánt népével. Most felajánlotta nekik a törvénynek egy feltételes szövetségét (...). A törvény és kegyelem közti különbségtétel rendkívül fontos. Különben a Szentírás bizonyos szakaszait más korokra fogjuk alkalmazni, és azokat magunkra alkalmazzuk. (...) Míg különbségek vannak a különböző korszakok között, van egy dolog, ami sohasem változik, és ez az evangélium. (...) Az üdvösség alapja minden egyes korszakban Krisztusnak a kereszten elvégzett műve volt.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„Valójában az Ószövetség egész hátralevő része arra épül, ami ebben a hat fejezetben történik. Évszázadokkal később a bibliai szerzők ismét előveszik és leporolják a szövetség ősi szavát, és Jézus Krisztusra alkalmazzák. (...) Jézus betöltötte és teljességre vitte azt a megbékélést Istennel, amely már a Sínainál elkezdődött.” (Philip Yancey – Tim Stafford: *Magyarázatos Biblia. Harmat-Veritas*)

„Sötét és érzéketlen törvényszerűség szellemében ennél a hegynél adta fel Izrael Jahve szövetségét, amely az ő tiszta kegyelmén épült fel, emberi cselekedetek szövetségéért.” (C. H. Mackintosh: *Elmélkedések Mózes 1–5. könyvéről. Evangéliumi Kiadó*)

Illusztrációk

GONDOLAT

(engedelmesen hallgassatok a szavamra...)

„Kiskölyök koromban bagoly szerettem volna lenni, mert a baglyokat este senki nem parancsolja ágyba.”

Konrad Lorenz (1903–1989) osztrák zoológus, ornitológus

„Csak addig tart a vétek, amíg büntudat élteti.”

Jorge Luis Borges (1899–1986) argentin költő, író, irodalomtörténész

„Isten gondoskodása Izraelről hasonlít ahhoz az éberséghez, amellyel a sas örökdió fészke fölött. Midőn elérkezik az ideje, hogy a kicsinyek elhagyják a fészket, az anyamadár buzdítani kezdi kicsinyeit, hogy utánozzák repülő mozgásait. Szerető gondossággal lebeg fölöttük, és készen tartja szárnyait, hogy felfogja őket, ha kime-

rülnének. Ha a kicsinyek gyengék, vagy félénkek, a sas felveszi őket kiterjesztett szárnyaira, és viszi őket. Ezzel védi őket és segít nekik. A vadász nyilának előbb az anya testén kell áthatolni, hogy elérje a kicsinyeket. Ez a jellemzés képet nyújt arról a gondoskodásról, fegyelemről és önállóságra nevelésről, amit Izrael kapott az isteni kéztől.

Joseph Herman Hertz (1872–1946) magyar származású rabbi, bibliatudós

TÖRTÉNET

(Ti láttátok...)

„...Ez arra volt kíváncsi, hogy láttam-e a gázkamrákat. Mondtam neki is: – Akkor most nem beszélgetnénk. – No igen. – Felelte, de hogy csakugyan voltak-e gázkamrák, és mondtam neki, hogyne, egyebek közt gázkamrák is vannak, természetesen: minden attól függ – tettem még hozzá –, hogy mely táborban miféle is járja. Auschwitzban például számíthatunk rá. Én viszont – jegyeztem meg – Buchenwaldból jöttem. – Honnan? – Kérdezte ő, és meg kellett ismételnem. – Buchenwaldból. – Tehát Buchenwaldból – bólintott, s mondtam neki: – Onnan... – Akkor Ön személy szerint, a saját szemével azonban mégsem győződött meg róla? – El kellett ismernem: nem. Amire ezt a megjegyzést tette: – Vagy úgy –, majd kurtán biccentve továbbsétált, mereven, kihúzott háttal, s úgy néztem, elégedetten is valamiképp, hacsak nem tévedtem.

Kertész Imre (1929–) magyar író, műfordító

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Az első, amit kiemelnénk, az engedelmesség. Ha engedelmeskedünk, akkor Isten a fiaivá fogad minket. Nagyon fontos az engedelmesség, hogy Isten parancsolatainak eleget tegyünk. Jó lenne, ha a szószéken is magyarázatot kapnánk arra, hogy mi az engedelmesség. Mi több szót tudnánk szinonimaként a helyére tenni, például odaadás, elfogadás, meghajlás valaki akarata előtt. Úgy gondolom, hogy ha Jézus szavának eleget téve először Isten országát keresem, akkor élek neki tetsző életet, azaz akkor vagyok engedelmes, és ha botladozom, akkor is szeret.

A második, amit ebből az igéből kiemelnénk, a látás, mégpedig annak a látása, hogy Isten sasszárnyon hordozott. A sas a vihar fölé tud repülni, így tud megmenekülni a viharban. Jó, ha ezt meglátjuk életünkben, és ezért hálát tudunk adni.

A harmadik, amiről szívesen hallanánk az ige kapcsán, az a szövetség. Isten kötött velünk szövetséget, azaz nem egyenlő felek között kötött. Mégsem Isten, hanem mi, emberek rúgtuk fel a szövetséget. Ezért Isten új szövetségre lépett velünk. Ha az új szövetségben élünk, akkor nem bukdácsolnánk annyit, nem éreznénk azt, hogy az élet csupa negatív esemény története. Istennel sok öröm érne!

A negyedik, amit ki kellene emelni, hogy Mózes a nép vénei felé mondja el azt, ami a hegyen történt. Hatalmas tanítás ez ma nekünk, hogy a gyülekezet véneinek (presbiterek, szolgálattevők, családfők) kell továbbadnia az Isten szolgája által hozott örömhírt. Fontos lenne, hogy meglássuk a magunk felelősségét. Fontos lenne megérteni, hogy ne csak hallgatói legyünk az igének, azaz fogyasztói, hanem továbbadói is.